

RINGERIKE
KOMMUNE

Handlingsprogram 2019-2022

Budsjett 2019

Formannskapetets forslag til høring

NYSKAPENDE
ÆRLIG
RESPEKTFULL

NÆR

Innhold

NÆR	Feil! Bokmerke er ikke definert.
Økonomisk status ved utgangen av 2018	5
Økonomiske utfordringer i perioden 2019-2022	5
Forutsetninger for Handlingsprogrammet 2019-2022	6
Nøkkeltall for Handlingsprogramperioden 2019-2022	7
Ringerike kommune som arbeidsgiver	7
Budsjettvedtak	12
Befolkningsutvikling	19
Investeringer i økonomiplanen Ikke-gebyrfinansierte investeringer.....	21
Hovedtallene i budsjettforslaget.....	22
Økonomisk utvikling i planperioden	25
Kommunens tjenesteområder	28
Folkevalgte og revisjon.....	28
Administrasjon og fellestjenester	30
Barnehage	37
Grunnskole	44
Spesielle tiltak barn og unge	52
Kulturtjenesten.....	60
Helse og omsorg	67
Samfunn	84
Avsetninger, overføringer	97
Skatt og rammetilskudd	99
Finans	100
Vedlegg.....	101

Nyskapende, ærlig og respektfull - NÆR

Handlingsprogrammet for 2019 til 2022 og budsjett for 2019 bygger på vedtatt samfunnsdel av kommuneplanen for perioden 2015 til 2030.

Handlingsprogrammet støtter opp under målene som er vedtatt i kommuneplanens samfunnsdel.

Befolkning	Ringerike skal være en attraktiv bokommune, spesielt for unge og familier i etableringsfasen	Innen 2030 skal det bo 40 000 innbyggere i Ringerike kommune	Helse i alt vi gjør, og aktivitet for alle i Ringerike
Næring	Økt verdiskaping og produktivitet i Ringerike og et robust næringsliv med god bredde	Ringerike og omland skal ha effektive samferdsels-løsninger	Ringerike skal ha relevant kompetanse for framtidens arbeidsliv
By- og lokal-samfunn	Ringerike skal ha en balansert og livskraftig vekst og utvikling av by og lokalsamfunn	Ringerike skal være et forbilde innen energieffektivisering, bruk av fornybar energi og reduksjon av utslipp	Hønefoss skal være attraktiv som bosted, handelsby og regionhovedstad
Kommunen som organisasjon	Kommunen skal være en effektiv og spennende organisasjon, med god kvalitet på tjenestene	Kommunen skal være en attraktiv arbeidsplass	Kommunen skal være en tydelig, ærlig og løsningsvillig organisasjon

Både handlingsprogram og budsjett bygger videre på de vedtakene og målene kommunestyret satt for handlingsprogrammet 2018-2021.

Driftsnivået for 2018 ble i hovedsak videreført på det samme nivået som i 2017.

Utfordringer

For 2018 ser vi økonomiske utfordringer i driften innenfor enkeltområder. Innenfor helse og omsorg er det høyere behov enn det budsjettet legger opp til, blant annet innenfor økonomisk sosialhjelp og hjemmetjenesten

Vi ser at rammefaktorer utenfor våre tjenester har økt mer enn vanlig lønns- og prisvekst også i 2018. Eksempelvis har kostnader til skyss, betaling for barn i andre kommuner og innslagspunktet for ressurskrevende tjenester økt utover vedtatt budsjett.

Dette har ikke budsjettet for 2018 tatt høyde for og vi ser at det fører til overforbruk innenfor de aktuelle sektorene.

I forbindelse med budsjettet for 2019 har rådmannen derfor fokusert på å få frem de reelle kostnadene for denne typen utgifter. På den måten ivaretar budsjettforslaget for 2019 denne kostnadsveksten i tjenestene.

Budsjettforslaget for 2019 legger opp til en stabil ressursinnsats på nivå med tjenesteproduksjonen i 2018. Endringer i tjenestetilbudet og effektiviseringskrav må løses gjennom innovasjon og omstilling i den enkelte sektor.

Kompetanseheving

Rådmannen foreslår å styrke den brede satsningen på kompetanse for ansatte. Tilbakemeldingene fra organisasjonen og fagforeningene er svært positive og det er et bredt ønske om videreføring og forsterkning av tiltak for kompetanseutvikling. Dette vil være avgjørende for organisasjonens muligheter til å utvikle tjenestetilbudet med hensyn til endrede behov hos brukerne.

Vi opplever nå at kommunen har blitt en mere attraktiv arbeidsgiver. Satsningen på kompetanse, ledelse og synlighet bidrar sterkt til dette.

Ledelse

Gjennom arbeid med lederutvikling og økt nærvær av ledelse ser rådmannen flere positive effekter. Blant annet har Ringerike kommune hatt en jevn nedgang i sykefraværet til og med 2017.

Rådmannen vil videreføre utviklingen av organisasjonen gjennom fortsatt satsning på ledelse.

Vekst

Målet om vekst i kommuneplanens samfunnsdel preger naturligvis rådmannens prioriteringer i forslaget til handlingsprogram og budsjett for 2019.

Økt kapasitet i planavdelingen og opprettelsen av utviklings- og strategiavdelingen i 2018 videreføres i 2019.

Investering og fornying

Rådmannen viderefører i sitt forslag til investeringsprogram de satsningene kommunestyret har vedtatt tidligere. Investeringene svarer opp behovet for fornying og behovet for økt kapasitet på kort sikt.

Med hensyn til fornyingsprogrammet knyttet til inventar og utstyr, avsluttes dette i 2019. Innenfor de store tjenestene er utdatert inventar og utstyr nå i all hovedsak skiftet ut.

Ved utgangen av perioden for handlingsprogrammet vil det meste av bygningsmassen fremstå som moderne og godt tilpasset effektive tjenester.

Budsjettforslaget legger opp til økt bruk av digitale løsninger og teknologiske hjelpemidler i utførelsen av tjenestene og i dialogen med innbyggere.

God kontroll

Rådmannen mener kommunen ved inngangen til 2019 har god kontroll på driften. Opparbeidelsen av disposisjonsfond gjør kommunen mer robust og bedre i stand til å kunne møte uforutsette hendelser. Budsjettforslaget for 2019 viderefører og bygger ytterligere opp under dette, gjennom et stramt, men forsvarlig budsjett.

Det har i forslaget vært viktig å legge vekt på å finne en god balanse mellom eksisterende tjenestetilbud og å møte endrede behov hos brukerne.

For å løse fremtidens utfordringer vil det være behov for å gjennomføre nødvendige omstillinger, øke brukerdialog og avstemme forventninger med hensyn til det tjenestetilbudet kommunen faktisk kan yte overfor innbyggerne.

Økonomisk status ved utgangen av 2018

Regnskapsresultat for årene 2016 og 2017

Regnskapene for 2016 og 2017 viste et netto driftsresultat (overskudd) etter finansposter på til sammen 163 millioner kroner. Etter overføring til investeringsregnskapet, avsetninger og bruk av avsetninger ble det et regnskapsmessig mindreforbruk (overskudd) i de to årene på 89 millioner kroner.

Etter avlagt regnskap for 2017, er disposisjonsfondet på 165,5 mill. kroner. Dette er med på å gjøre kommunens økonomi mer robust, og bedre i stand til å takle økonomiske svingninger.

Prognosene for netto driftsresultat for 2018 viser at vi har utfordringer i driften som gir høyere kostnader enn budsjettet.

I hjemmetjenesten og integrerte tjenester er det større behov for tjenester enn det er forutsatt i budsjettet for 2018, noe som gir ett merforbruk innenfor disse tjenestene. Økonomisk sosialhjelp har også større utbetalinger enn budsjettet i 2018.

Dette sammen med høye kostnader til brøyting i en snørik vinter med kulde som ga et høyt strømforbruk og høye strømpriser som har holdt seg utover i 2018, samt høyere kostnader til elever i private skole og andre kommuner, gir ett lavere netto driftsresultat enn budsjettet.

Noe av kostnadsøkningen oppveies av god skatteinngang for landet som gir Ringerike kommune inntektsutjevning som en merinntekt, samt at vi også har høyere inntekter fra konsesjonskraft på grunn av høyt volum på strømproduksjon og høyere strømpriser.

Prognosen for 2018 viser ett driftsresultat i størrelsesorden 20 til 25 millioner kroner.

Økonomiske utfordringer i perioden 2019-2022

Handlingsprogram 2019-2022 viser at for å kunne dekke økte rente- og avdragsutgifter, samt stabilt høye pensjonskostnader, må de nye løsningene finnes innenfor eksisterende rammer. Det er behov for regnskapsmessig overskudd slik at kommunen selv kan finansiere en del av kommende investeringer etter 2020 og ha økonomisk handlefrihet i forhold til uforutsette hendelser.

Avdrag på lån stiger hvert år i perioden siden nye låneopptak er høyere enn det som betales i avdrag. Fra 2018 til 2019 stiger renter og avdrag med 23,2 millioner kroner. Fra 2019 til 2022 er økningen på 59,3 millioner kroner dersom investeringsplanen følges og alle investeringer lånefinansieres. En del av denne kostnadsøkningen vil bli oppveid av leieinntekter fra beboere i omsorgsboliger, Vestre Viken for ny ambulansestasjon, kommunene som er i med i legevaktsamarbeidet gjennom husleie og gjennom gebyrer for vann og avløp.

Siden 2002 har etterslepet på pensjonskostnader som ikke er kostnadsført i regnskapene akkumulert til 151 millioner kroner (per 01.01.18). Med en redusert nedbetalingstid på fremtidige premieavvik, vil det være økt behov for å dekke pensjonskostnader i budsjettene for årene framover. For 2018 vil vi få ett positivt premieavvik 34,5 millioner kroner slik at det akkumulerte premieavviket vil øke til 160,5 mill. kroner.

Driftskostnadene i Ringerike kommune ligger fortsatt noe høyt i forhold til kommunens inntekter, og innsatsen for å effektivisere og omstille må fortsette. Slik blir det rom for nye tjenester og nye løsninger. Rådmannen må ha spesiell oppmerksomhet på tjenester hvor Ringerike kommune ligger høyere enn sammenlignbare kommuner i KOSTRA for å finne handlingsrom.

KOSTRA-tallene for 2017 er innarbeidet i sektoromtalen. Det vises til utviklingen for Ringerike kommune, sammenligning med andre kommuner som ligner oss og gjennomsnittet i KOSTRA-gruppe 13. Disse sammenligningene gir god informasjon om hvordan vi prioriterer og drifter Ringerike kommune.

Forutsetninger for Handlingsprogrammet 2019-2022

Det økonomiske opplegget for kommunesektoren i 2019

I kommuneøkonomiproposisjonen er veksten i samlede inntekter mellom 2,6 og 3,2 milliarder kroner i frie inntekter.

Skatteøren 2019

Skatt på alminnelig inntekt fra personlige skatteyttere deles mellom staten, kommunene og fylkeskommunene. Fordelingen bestemmes ved at det fastsettes maksimalsatser på skatteøren for kommuner og fylkeskommuner. Den kommunale skatteøren for 2019 vil komme i statsbudsjettet for 2019 som legges fram 8. oktober 2018.

Vekst i frie inntekter

Veksten i de frie inntektene er ment å dekke demografi- og pensjonskostnader i tillegg til satsing på rus og opptrappingsplan for habilitering og rehabilitering.

Ringerike kommune vil ha en vekst på 4 % i frie inntekter, noe som tilsvarer 62 millioner kroner.

Utvikling i skatteinntekter

I budsjettet for 2018 er det budsjettert med skatteinntang på 800 millioner kroner. Skatteinntangen for 2018 danner utgangspunkt for beregningen av forventet skatteinntang i 2019. Ved utarbeidelse av 2. tertialrapport (månedrapport for august 2018) viser prognosen for skatteinntang at vi i 2018 vil motta 800 mill. kroner i skatteinntekt. Usikkerheten i prognosen er på +/- 0,4%.

I budsjett for 2019 er kommunens skatteinntekter beregnet til 836 millioner kroner. Dette er en økning på 36 millioner kroner, som er en økning på 4,5 % i forhold til vedtatt budsjett for 2018.

Ringerike kommune har de siste årene hatt en betydelig bedre skatteinngang enn budsjettet, slik som mange andre kommuner har hatt. Dette har gitt gode regnskapsmessige resultater for kommunene disse årene.

For 2018, er bildet noe annerledes - Ringerike kommune ser ut til å få skatteinntekter svært nær opprinnelig budsjett. Men siden skatteinngangen i resten av kommune-Norge er bedre enn forventningene i Kommuneøkonomiproposisjonen, får Ringerike kommune høyere inntektsutjevning enn budsjettet.

For 2019 har rådmannen brukt KS modell for beregning av skatt og rammetilskudd som ble utarbeidet etter at Kommuneøkonomiproposisjonen ble lagt fram i mai 2018. En av forutsetningene i denne modellen bygger på forutsetning i Revidert nasjonalbudsjett for 2018 om vekst i skatteinntektene for landet som helhet på 1%. Skatteveksten så langt i 2018 er på 4%. Rådmannen har derfor økt skatteanslaget for 2019 utover KS-modellen med 7 mill. kroner. Rådmannen vil gjøre en ny vurdering av skatteinntektene når statsbudsjettet for 2019 foreligger, samt ny modell fra KS for beregning av skatte og inntekstutjevning.

Nøkkeltall for Handlingsprogramperioden 2019-2022

Rådmannens forslag til budsjett for 2019-2022 tar utgangspunkt i et 2% "resultat" for avsetning til disposisjonsfond.

Det er ikke lagt inn nye store investeringsprosjekter ut fra prinsippet om at gjeldsgraden ikke skal øke ytterligere i perioden.

Ringerike kommune som arbeidsgiver

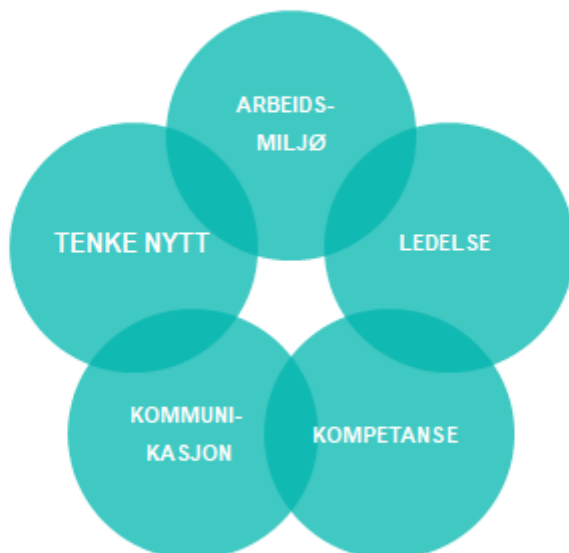
Ringerike kommune er i gang med et langsiktig arbeid hvor satsning på tiltak innen organisering, ledelse og medarbeiderskap er sentralt.

Ny arbeidsgiverpolitikk ble utarbeidet og vedtatt i 2018 og vil gjelde for perioden 2018 - 2022. Kommunens overordnede mål og satsninger er lagt til grunn. Prioriterte satsningsområder er arbeidsmiljø, ledelse, kompetanse, kommunikasjon og tenke nytt (innovasjon). Arbeidsgiverpolitikken peker på sentrale innsatsområder som skal gjøre Ringerike kommune til en attraktiv arbeidsgiver:

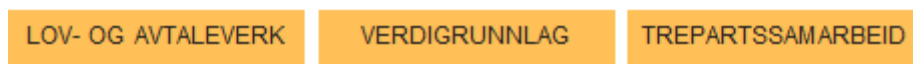
OVERORDNET:

VERKTØY:

GRUNNMUR:

Utgangspunktet for arbeid med å realisere vedtatt arbeidsgiverpolitikk er gjeldene lov- og avtaleverk, Ringerike kommunes verdigrunnlag og arbeid gjennom trepartssamarbeid (politikere, tillitsvalgte/vernetjeneste og ledelse).

I forbindelse med ny arbeidsgiverpolitikk er det besluttet nye verdier for Ringerike kommune, Nytenkende, Ærlig, Respektfull (NÆR).

Ringerike kommune har i flere år prioritert arbeid med utvikling av medarbeideres kompetansenivå, både for ledere og medarbeidere. Gjennom økt oppmerksomhet og øremerkede ressurser ser vi resultater av arbeidet. Tiltakene har vært mange og effektene gode. Dette arbeidet vil bli videreført.

I 2019 skal det igangsettes et arbeid med å utarbeide en overordnet strategisk kompetanseplan for Ringerike kommune. Planen skal blant annet inneholde en vurdering av kommunens behov for kompetanse i årene fremover.

Den viktigste ressursen

De ansatte er kommunens viktigste ressurs. Ved å etablere gode og interessante fagmiljøer med mulighet for utvikling og innovasjon øker muligheten for å tiltrekke og beholde gode fagfolk. Stimulere fagutvikling, videreutdanning og kompetansehevende aktiviteter øker kvaliteten på de tjenestene kommunen yter overfor befolkningen.

Lærende organisasjon – faglige nettverk

Læring og kunnskapsdeling er nødvendig for å møte krav til endring og tjenesteinnovasjon i virksomheter. Dette er særlig utfordrende i komplekse organisasjoner som en kommune. En kommune er en organisasjon med høy intensitet og kompleksitet både hva gjelder kunnskap og praktisk arbeid. Det er behov for kunnskapsdeling både innenfor og mellom faggrupper. Det er derfor viktig å få på plass gode arenaer for læring. Faglige nettverk og tverrfaglige team er eksempler på gode læringsarenaer som kan bidra til å videreutvikle kommunen som en lærende organisasjon. Både innenfor skole, barnehage og helse og omsorg er det derfor etablert nettverk.

Utvikle attraktive arbeidsplasser

Arbeidsbetingelser, karrieremuligheter og spennende fagmiljøer er faktorer som påvirker både rekruttering til og stabilitet i kommunen. Interessante karrieremuligheter med fagutvikling og fordyping vil medvirke til å gjøre Ringerike kommune til en attraktiv arbeidsplass. Tiltak som styrker kommunens renommé som attraktiv arbeidsplass vil redusere lekkasje til andre. Konkurransedyktig lønn er en viktig faktor i den stadig tøffere konkurransen om høyt spesialisert arbeidskraft.

Satsningen som Ringerike kommune gjør på kompetanse er et sentralt rekrutteringstiltak. Trygghet for at det gis faglig støtte og utvikling for nye medarbeidere er et rekrutteringsmiddel. Introduksjonsprogram for alle nyansatte vil skape forutsigbarhet og trygghet i de første månedene.

Kommunen som utdanningsinstitusjon

Kommunen har i dag et samarbeid med flere utdanningsinstitusjoner, og det er avgjørende at dette samarbeidet utvides og videreutvikles. Et sentralt område er å gi mulighet til våre egne ansatte som ønsker høyere utdanning. I 2017/2018 har det innen helse og omsorg vært etablert stipendordninger for ansatte som starter i grunnutdanning sykepleie eller vernepleie. Dette videreføres i 2019. Det er også, innen alle sektorer ordninger, ansatte som får økonomisk støtte til videreutdanning. Dette er støtte til masterutdannelse innen ledelse, fagspesifikke områder og ellers studiepoeng innenfor områder hvor kommunen har særlige behov.

Kommunen satser på praksis- og lærlingeplasser. I 2018 har Ringerike kommune hatt 43 lærlinger innenfor helse-, barne- og ungdomsarbeider, IT-, kokk- og anleggsgartner-faget. Det er ønske om økt satsning på lærlinger og fra høsten 2019 foreslås det i budsjettet å ta inn ytterligere 6 nye lærlinger, 3 lærlinger innen barne- og ungdomsarbeiderfaget og 3 lærlinger innen helsefag.

I tillegg til lærlinger som tas inn på ordinære lærlingeplasser har kommunen prioritert å sikre at flere av våre egne medarbeidere tar fagbrev. En rekke av kommunens ansatte, innenfor helse og omsorg, barnehagene, SFO og renhold har praksis tilsvarende at de kan få godkjent fagprøve ved å ta teoretisk eksamen og praktisk fagprøve. Dette gjennomføres i samarbeid med OPUS Ringerike. Arbeidet vil videreføres i handlingsprogramperioden.

Digitalisering

Alle tjenestene er i stadig endring med ny forskningsbasert kunnskap, mer effektive behandlingsmetoder og ny teknologi. Dette utløser krav om at ny og relevant kompetanse er tilgjengelig. Vedtatt digitaliseringsstrategi for Ringerike kommune peker på behov for økt kompetanse blant de ansatte. Allerede vedtatte satsninger innen IKT i barnehage og skole (temaplan for digital

barnehage- og skolehverdag) i tillegg til utviklingen innenfor velferdsteknologi vil kreve at de ansatte forholder seg til en ny digital hverdag.

I 2018 er det igangsatt et arbeid med å utarbeide tiltak for å øke kompetansen innen bruk av digitale verktøy. Målet for arbeidet er:

- skape engasjement og digital forståelse blant ledere og ansatte
- utvikle og vedlikeholde digital kompetanse
- bidra til at de ansatte skal ha god og riktig digital kompetanse
- fastsette generelle krav til digital kompetanse for ledere og ansatte

Lederutvikling

I 2019 er det planlagt å starte et nytt to-årig lederutviklingsprogram for alle ledere med personalansvar. Programmet vil basere seg på tidligere gjennomført lederutviklingsprogram og vil ta utgangspunkt i resultater fra evaluering som er gjort.

Hovedtema i lederutviklingsprogrammet vil blant annet være styring, relasjonsledelse, utvikling og digitalisering. Det vil fortsatt være sentralt å utvikle og styrke det enkelte team i enhetene og gi ledere støtte og veiledning etter behov.

Lederne er nøkkelpersoner for at kommunen skal fortsette det gode arbeidet som er skissert i Handlingsprogrammet. Gode fagfolk og gode ledere utvikles hvis de gis de rette forutsetninger for personlig vekst og et tilstrekkelig handlingsrom.

Mangfold og inkluderende arbeidsliv

Inkluderende arbeidsliv (IA)

Satsning på kompetanse for kommunens medarbeidere og ledere er viktige tiltak som støtter godt under vår IA-avtale. Økt oppmerksomhet på kontinuerlig forbedring og kvalitet er sentrale tiltak. Opplevelsen av mestring i eget arbeid gjennom økt kompetanse er sentrale virkemidler for å fremme nærvær og hindre utstøting og frafall i arbeidslivet.

Arbeid med å redusere sykefravær fortsetter og ambisjonen om ytterligere reduksjon av sykefraværet videreføres. Økt ledertetthet sikrer bedre oppfølging av de sykemeldte og et bedre forebyggende arbeid. Videre er den økte satsningen på kompetanse for de ansatte sentralt for å nå målene i IA-avtalen.

Samarbeid med NAV, arbeidslivssenteret og bedriftshelsetjenesten fungerer svært godt og gir positive resultater.

Ringerike kommune har i dag et stort omfang av praksis- og arbeidstreningsplasser. I 2018 er det tatt initiativ til et samarbeidsprosjekt mellom Ringerike kommune, NAV og Arbeidslivssenteret. Prosjektet vil gå over en 2 års periode og skal benytte en metodikk utarbeidet av NAV og Arbeidslivssenteret. Prosjektet er kalt "Innsats" og skal sikre at personer som bor i Ringerike kommune og som har nedsatt funksjonsevne (delmål 2 i IA-avtalen), gis mulighet til arbeidstrening i kommunen. Prosjektet vil også legge til rette for flyktninger/minoritetsspråklige som har behov for språkpraksis.

Heltidskultur

I Ringerike kommune er andel deltidsansatte 50,6 % (per 13.9.2018). I tråd med heltidserklæringen som er inngått mellom KS, Fagforbundet, Sykepleierforbundet og Delta har kommunen startet et 3-parts samarbeid med mål om å redusere andel ansatte som arbeider deltid. Arbeidet er et omfattende kulturutviklingsprosjekt som krever strategisk samarbeid over tid.

Bakgrunnen er blant annet demografiske utfordringer som møter alle kommuner i årene som kommer. Færre ansatte skal gi omsorg til flere brukere.

I arbeidet er det helt sentralt at tjenestenes kvalitet og brukernes perspektiver får høy prioritet. Arbeid med heltid er brukerorientert kvalitetsarbeid. Innsats for å øke antall ansatte i heltidsstillinger vil også føre til bedret arbeidsmiljø for ansatte og økt effektivitet for kommunen som helhet. Dette vil kreve innsats og vilje fra alle parter, og gode prosesser og forankring hos de folkevalgte vil være avgjørende for å lykkes i arbeidet.

I 2017/2018 ble det etablert et forprosjekt innenfor Helse og omsorg med utgangspunkt i ambulerende hjemmetjeneste. Dette arbeidet tar utgangspunkt i analyser og kartlegginger av dagens arbeidstidsordninger som skal legge til rette for større stillinger. Det er etablert nye arbeidstidsordninger hvor det er tatt utgangspunkt i bedre kvalitet for brukerne. Prosjektet er fortsatt under utprøving og det er for tidlig å evaluere effektene av endringene. Prosessen og foreløpige resultater gir likevel godt utgangspunkt i arbeidet med å utvikle en heltidskultur i kommunen.

Målformuleringer og status

Område	Status			Mål
	2017	2018	2019	2020-2022
Medarbeiderperspektiv				
Fraværsprosent	7,7 %	8,0 % *)	7,5 %	7,0 %

Resultater 10-faktor-undersøkelse

(skala 1 – 5)

Oppgavemotivasjon	4,3		4,4	4,4
Mestringstro	4,3		4,4	4,4
Selvstendighet	4,2		4,2	4,3
Bruk av kompetanse	4,2		4,3	4,4
Mestringsorientert ledelse	4,0		4,2	4,3
Rolleklarhet	4,3		4,3	4,4
Relevant kompetanseutvikling	3,6		4,0	4,2
Fleksibilitetsvilje	4,4		4,4	4,5
Mestringsklima	4,0		4,1	4,3
Nytteorientert motivasjon	4,7		4,7	4,7

*) basert på en prognose per 1. halvår 2018

Budsjettvedtak

Nedenfor følger budsjettvedtakene for drifts- og investeringsbudsjettet for 2019 og for Handlingsprogramperioden 2019-2022.

Budsjettskjema 1A - Driftsbudsjettet

Beløp i 1000

	Regnskap 2017	Rev. bud. 2018	2019	Økonomiplan 2020	2021	2022
Frie disponible inntekter						
Skatt på inntekt og formue	-781 820	-800 000	-836 150	-836 150	-836 150	-836 150
Ordinært rammetilskudd	-737 801	-756 800	-783 000	-784 700	-785 200	-785 200
Skatt på eiendom	-54 148	-54 200	-60 000	-60 000	-60 000	-60 000
Andre generelle statstilskudd	-24 538	-22 812	-20 800	-20 466	-20 126	-19 861
Sum frie disponible inntekter	-1 598 306	-1 633 812	-1 699 950	-1 701 316	-1 701 476	-1 701 211
Finansinntekter/-utgifter						
Renteinntekter og utbytte	-27 113	-25 757	-31 450	-26 650	-26 650	-26 650
Gevinst finansielle instrumenter	-11 493	-6 000	-7 000	-7 000	-7 000	-7 000
Renteutgifter, prov. og andre fin.utgifter	36 143	44 200	53 700	66 506	74 511	79 911
Avdrag på lån	74 087	95 800	109 500	126 400	136 400	141 000
Mottatte avdrag på utlån	-600	0	0	0	0	0
Finansinntekter/-utgifter	71 023	108 243	124 750	159 256	177 261	187 261
Avsetninger og bruk av avsetninger						
Til ubundne avsetninger	70 166	32 320	40 464	43 797	42 371	16 164
Bruk av tidl. års regn.messige mindreforbruk	-52 179	0	0	0	0	0
Bruk av ubundne avsetninger	0	0	0	0	0	0
Netto avsetninger	17 987	32 320	40 464	43 797	42 371	16 164
Overført til investering						
Overført til investering	1 080	100	100	100	100	100
Til fordeling drift	-1 508 216	-1 493 150	-1 534 636	-1 498 163	-1 481 744	-1 497 686
Sum fordelt til drift (fra skjema 1B)	1 471 120	1 493 150	1 534 636	1 498 163	1 481 744	1 497 686
Merforbruk/mindreforbruk	-37 095	0	0	0	0	0

Kommentarer til budsjettskjema 1A - driftsbudsjettet

Budsjettskjema 1A viser hvordan vi kommer fra frie disponible inntekter via finansinntekter/-utgifter og avsetninger/bruk av avsetninger til hvor mye som er disponibelt til fordeling til sektorene.

Skatteinntektene er i 2019-priser, og blir ikke justert i HP-perioden. Rammetilskuddet har en svak positiv utvikling ut fra hvordan innbyggertilskuddet øker i takt med øking i antall innbyggere.

Skatteinntektene er beregnet med basis i KS-modellen for skatt og rammetilskudd, og baserer seg på kommuneøkonomiproposisjonen som ble lagt fram i mai 2018. Rådmannen har økt skatteinntektene med 7 mill. kroner utover anslaget fra KS-modellen.

Skatteinngangen er en av områdene hvor det er risiko i budsjettet. Ringerike kommunes skatteinngang avhenger av kommunens egne skatteyttere og at disse opprettholder eller får en økt skattbar inntekt. Men i tillegg er det risiko forbundet med at vi ikke kjenner skatteinngangen for landet forøvrig, siden vi kompenseres med inntektsutjevning opp til ca 95% av landsgjennomsnittet fra vårt egen skatteinngang på ca 85% av landsgjennomsnittet.

Skatt på eiendom er økt med 5,8 mill. kroner fra 2018 til 2019 med bakgrunn i at skattegrunnlaget økes med 10% (kontorforretning) istedenfor å gjennomføre almen taksering. I tillegg antar vi at skattegrunnlaget for kraftverk vil øke, siden verdsetting av disse er avhengig av kraftprisene.

Finansinntekter/utgifter viser økte renteinntekter og utbytte. Ringerike kommune har ved inngangen til 2019 bedret likviditet, noe som gir utslag i at vi får høyere renteinntekter. Utbyttet fra Ringerikskraft AS er økt fra 2018 med bakgrunn i at det forventes at eierne vil få utbytte på 30 mill. kroner i 2019 på bakgrunn av et svært godt driftsår i 2018 for Ringerikskraft AS. Videre er det budsjettert med utbytte fra Fossvæien 7-9 AS i 2019.

Det er budsjettert med økt avkastning på Fossefondet i 2019 med bakgrunn i at forvaltningskapitalen er høyere enn i 2018.

Rente- og avdragsutgifter er beregnet ut fra finansieringsbehovet - vi lånefinansierer i handlingsprogramperioden våre investeringer 100%, men vil få tilskudd fra Husbanken, samt salgsinntekter fra beboere som vil redusere lånene til flere av de store prosjektene. Videre vil husleie være med på å betale en andel av finansieringskostnadene til omsorgsboliger og legevakt når disse er ferdige.

Renter og avdrag er beregnet i Kommunalbankens låneportal, og basert på hvordan Kommunalbanken mener at rentemarkedet vil utvikle seg de neste årene. I renteutgiftene er det kalkulert en økning i rentenivået.

Rentenivået i Norge har vært unormalt lavt over en lengre periode. Vi ser nå at rentenivået stiger, og at det i perioden fram til 2022 kan øke med 1,5%. Vi vil da ha renter på mellom 3,5 og 4% på våre lån som er tatt opp med flytende rente.

Ringerike kommune har balansert låneporteføljen sin slik at ca 50% av lånene er fastrentelån. Mange av disse er tatt opp med svært gunstige fastrenter, som vi være på dette nivået i 3 til 6 år framover. Vi har også noen fastrentelån som er på mer enn 4% som skal fornyes de neste årene. Restgjeld fastrentelån var per 30.4.2018 888 mill. kroner. Øvrige lån har flytende rente.

En beregning våren 2018 viser at vi har like mye i lån eller mindre som har flytende rente som vi har innskudd i bank eller i Fossefondet, slik at en renteøkning vil gi oss økte renteinntekter som vil kunne være med å dekke opp for økte rentekostnader. Fossefondet hadde per 31.8.2018 markedsverdi på 145 mill. kroner, og likvide midler har i 2018 ikke vært lavere enn 200 mill. kroner, per 30.4.2018 var beholdningen av likvide midler på 370 mill. kroner.

All gjeld som er tatt opp for å finansieres gebyrfinansierte investeringer har flytende rente. Renteøkning på disse lånene vil finansieres gjennom endring av gebyrene i henhold til selvkost. Totalt er renterisikoen for Ringerike kommune lav, det er ved opptak av nye lån av økt rentenivå vil merkes best.

Budsjettskjema 1B - Driftsbudsjettet

Beløp i 1000

	Regnskap	Rev. bud.	2019	Økonomiplan		
	2017	2018		2020	2021	2022
Folkevalgte og revisjon	10 334	10 307	11 788	11 788	11 788	11 788
Administrasjon og fellestjenester	103 781	119 063	125 315	123 807	124 493	123 223
Barnehage	188 776	178 249	188 288	189 448	189 448	189 548
Grunnskole	297 169	293 854	299 773	298 610	298 167	298 167
Spesielle tiltak barn og unge	165 562	156 422	148 422	138 873	138 873	138 873
Kulturtjenesten	25 288	28 905	28 156	30 761	26 876	26 876
Helse og omsorg	641 601	610 485	622 136	614 986	614 736	614 736
Samfunn	127 106	89 342	91 396	70 528	58 001	75 113
Avsetninger, overføringer	-89 045	6 522	19 362	19 362	19 362	19 362
Skatt og rammetilskudd	0	0	0	0	0	0
Finans	550	0	0	0	0	0
Til fordeling drift (fra budsjettskjema 1A)	1 471 120	1 493 150	1 534 636	1 498 163	1 481 744	1 497 686

Kommentarer til budsjettskjema 1B - driftsbudsjett

Budsjettskjema 1B viser hvilken budsjetttramme den enkelte sektor har i handlingsprogramperioden. Tabellen viser også budsjett for 2018 og regnskap for 2017.

Det er sektor for Spesielle tiltak barn og unge som har %-messig størst nedgang, med bakgrunn i nedbygging av tjenester til enslige mindreårige flyktninger.

Detaljert beskrivelse av endringene innenfor hver sektor framkommer under kapitlene for den enkelte sektor.

Budsjettskjema 2A – Investering

Beløp i 1000

	Regnskap	Rev. bud.	2019	Økonomiplan			2019 -2022
	2017	2018		2020	2021	2022	
Finansieringsbehov							
Investeringer i anleggsmidler	460 545	745 680	686 380	580 200	223 500	156 000	1 646 080
Utlån og forskutteringer	65 347	35 000	35 000	35 000	35 000	35 000	140 000
Kjøp av aksjer og andeler	6 343	6 700	7 300	7 800	8 300	8 800	32 200
Avdrag på lån	14 150	8 500	9 500	10 500	12 000	0	32 000
Dekning av tidligere års udekket	0	0	0	0	0	0	0
Avsetninger	36 905	200	200	200	200	0	600
Årets finansieringsbehov	583 291	796 080	738 380	633 700	279 000	199 800	1 850 880
Ekstern finansiering							
Bruk av lånemidler	-465 393	-680 182	-582 640	-479 627	-122 426	-165 460	-1 350 152
Inntekter fra salg av anleggsmidler	-11 510	0	-13 500	0	0	0	-13 500
Tilskudd til investeringer	-8 753	0	-9 600	-30 500	-97 500	0	-137 600
Kompensasjon for merverdiavgift	-48 005	-100 498	-115 640	-105 073	-38 574	-25 540	-284 828
Mottatte avdrag på utlån og refusjoner	-28 771	-5 600	-6 100	-6 700	-7 500	0	-20 300
Andre inntekter	-3 245	-200	-200	-200	-200	0	-600
Sum ekstern finansiering	-565 677	-786 480	-727 680	-622 100	-266 200	-191 000	-1 806 980
Intern finansiering							
Overført fra driftsbudsjettet	-1 080	0	0	0	0	0	0
Bruk av tidligere års udisponert	0	0	0	0	0	0	0
Bruk av avsetninger	-16 534	-9 600	-10 700	-11 600	-12 800	-8 800	-43 900
Sum intern finansiering	-17 614	-9 600	-10 700	-11 600	-12 800	-8 800	-43 900

Handlingsprogram 2019-2022

	Regnskap 2017	Rev. bud. 2018	2019	Økonomiplan			2019 - 2022
				2020	2021	2022	
Udekket/udisponert	0	0	0	0	0	0	0

Kommentarer til Budsjettskjema 2A - investeringer

Kommentarer til investeringer og finansieringsbehov

Budsjettskjema 2A viser hvordan de totale investeringene finansieres. Av denne tabellen framkommer lånebehov, kompensasjon for MVA, Husbankens tilskudd og salgsinntekter.

Lånebehovet er størst i 2018 og 2019 samt 2020, deretter blir det betydelig lavere.

Budsjettskjema 2B – per område

Beløp i 1000

Tjenesteområde	Regnskap 2017	Rev. bud. 2018	Økonomiplan				Sum
			2019	2020	2021	2022	2019 - 2022
Administrasjon og fellestjenester							
IKT - Investeringer	0	3 800	3 000	0	0	0	3 000
Rådhuset sanitær, brannalarmsystem, belysning	0	0	5 000	0	0	0	5 000
Sum	0	3 800	8 000	0	0	0	8 000
Barnehage							
Oppgradering barnehager	0	1 000	1 000	1 000	0	0	2 000
IKT - barnehage	0	0	600	500	0	0	1 100
Sum	0	1 000	1 600	1 500	0	0	3 100
Grunnskole							
Oppgradering skolebygg	0	3 000	3 000	0	0	0	3 000
Skoler - Nytt inventar	0	5 000	4 000	0	0	0	4 000
IKT - Skole	0	7 600	7 000	2 000	0	0	9 000
Idrettshall Hov ungdomsskole	0	0	0	0	0	50 000	50 000
Ullerål skole med idrettshall	0	75 000	158 600	90 000	0	0	248 600
Hov ungdomsskole	0	2 500	5 000	50 000	180 000	65 000	300 000
Benterud skole	0	171 000	4 000	0	0	0	4 000
Nes skole ny barneskolefløy	0	5 000	5 000	6 000	0	0	11 000
Sum	0	269 100	186 600	148 000	180 000	115 000	629 600
Spesielle tiltak barn og unge							
Sum	0	0	0	0	0	0	0
Kulturtjenesten							
Oppgradering og sprinkling Riddergården	0	6 500	4 500	0	0	0	4 500
Tilskudd til RKF - Oppgradering og utvikling kirker	0	700	5 000	5 000	5 000	5 000	20 000
Sum	0	7 200	9 500	5 000	5 000	5 000	24 500
Helse og omsorg							
Oppgradering helse- og omsorgsbygg	0	1 500	1 500	0	0	0	1 500
Helse - Inventar/medisinsk utstyr	0	5 000	2 000	2 500	0	0	4 500
Heradsbygda omsorgssenter	0	83 000	198 800	273 200	1 500	0	473 500
Hov vest omsorgsboliger	0	10 000	27 500	0	0	0	27 500
Hov øst omsorgsboliger	0	11 500	50 000	54 000	0	0	104 000
Ny legevakt	0	46 500	50 000	43 500	0	0	93 500
Parkering Austjord	0	0	3 180	0	0	0	3 180
Ringerikskjøkken ny produksjonsmåte	0	0	7 500	0	0	0	7 500
Sum	0	157 500	340 480	373 200	1 500	0	715 180

Samfunn

Handlingsprogram 2019-2022

Tjenesteområde	Regnskap 2017	Rev. bud. 2018	Økonomiplan				Sum 2019 - 2022
			2019	2020	2021	2022	
Energi, inneklima, overvåkning, sikring	0	4 000	2 000	0	0	0	2 000
Teknisk drift - Maskinpark	0	3 000	2 100	0	0	0	2 100
Overføringsledninger Åsa - Monserud	0	33 000	14 000	0	0	0	14 000
Monserud rensanlegg	0	148 000	36 600	0	0	0	36 600
Sanering Nes i Ådal etappe 2	0	8 800	3 500	0	0	0	3 500
Styresystem Nes RA og Monserud RA	0	0	7 500	7 500	0	0	15 000
Overvannskulvert Storjordet - St.Hanshaugen	0	1 000	9 000	10 000	0	0	19 000
Digitale vannmålere	0	0	4 500	4 000	4 000	3 000	15 500
Kjøp av Hensmoveien 19	0	0	30 000	0	0	0	30 000
VAR forvaltning - Utskifting vannledninger	0	0	9 000	9 000	9 000	9 000	36 000
VAR forvaltning - Utskifting avløpsledninger	0	0	9 000	9 000	9 000	9 000	36 000
VPI - Kommunale veier	0	12 000	12 000	12 000	15 000	15 000	54 000
VPI - Sykkelsbysatsing	0	1 000	1 000	1 000	0	0	2 000
Sum	0	210 800	140 200	52 500	37 000	36 000	265 700
Sum investeringer	0	649 400	686 380	580 200	223 500	156 000	1 646 080

Kommentar til budsjettskjema 2B - investeringer per prosjekt

Tabellen viser investeringene fordelt på sektor, og viser rammen på hvert enkelt prosjekt. Nærmere beskrivelse av hver enkelt investering kan finnes under hver sektor. Tabellen skiller ikke på gebyr- og ikke-gebyrfinansierte investeringer.

Budsjettskjema 3 – Oversikt Drift

Beløp i 1000

	Regnskap	Rev. bud.	Økonomiplan			
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Driftsinntekter						
Brukerbetalinger	-70 123	-76 440	-78 940	-78 940	-78 840	-78 740
Andre salgs- og leieinntekter	-200 887	-186 370	-197 890	-229 135	-232 927	-232 927
Overføringer med krav til motytelse	-255 011	-230 852	-230 942	-231 211	-231 211	-231 211
Rammetilskudd	-737 801	-756 800	-783 000	-784 700	-785 200	-785 200
Andre statlige overføringer	-149 331	-129 766	-119 354	-119 020	-118 680	-118 415
Andre overføringer	-1 232	0	0	0	0	0
Inntekts- og formuesskatt	-781 820	-800 000	-836 150	-836 150	-836 150	-836 150
Eiendomsskatt	-54 148	-54 200	-60 000	-60 000	-60 000	-60 000
Andre direkte og indirekte skatter	-342	0	0	0	0	0
Sum driftsinntekter	-2 250 695	-2 234 428	-2 306 276	-2 339 156	-2 343 008	-2 342 643
Driftsutgifter						
Lønnsutgifter	1 130 946	1 120 267	1 122 317	1 115 091	1 111 956	1 110 686
Sosiale utgifter	308 251	335 906	348 132	348 004	348 004	348 004
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunens tjenesteproduksjon	389 136	372 450	388 810	386 891	376 152	375 452
Kjøp av tjenester som erstatter kommunal tjenesteproduksjon	231 749	210 588	225 430	225 030	225 030	225 030
Overføringer	155 658	163 379	165 961	166 887	166 587	166 587
Avskrivninger	79 856	98 000	113 000	123 000	123 000	123 000
Fordelte utgifter	-102 083	-94 730	-94 730	-94 730	-94 730	-94 730
Sum driftsutgifter	2 193 513	2 205 860	2 268 920	2 270 173	2 255 999	2 254 029
Brutto driftsresultat	-57 182	-28 568	-37 356	-68 983	-87 009	-88 614
Finansinntekter						
Renteinntekter og utbytte	-27 680	-26 237	-31 930	-27 130	-27 130	-27 130
Gevinst finansielle instrumenter (omløpsmidler)	-11 493	-6 000	-7 000	-7 000	-7 000	-7 000
Mottatte avdrag på utlån	-879	-650	-650	-650	-650	-650

Handlingsprogram 2019-2022

	Regnskap 2017	Rev. bud. 2018	2019	Økonomiplan		
				2020	2021	2022
Sum finansinntekter	-40 052	-32 887	-39 580	-34 780	-34 780	-34 780
Finansutgifter						
Renteutgifter og låneomkostninger	36 438	44 202	53 702	66 508	74 513	79 913
Tap finansielle instrumenter (omløpsmidler)	0	0	0	0	0	0
Avdrag på lån	74 087	95 800	109 500	126 400	136 400	141 000
Utlån	408	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000
Sum finansutgifter	110 934	141 002	164 202	193 908	211 913	221 913
Resultat eksterne finanstransaksjoner	70 881	108 115	124 622	159 128	177 133	187 133
Motpost avskrivninger						
Motpost avskrivninger	-79 856	-98 000	-113 000	-123 000	-123 000	-123 000
Sum avskrivninger	-79 856	-98 000	-113 000	-123 000	-123 000	-123 000
Netto driftsresultat	-66 157	-18 454	-25 735	-32 856	-32 877	-24 482
Bruk av avsetninger						
Bruk av tidligere års regnskapsmessige mindreforbruk	-52 179	0	0	0	0	0
Bruk av disposisjonsfond	0	0	0	0	0	0
Bruk av bundne driftsfond	-31 129	-19 215	-24 798	-22 801	-20 041	-20 041
Sum bruk av avsetninger	-83 308	-19 215	-24 798	-22 801	-20 041	-20 041
Avsetninger						
Overført til investering	1 080	100	100	100	100	100
Avsatt til dekning av tidligere års regnskapsmessige merforbruk	0	0	0	0	0	0
Avsatt til disposisjonsfond	70 166	32 320	40 464	43 797	42 371	16 164
Avsatt til bundne driftsfond	41 123	5 249	9 969	11 760	10 447	28 259
Sum avsetninger	112 369	37 669	50 533	55 657	52 918	44 523
Regnskapsmessig merforbruk (+)/mindreforbruk (-)	-37 095	0	0	0	0	0

Budsjettskjema 4 – Oversikt Investering

Beløp i 1000

	Regnskap 2017	Rev. bud. 2018	2019	Økonomiplan 2020	2021	2022
Investeringsinntekter						
Salg av driftsmidler og fast eiendom	-11 510	0	-13 500	0	0	0
Andre salgsinntekter	-3 042	0	0	0	0	0
Overføringer med krav til motytelse	2 217	0	0	0	0	0
Kompensasjon for merverdiavgift	-48 005	-100 498	-115 640	-105 073	-38 574	-25 540
Statlige overføringer	-8 753	0	-9 600	-30 500	-97 500	0
Andre overføringer	0	0	0	0	0	0
Renteinntekter og utbytte	-203	-200	-200	-200	-200	0
Sum inntekter	-69 296	-100 698	-138 940	-135 773	-136 274	-25 540
Investeringsutgifter						
Lønnsutgifter	560	0	0	0	0	0
Sosiale utgifter	173	0	0	0	0	0
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunens tjenesteproduksjon	409 153	744 980	565 740	470 127	179 926	125 460
Kjøp av tjenester som erstatter kommunal tjenesteproduksjon	46	0	0	0	0	0
Overføringer	50 985	700	120 640	110 073	43 574	30 540
Renteutgifter og omkostninger	24	0	0	0	0	0
Fordelte utgifter	-395	0	0	0	0	0
Sum utgifter	460 545	745 680	686 380	580 200	223 500	156 000
Finanstransaksjoner						
Avdrag på lån	14 150	8 500	9 500	10 500	12 000	0
Utlån	65 347	35 000	35 000	35 000	35 000	35 000
Kjøp av aksjer og andeler	6 343	6 700	7 300	7 800	8 300	8 800
Dekning av tidligere års udekket	0	0	0	0	0	0
Avsatt til ubundne investeringsfond	10 875	0	0	0	0	0
Avsatt til bundne investeringsfond	26 030	200	200	200	200	0
Sum finanstransaksjoner	122 745	50 400	52 000	53 500	55 500	43 800
Finansieringsbehov	513 995	695 382	599 440	497 927	142 726	174 260
Finansiering						
Bruk av lån	-465 393	-680 182	-582 640	-479 627	-122 426	-165 460
Salg av aksjer og andeler	0	0	0	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån	-30 988	-5 600	-6 100	-6 700	-7 500	0
Overført fra driftsbudsjettet	-1 080	0	0	0	0	0
Bruk av tidligere års udisponert	0	0	0	0	0	0
Bruk av disposisjonsfond	0	0	0	0	0	0
Bruk av bundne driftsfond	0	0	0	0	0	0
Bruk av ubundne investeringsfond	-6 343	-6 700	-7 300	-7 800	-8 300	-8 800
Bruk av bundne investeringsfond	-10 191	-2 900	-3 400	-3 800	-4 500	0
Sum finansiering	-513 995	-695 382	-599 440	-497 927	-142 726	-174 260
Udekket/udisponert	0	0	0	0	0	0

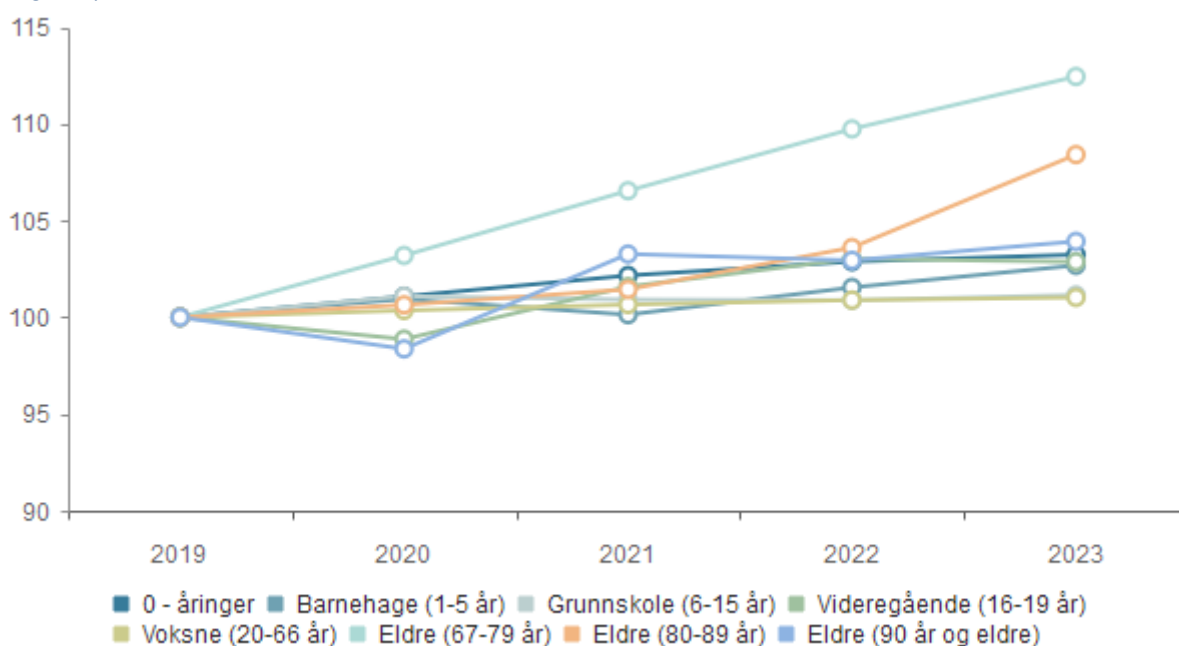
Befolkningsutvikling

Demografi

	2018	2019	2020	2021	2022
0 - åringer	257	278	281	284	286
Barnehage (1-5 år)	1 472	1 491	1 505	1 493	1 514
Grunnskole (6-15 år)	3 375	3 393	3 430	3 424	3 423
Videregående (16-19 år)	1 378	1 324	1 309	1 345	1 364
Voksne (20-66 år)	18 499	18 580	18 645	18 702	18 745
Eldre (67-79 år)	3 793	3 914	4 039	4 170	4 295
Eldre (80-89 år)	1 200	1 249	1 257	1 267	1 294
Eldre (90 år og eldre)	309	306	301	316	315
Total	30 283	30 535	30 767	31 001	31 236

Prognose type : Middels nasjonal vekst

Prognose periode : 4

Prognose type : Middels nasjonal vekst

Prognose periode : 4

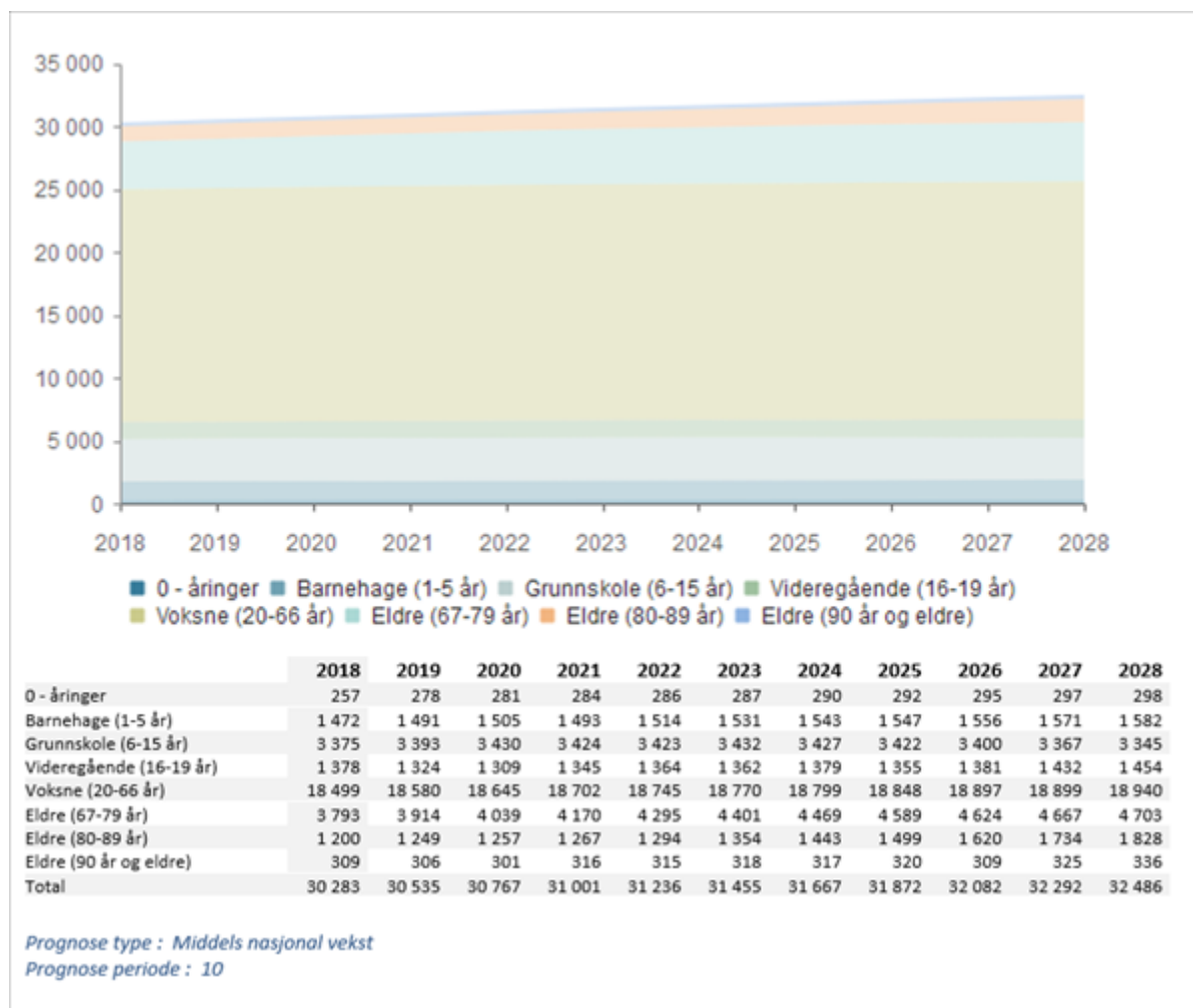
Befolkningsanalyse for perioden 2018 til 2022

Befolkningsanalysen bygger på SSB's prognose med middel vekst. For Ringerike kommune betyr det at vi vokser fra 30 379 per 1. juli 2018 til 31 236 innbyggere per 2022. Dette er en vekst på 857 personer, eller 2,8%.

Grafen/tabellen viser tall fra 1. januar 2018 og de neste 4 årene. Veksten er størst for gruppen eldre mellom 67 og 79 år, som utgjør 502 personer eller 13,2%. I gruppen 80 år og eldre, viser prognosen en vekst på 100 personer, som er 6,6%.

For gruppen voksen mellom 20 til 66 år, er veksten liten - 246 personer eller 1,3% vekst. Vi ser at det er en ubalanse mellom veksten i antall innbyggere som er den alderen hvor de deltar i arbeidslivet, og veksten av eldre som kan trenge tjenester fra kommunen.

Befolkningsanalyse for perioden 2018 til 2028

Befolkningsanalyse for perioden 2018 til 2028

Dersom vi ser 10 år fram i tid, vil befolkningen øke med 2 203 innbyggere i henhold til SSB's prognose. Dette er en vekst i 10-årsperioden på 7,3%.

Igjen er veksten størst i de eldste gruppene, gruppen 80 år og eldre vokser med 655 personer eller 43,4%.

Gruppen i yrkesaktiv alder øker med 441 personer eller 2,4%.

På lengre sikt ser vi at det relativt sett blir flere eldre enn personer i yrkesaktiv alder.

Investeringer i økonomiplanen

Ikke-gebyrfinansierte investeringer

Beløp i 1000	Samlede prosjektbeløp		Økonomiplan				Sum
	Ferdig år	Netto prosjekt utgift	2019	2020	2021	2022	2019-22
Investeringsprosjekter							
Administrasjon og fellestjenester							
IKT - Investeringer	2019	6 800	3 000	0	0	0	3 000
Intranett/nettside	2018	900	0	0	0	0	0
Oppgradering av Rådhuset	2019	5 000	5 000	0	0	0	5 000
Rådhuset ombygging 1. etg.	2018	2 000	0	0	0	0	0
Sum Administrasjon og fellestjenester		14 700	8 000	0	0	0	8 000
Barnehage							
IKT - barnehage	2020	3 100	600	500	0	0	1 100
Oppgradering barnehager	LØPENDE		1 000	1 000	0	0	2 000
Soveareal barnehage	2018	3 500	0	0	0	0	0
Sum Barnehage		6 600	1 600	1 500	0	0	3 100
Grunnskole							
Benterud skole	2019	353 000	4 000	0	0	0	4 000
Hov ungdomsskole	2022	300 000	5 000	50 000	180 000	65 000	300 000
Idrettshall Hov ungdomsskole	2022	50 000	0	0	0	50 000	50 000
IKT - Skole	LØPENDE		7 000	2 000	0	0	9 000
Nes skole ny barneskolefløy	2019	11 350	5 000	6 000	0	0	11 000
Oppgradering skolebygg	LØPENDE		3 000	0	0	0	3 000
Skoler - Nytt inventar	2019	24 000	4 000	0	0	0	4 000
Trygg skolevei Benterud skole	2018	16 000	0	0	0	0	0
Ullerål skole med idrettshall	2020	350 000	158 600	90 000	0	0	248 600
Sum Grunnskole		1 104 350	186 600	148 000	180 000	115 000	629 600
Kulturtjenesten							
Branntekniske tiltak i Nes samfunnshus	2018	700	0	0	0	0	0
Oppgradering og sprinkling Riddergården	2019	6 500	4 500	0	0	0	4 500
Tilskudd til Ringerike Kirkelige fellesråd - Oppgradering og utvikling kirker	LØPENDE		5 000	5 000	5 000	5 000	20 000
Sum Kulturtjenesten		7 200	9 500	5 000	5 000	5 000	24 500
Helse og omsorg							
Helse - Inventar/medisinsk utstyr	LØPENDE		2 000	2 500	0	0	4 500
Heradsbygda omsorgssenter	2020	504 200	198 800	273 200	1 500	0	473 500
Hov vest omsorgsboliger	2020	28 500	27 500	0	0	0	27 500
Hov øst omsorgsboliger	2020	109 400	50 000	54 000	0	0	104 000
IKT - Pilotprosjekt Velferdsteknologi	2018	12 600	0	0	0	0	0
Ny legevakt	2020	99 000	50 000	43 500	0	0	93 500
Oppgradering helse- og omsorgsbygg	LØPENDE		1 500	0	0	0	1 500
Parkering Austjord	2019	3 180	3 180	0	0	0	3 180
Ringerikskjøkken ny produksjonsmåte	2019	8 500	7 500	0	0	0	7 500
Sum Helse og omsorg		765 380	340 480	373 200	1 500	0	715 180
Samfunn							
Bibrannstasjoner på Nes og Sokna	2018	17 000	0	0	0	0	0
Energi, inneklime, overvåkning, sikring	LØPENDE		2 000	0	0	0	2 000
Fossveien 7-9 AS	2018	2 500	0	0	0	0	0
Kjøp av Hensmoveien 19	2019	30 000	30 000	0	0	0	30 000
Teknisk drift - Maskinpark	LØPENDE		2 100	0	0	0	2 100
VPI - Kommunale veier	LØPENDE		12 000	12 000	15 000	15 000	54 000
VPI - Sykkelsatsing	LØPENDE		1 000	1 000	0	0	2 000
Sum Samfunn		49 500	47 100	13 000	15 000	15 000	90 100

Handlingsprogram 2019-2022

Beløp i 1000	Samlede prosjektbeløp		Økonomiplan				Sum
	Ferdig år	Netto prosjekt utgift	2019	2020	2021	2022	2019-22
Investeringsprosjekter							
Sum		1 947 730	593 280	540 700	201 500	135 000	1 470 480

Gebyrfinansierte investeringer

Beløp i 1000	Samlede prosjektbeløp		Økonomiplan				Sum
	Ferdig år	Netto prosjekt utgift	2019	2020	2021	2022	2019-22
Investeringsprosjekter							
Samfunn							
Digitale vannmålere	2022	15 500	4 500	4 000	4 000	3 000	15 500
Monserud renseanlegg	2019	318 000	36 600	0	0	0	36 600
Overføringsledninger Åsa - Monserud	2019	68 000	14 000	0	0	0	14 000
Overvannskulvert Storjordet - St.Hanshaugen	2020	20 000	9 000	10 000	0	0	19 000
Ringerike vannverk	2018	100 686	0	0	0	0	0
Sanering Nes i Ådal etappe 2	2019	13 000	3 500	0	0	0	3 500
Styresystem Nes RA og Monserud RA	2020	15 000	7 500	7 500	0	0	15 000
VAR forvaltning - Utskifting avløpsledninger	LØPENDE		9 000	9 000	9 000	9 000	36 000
VAR forvaltning - Utskifting vannledninger	LØPENDE		9 000	9 000	9 000	9 000	36 000
Sum Samfunn		550 186	93 100	39 500	22 000	21 000	175 600
Sum		550 186	93 100	39 500	22 000	21 000	175 600

Hovedtallene i budsjettforslaget

Sentrale inntekter

Beløp i 1000	Budsjett		Økonomiplan		
	2018	2019	2020	2021	2022
Skatt på inntekt og formue	-800 000	-836 150	-836 150	-836 150	-836 150
Ordinært rammetilskudd	-756 000	-782 200	-783 900	-784 400	-784 400
Skatt på eiendom	-54 200	-60 000	-60 000	-60 000	-60 000
Andre generelle statstilskudd	-22 812	-21 700	-21 566	-21 426	-21 426
Sum sentrale inntekter	-1 633 012	-1 700 050	-1 701 616	-1 701 976	-1 701 976

Skatteinntektene er beregnet med basis i KS-modellen for skatt og rammetilskudd, og baserer seg på kommuneøkonomiproposisjonen som ble lagt fram i mai 2018. Rådmannen har økt skatteinntektene med 7 mill. kroner utover anslaget fra KS-modellen.

Skatteinngangen er en av områdene hvor det er risiko i budsjettet. Ringerike kommunes skatteinngang avhenger av kommunens egne skatteyttere og at disse opprettholder eller får en økt skattbar inntekt. Men i tillegg er det risiko forbundet med at vi ikke kjenner skatteinngangen for landet forøvrig, siden vi kompenseres med inntektsutjevning opp til ca 95% av landsgjennomsnittet fra vårt egen skatteinngang på ca 85% av landsgjennomsnittet.

Skatt på eiendom er økt med 5,8 mill. kroner fra 2018 til 2019 med bakgrunn i at skattegrunnlaget økes med 10% (kontorforretning) istedenfor å gjennomføre almen taksering. I tillegg antar vi at skattegrunnlaget for kraftverk vil øke, siden verdsetting av disse er avhengig av kraftprisene.

Finansinntekter og -utgifter

Beløp i 1000	Budsjett		Økonomiplan		
	2018	2019	2020	2021	2022
Renteinntekter og utbytte	-7 507	-31 450	-26 650	-26 650	-26 650
Gevinst finansielle instrumenter	0	-7 000	-7 000	-7 000	-7 000
Renteutgifter, prov. og andre fin.utgifter	4 800	53 700	67 900	77 300	82 700
Avdrag på lån	0	109 500	126 400	136 400	141 000
Netto finansinntekter/finansutgifter	-2 707	124 750	160 650	180 050	190 050
Finansutgifter i tjenesteområdene	-128	-128	-1 522	-2 917	-2 917
Totale finansutgifter	108 115	124 622	159 128	177 133	187 133

Finansinntekter/utgifter viser økte renteinntekter og utbytte. Ringerike kommune har ved inngangen til 2019 bedret likviditet, noe som gir utslag i at vi får høyere renteinntekter. Utbyttet fra Ringerikskraft AS er økt fra 2018 med bakgrunn i at det forventes at eierne vil få utbytte på 30 mill. kroner i 2019 på etter et svært godt driftsår i 2018 for Ringerikskraft AS. Videre er det budsjettet med utbytte fra Fossveien 7-9 AS i 2019.

Det er budsjettet med økt avkastning på Fossefondet i 2019 med bakgrunn i at forvaltningskapitalen er høyere enn i 2018.

Rente- og avdragsutgifter er beregnet ut fra finansieringsbehovet - vi lånefinansierer i handlingsprogramperioden våre investeringer 100%, men vil få tilskudd fra Husbanken, samt salgsinntekter fra beboere som vil redusere lånene til flere av de store prosjektene. Videre vil husleie være med på å betale en andel av finansieringskostnadene til omsorgsboliger og legevakt når disse er ferdige.

Renter og avdrag er beregnet i Kommunalbankens låneportal, og basert på hvordan Kommunalbanken mener at rentemarkedet vil utvikle seg de neste årene. I renteutgiftene er det kalkulert en økning i rentenivået.

Rentenivået i Norge har vært unormalt lavt over en lengre periode. Vi ser nå at rentenivået stiger, og at det i perioden fram til 2022 kan øke med 1,5%. Vi vil da ha renter på mellom 3,5 og 4% på våre lån som er tatt opp med flytende rente.

Ringerike kommune har balansert låneporteføljen sin slik at ca 50% av lånene er fastrentelån. Mange av disse er tatt opp med svært gunstige fastrenter, som vi være på dette nivået i 3 til 6 år framover. Vi har også noen fastrentelån som er på mer enn 4% som skal fornyes de neste årene. Restgjeld fastrentelån var per 30.4.2018 888 mill. kroner. Øvrige lån har flytende rente.

En beregning våren 2018 viser at vi har like mye i lån eller mindre som har flytende rente som vi har innskudd i bank eller i Fossefondet, slik at en renteøkning vil gi oss økte renteinntekter som vil kunne være med å dekke opp for økte rentekostnader. Fossefondet hadde per 31.8.2018 markedsverdi på 145 mill. kroner, og likvide midler har i 2018 ikke vært lavere enn 200 mill. kroner, per 30.4.2018 var beholdningen av likvide midler på 370 mill. kroner.

All gjeld som er tatt opp for å finansieres gebyrfinansierte investeringer har flytende rente. Renteøkning på disse lånene vil finansieres gjennom endring av gebyrene i henhold til selvkost. Totalt er renterisikoen for Ringerike kommune lav, det er ved opptak av nye lån av økt rentenivå vil merkes best.

Avsetninger og årsoppgjørdisposisjoner

Beløp i 1000	Budsjett		Økonomiplan		
	2018	2019	2020	2021	2022
Til ubundne avsetninger	0	40 464	43 797	42 371	16 164
Bruk av ubundne avsetninger	0	0	0	0	0
Netto avsetninger	0	40 464	43 797	42 371	16 164
Netto avsetninger i tjenesteområdene	-13 966	-14 829	-11 041	-9 594	8 218
Totale avsetninger	18 354	25 635	32 756	32 777	24 382

Det er i budsjettforslaget til 2019 satt av 40,5 mill. kroner til disposisjonsfond. Dette er 1,75% av budsjetterte driftsinntekter, noe som er lavere enn formannskapetets forutsetning for "resultatet" i budsjettet. Målet var 2%, noe som utgjør 46,1 mill. kroner.

Rådmannen anser at resultatgrad på 1,75% er bra i ett år hvor vi utbetaler 10 mill. kroner i driftstilskudd til bygging av kryss ved universitetet for å oppfylle vår del av avtalen med Statsbygg og Buskerud fylkeskommune.

For årene 2020 og 2021 er resultatgraden på 1,9% og 1,8%. Resterende del av tilskudd til kryss utbetales i 2020, og uten dette, ville resultatgraden vært god.

For 2021 er resultatgraden for lav, og sammen med 2022 hvor resultatgraden er 0,7%, må det arbeides med å finne gode løsninger innenfor driften for å kunne styrke resultatgraden.

Disponering av driftsrammen

Driftsbudsjettet - forslag til rammendringer per tjenesteområde i årsbudsjettet

Beløp i 1000

Tjenesteområde	Vedtatt budsjett 2018	Prisjustering og diverse endringer	Effektivisering	Nye tiltak og realendringer budsjett	Årsbudsjett 2019	Realendring i %
10 Folkevalgte og revisjon	10 307	0	-75	1 556	11 788	15,1 %
20 Administrasjon og fellestjenester	119 063	4 727	-2 946	4 471	125 315	3,8 %
30 Barnehage	178 249	3 835	-2 666	8 870	188 288	5,0 %
31 Grunnskole	293 854	5 827	-8 528	8 620	299 773	2,9 %
32 Spesielle tiltak barn og unge	155 622	3 912	-18 612	6 700	147 622	4,3 %
33 Kulturtjenesten	28 905	-328	-2 637	2 216	28 156	7,7 %
40 Helse og omsorg	610 485	7 099	-12 308	16 860	622 136	2,8 %
50 Samfunn	89 342	9 499	-10 415	2 970	91 396	3,3 %
70 Avsetninger, overføringer	6 522	-4 789	8 190	9 439	19 362	144,7 %
80 Skatt og rammetilskudd	0	0	0	900	900	
Sum netto driftsutgifter	1 492 350	29 782	-49 997	62 602	1 534 736	4,2 %

Driftsbudsjettet - forslag til rammendringer per tjenesteområde i økonomiplanperioden

Beløp i 1000

Tjenesteområde	Vedtatt budsjett 2018	Prisjustering og diverse endringer	Effektivisering	Nye tiltak og realendringer budsjett	Budsjett 2022	Realendring i %
10 Folkevalgte og revisjon	10 307	0	-75	1 556	11 788	15,1 %
20 Administrasjon og fellestjenester	119 063	3 043	-2 946	4 063	123 223	3,4 %
30 Barnehage	178 249	4 995	-2 666	8 970	189 548	5,0 %
31 Grunnskole	293 854	4 941	-8 528	7 900	298 167	2,7 %
32 Spesielle tiltak barn og unge	155 622	3 912	-28 161	6 700	138 073	4,3 %

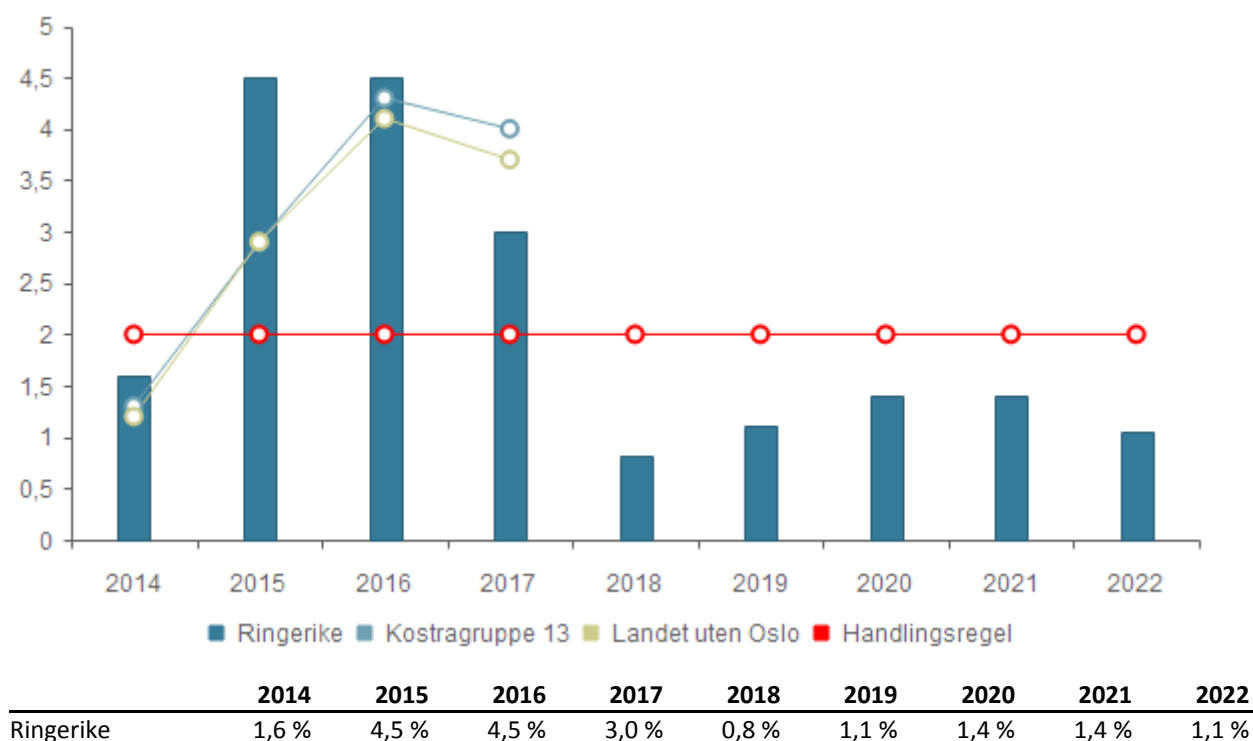
Handlingsprogram 2019-2022

Beløp i 1000

Tjenesteområde	Vedtatt budsjett 2018	Prisjustering og diverse endringer	Effektivisering	Nye tiltak og realendringer budsjett	Budsjett 2022	Realendring i %
33 Kulturtjenesten	28 905	-892	-2 637	1 500	26 876	5,2 %
40 Helse og omsorg	610 485	399	-12 308	16 160	614 736	2,6 %
50 Samfunn	89 342	-31 917	-10 415	28 103	75 113	31,5 %
70 Avsetninger, overføringer	6 522	-4 789	8 190	9 439	19 362	144,7 %
80 Skatt og rammetilskudd	0	0	0	1 565	1 565	0,0 %
90 Finans	0	0	-1 189	-1 600	-2 789	0,0 %
Sum netto driftsutgifter	1 492 350	-20 308	-60 735	84 356	1 495 662	5,7 %

Økonomisk utvikling i planperioden

Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter

Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter

Formannskapet vedtok at budsjettet for 2019 skulle ha 2% «resultat». Grafen ovenfor viser det mest vanlige nøkkeltallet som norske kommuner vurderes ut fra. Rådmannen har i sitt budsjettforslag tatt utgangspunkt i «resultat», det vil si avsetning til disposisjonsfond.

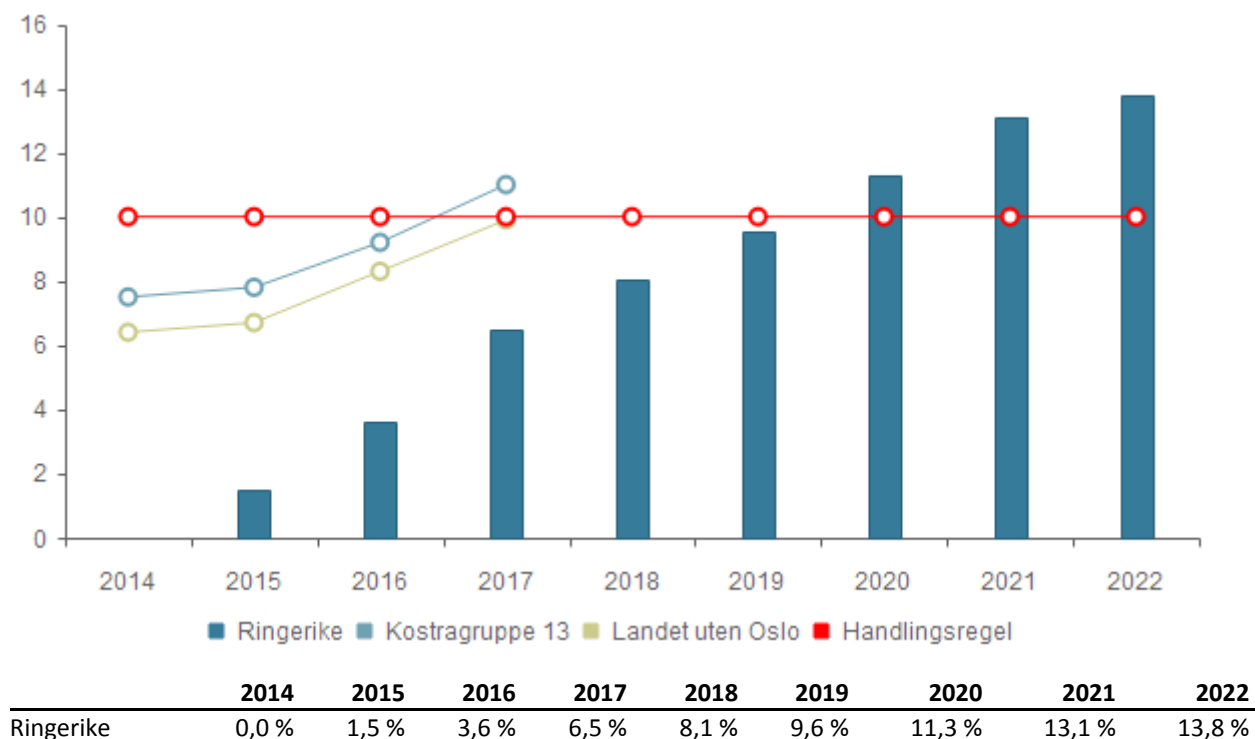
Hovedårsaken for 2019 og 2020 er tilskudd til bygging av kryss ved universitetet i Hønefoss, som er på 10 mill. kroner per år.

Men også uforutsette utgifter som pålegges kommunen av staten eller andre kommuner gjør det vanskelig å oppnå ønsket «resultat».

Rådmannen ser at den største risikoen i budsjettet for perioden 2019 til 2022 er disse kostnadene, enten de kommer i form av bemanningsnormer som ikke er 100% finansiert, eller kostnader til alarmsentraler, nødnett og lignende, eller økte kostnader til elever i private skoler eller i andre kommuner.

For 2021 og 2022 ser rådmannen at det er nødvendig med ytterligere omstillinger for å nå målet på 2%. En av faktorene som gjør det krevende å oppnå ett godt driftsresultat er kostnadene til pensjon, som i 2019 er på over 6%, noe som er dobbelt så mye som forventet lønnsvekst. Ved å effektivisere driften vil det være nødvendig å tilpasse bemanningen. Dette vil sikre større forutsigbarhet i lønns- og pensjonskostnadene.

Disposisjonsfond i prosent av brutto driftsinntekter

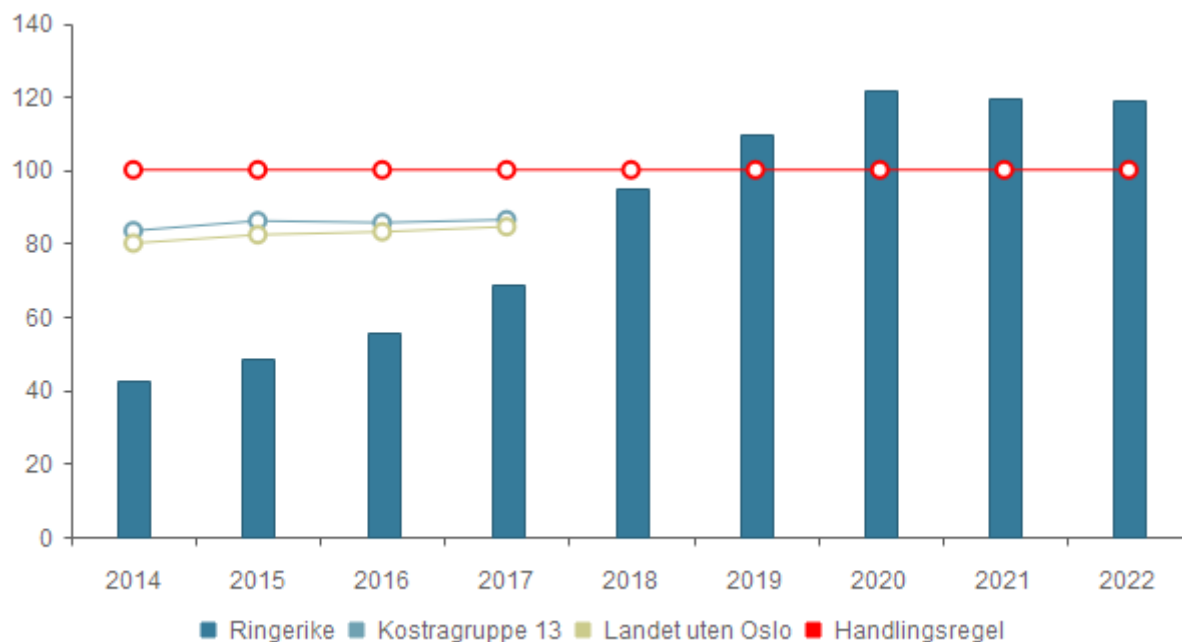
Disposisjonsfond i prosent av brutto driftsinntekter

Disposisjonsfondet har siden 2015 hatt en god utvikling, spesielt årene 2016 og 2017 bidro til gode avsetninger til disposisjonsfondet.

Også i perioden 2019 til 2022 vil disposisjonsfondet øke, og i 2020 vil det være på 10%, som er anbefalt nivå for å ha en buffer mot uforutsette kostnader og svikt i inntektene.

Det gir muligheter fra 2021 å benytte deler av driftsresultatet til egenfinansiering av investeringer.

Netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Ringerike	42,5 %	48,4 %	55,5 %	68,6 %	95,1 %	109,6 %	121,6 %	119,3 %	118,9 %

Netto gjeld i % av brutto driftsinntekter

Grafen viser at gjeldsgraden til Ringerike kommune i 2018 fortsatt er under 100%, men på tilsvarende nivå som landet forøvrig og Kostragruppe 13, som Ringerike kommune ofte sammenligner seg med.

Gjeldsgraden vil være høyere enn 100% i 2019 og i resten av handlingsprogramperioden, med høyeste gjeldsgrad i 2020. Med mottatt av tilskudd fra Husbanken for omsorgsboliger på Norderhov går gjeldsgraden ned.

Gjeldsgraden vil synke også i 2022 med det investeringsprogrammet som ligger i forslaget til handlingsprogram.

Kommunens tjenesteområder

Folkevalgte og revisjon

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Driftsutgifter						
Lønn	6 806	7 067	8 248	8 248	8 248	8 248
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	1 455	1 246	1 246	1 246	1 246	1 246
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	2 340	2 215	2 515	2 515	2 515	2 515
Overføringsutgifter	15	100	100	100	100	100
Finansutgifter	885	119	119	119	119	119
Sum Driftsutgifter	11 501	10 747	12 228	12 228	12 228	12 228
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-340	-420	-420	-420	-420	-420
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-818	-20	-20	-20	-20	-20
Sum Driftsinntekter	-1 168	-440	-440	-440	-440	-440
Sum	10 334	10 307	11 788	11 788	11 788	11 788

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2019	2020	2021	2022
Vedtatt budsjett	10 307	10 307	10 307	10 307
Konsekvensjustert ramme	10 307	10 307	10 307	10 307
Innsparingstiltak				
Effektiviseringskrav 0,7%	-75	-75	-75	-75
Sum Innsparingstiltak	-75	-75	-75	-75
Nye tiltak				
Formannskapet - økt møtegodtgjørelse	1 100	1 100	1 100	1 100
Varaordfører redusert stilling	-550	-550	-550	-550
Beredskapsordning for fallvilt - 24 t vakt og utrykning	306	306	306	306
Revisjonshonorar BKR og kontrollutvalget	300	300	300	300
Hovedutvalg Miljø- og arealforvaltning - frikjøp leder	100	100	100	100
Hovedutvalg Oppvekst og kultur - frikjøp leder	100	100	100	100
Hovedutvalg Helse og omsorg - frikjøp leder	100	100	100	100
Kommunestyret - økt møtegodtgjørelse	100	100	100	100
Sum Nye tiltak	1 556	1 556	1 556	1 556
Nye tiltak og realendringer budsjett	1 481	1 481	1 481	1 481
Ramme 2019-2022	11 788	11 788	11 788	11 788

Innsparingstiltak

Effektiviseringskrav 0,7%

Folkevalgtes andel av effektiviseringskravet på 0,7% er kr 75.000.

Nye tiltak

Formannskapet - økt møtegodtgjørelse

Formannskapet øker antall møter fra 1 til 2 pr. måned, noe som øker kommunens utgifter til møtegodtgjøring.

Varaordfører redusert stilling

Varaordfører gikk over fra 100 til 50% stilling fra høsten 2018.

Beredskapsordning for fallvilt - 24 t vakt og utrykning

24 t vakt og avtale om beredskap. Utrykning og avtale om godtgjørelse for oppdrag og utrykning. Lovpålagt. Kommunen skal ha beredskap ved skadet/påkjørt vilt. God beredskap forebygger og reduserer dyrelidelser.

Revisjonshonorar BKR og kontrollutvalget

Endret revisjonshonorar BKR samt tidligere ikke budsjettert honorar til KUBIS (Kontrollutvalgssekretariatet i Buskerud).

Kommunestyret - økt møtegodtgjørelse

Det er behov for å styrke budsjettet for å dekke økning i løpende møtegodtgjørelse.

Hovedutvalg Oppvekst og kultur - frikjøp leder

Leder av hovedutvalg for Oppvekst og kultur frikjøpes 1 dag pr. uke. Kommunens kostnader økes tilsvarende dekning av tapt arbeidsfortjeneste.

Hovedutvalg Helse og omsorg - frikjøp leder

Leder av hovedutvalg Helse og omsorg frikjøpes 1 dag pr. uke. Kommunens kostnader økes tilsvarende dekning av tapt arbeidsfortjeneste.

Administrasjon og fellestjenester

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Driftsutgifter						
Lønn	78 177	89 219	94 610	94 746	95 696	94 426
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	35 228	41 951	41 551	40 176	39 912	39 912
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	4 448	2 164	2 815	2 815	2 815	2 815
Overføringsutgifter	79	781	781	781	781	781
Finansutgifter	45	2	2	2	2	2
Sum Driftsutgifter	117 977	134 117	139 759	138 520	139 206	137 936
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-5 796	-9 457	-9 657	-9 657	-9 657	-9 657
Refusjoner	-8 059	-5 137	-4 327	-4 596	-4 596	-4 596
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-341	-460	-460	-460	-460	-460
Sum Driftsinntekter	-14 195	-15 055	-14 445	-14 714	-14 714	-14 714
Sum	103 781	119 063	125 315	123 807	124 493	123 223

Om sektor

Strategi- og utviklingsenheten

Strategi- og utviklingsenheten er operativ høsten 2018 og ledes av assisterende rådmann og har nytilsatt næringssjef, byplansjef og klima- og miljøsjef.

Planavdelingen er flyttet fra Miljø og areal fra 1. januar 2018.

HR og fellestjenester

HR (Human Resources) skal bidra med kompetanse for ansatte og sikre at organisasjonens HR-verktøy og prosesser bygger opp under organisasjonens overordnede mål, mandat og strategi. Sentrale områder HR skal legge til rette for er god personalforvaltning, organisasjonsutvikling, lederutvikling, lederstøtte, rekruttering, kompetansestyring, medbestemmelsesprosesser og kvalitet.

I 2018 ble ny arbeidsgiverpolitikk vedtatt, denne gir føringer for arbeid HR skal prioritere i årene fremover. HR skal tilrettelegge og bidra til at satsningsområdene blir realisert. Satsning på kompetanse og lederutvikling er områder som er høyt prioritert. Gjennomføring av tiltak for ledere og ansatte i alle sektorer er primæroppgaver. Gjennom tilsetting av ny kvalitetssjef vil det bli gjennomført tiltak for å etablere et systematisk kvalitetsarbeid i alle sektorer. Videre vil HR tilrettelegge for tiltak som skal sikre økt digital forståelse og kompetanse i alle sektorer.

Fellestjenester består av servicetorg, politisk sekretariat og dokumentcenter. Det skal være stor grad av åpenhet ut mot innbyggere, både gjennom tilgang til politiske saker som behandles og annen administrativ saksbehandling. Det skal gjennomføres en anskaffelse av nytt arkiv- og saksbehandlingssystem. Dette skal være på plass i løpet av våren 2019.

Det skal gjennomføres kommunevalg høsten 2019, fellestjenester har ansvar for å tilrettelegge dette på en god og forsvarlig måte.

Økonomi og innkjøp

Økonomifunksjonen skal legge til rette for at enhetene har god oversikt over sine ressurser for å kunne disponere disse på best mulig måte. Det gjøres ved at enhetene får gode verktøy til budsjettoppfølging, planlegging av budsjettammen og støtte til å benytte verktøyene på en god måte.

Økonomifunksjonen sørger også for at kommunens inntekter blir fakturert og innbetalt raskt og effektivt.

Økonomifunksjonen vil ha stor fokus på digitalisering av sine prosesser, og gjennom digitaliseringen gjøre prosessene mer effektive til nytte for enhetene og med høy kvalitet.

Innkjøpsfunksjonen støtter enhetene slik at disse gjør sine innkjøp og anskaffelser i henhold til lover og forskrifter om offentlige anskaffelser, ved å ha gode rutiner, opplæring og framforhandle gode rammeavtaler, samt følge opp kontrakter med leverandører og sikre at Ringerike kommune er lojale ovenfor de avtaler som vi har inngått.

Kommunikasjonsavdelingen

Kommunikasjonsavdelingen er kommunens ressurs innen intern og ekstern kommunikasjon, håndtering av media, merkevare- og omdømmebygging. Avdelingen er organisert for å ivareta rådgivning og praktisk bistand med arbeidsoppgaver knyttet til dette, overfor alle nivåer i hele organisasjonen.

Hovedfokuset i kommende periode vil være å videreutvikle dialogen med innbyggerne med vekt på økt innsyn, større åpenhet og bredere medvirkning. Selv om vi har gjennomført en oppgradering av våre digitale kanaler for kommunikasjon, vil vi fortsette å benytte tradisjonelle kanaler for dialog med og informasjon overfor innbyggere og andre målgrupper.

Kommuneadvokatkontoret

Advokatkontoret er kommunens prosessfullmektig i saker for fylkesnemnd og domstolene. Kontoret er kommunens rådgiver i saker som reiser juridiske problemstillinger.

Kontoret dekker kommunens juridiske behov innen sentrale fagområder.

Et sterkt juridisk fagmiljø bidrar til god internkontroll. Kontoret skal gjennom sitt arbeid bistå tjenestene slik at riktige juridiske vurderinger blir foretatt, slik at det bidrar til at kommunen er profesjonell.

IT-enheten

IT-enheten skal sørge for sikker drift av kommunens IT-systemer, og være en god støttespiller i arbeidet med å digitalisere prosesser og levere nye tjenester hvor IT er en del av leveransen.

Utfordringer og viktige tiltak

Utfordringer

Administrasjonen i kommunen har ansvar for å legge til rette for gode prosesser slik at alle sektorene i kommunen oppfyller de krav som vil bli stilt, og at det er god samhandling på tvers av sektorene til det beste for innbyggerne.

Viktige tiltak

Ringerike kommune satser spesielt på digitalisering, kompetanseutvikling og samhandling.

Videreutvikling av kommunens nye nettsider og ny kommunikasjonsløsning internt skal sikre god digital samhandling, både mellom ansatte og mot innbyggerne og øvrige målgrupper.

Generell digitalisering av arbeidsprosesser innen det administrative vil prioriteres.

Kostra-analyse - Adm, styring og fellesutgifter

	Ringerike 2016	Ringerike 2017	Ringsaker	Gjøvik	Jevnaker	Modum	Landet uten Oslo	Kostragruppe 13
Prioritet								
Brutto driftsutgifter til administrasjon og styring i kr. pr. innb(B) *) **)	4 785	4 715	4 638	5 138	5 525	4 655	5 054	4 655
Brutto driftsutgifter til funksjon 100 Politisk styring , i kr. pr. innb(B) *) **)	305	332	308	574	589	237	419	325
Brutto driftsutgifter til funksjon 110, Kontroll og revisjon, i kr. pr. innb(B) *) **)	83	79	84	75	202	119	127	96
Brutto driftsutgifter til funksjon 120 Administrasjon, i kr. pr. innb(B) *) **)	3 832	3 727	3 408	3 883	3 990	3 819	3 816	3 507
Brutto driftsutgifter til funksjon 121, Forvaltningsutgifter i eiendomsforvaltningen, i kr. pr. i(B) *) **)	144	146	462	127	562	309	275	304
Brutto driftsutgifter til funksjon 130 Administrasjonslokaler, i kr. pr. innb(B) *) **)	423	431	376	480	182	171	416	424
Brutto driftsutgifter til funksjon 180 Diverse fellesutgifter, i kr. pr. innb(B) *) **)	4	12	215	251	61	18	173	152

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

Vedtatt budsjett

Økonomiplan			
2019	2020	2021	2022
119 063	119 063	119 063	119 063

Handlingsprogram 2019-2022

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2019	2020	2021	2022
Sum Tekniske justeringer	3 577	3 577	3 577	3 577
Sum Vedtak forrige periode	1 150	-214	736	-534
Konsekvensjustert budsjett	4 727	3 363	4 313	3 043
Konsekvensjustert ramme	123 790	122 426	123 376	122 106
Innsparingstiltak				
Ytterligere effektivisering 1,5%	-2 000	-2 000	-2 000	-2 000
Effektiviseringstiltak 0,7%	-946	-946	-946	-946
Sum Innsparingstiltak	-2 946	-2 946	-2 946	-2 946
Nye tiltak				
Helårseffekt lønn strategiavdelingen	2 676	2 676	2 676	2 676
Reduserte utgifter til forsikringer	-2 500	-2 500	-2 500	-2 500
Trainee-ordning	983	264	0	0
Microsoft lisenskostnader - 3 års prisstigning og nye funksjoner i ny avtale	500	500	500	500
Styrking av intern digital kompetanse og klar språk	500	500	500	500
HMS-arbeid - styrking av vernetjenestens kompetanse og tiltak til røykeavvenning	400	400	400	400
Økt satsning på lærlinger	390	965	965	965
Styrking av ressurs og kapasitet til det politiske arbeidet	320	320	320	320
Helårseffekt lønn ny informasjonssikkerhetssjef	320	320	320	320
Kjøp tjenester - personvernombud	300	300	300	300
Økte KS kontingenter	195	195	195	195
Økte utgifter til skjenke- og salgskontroller	166	166	166	166
Økt frikjøp av hovedverneombud	111	111	111	111
Økt frikjøp av hovedtillitsvalgte	110	110	110	110
Sum Nye tiltak	4 471	4 327	4 063	4 063
Nye tiltak og realendringer budsjett	1 525	1 381	1 117	1 117
Ramme 2019-2022	125 315	123 807	124 493	123 223

Tekniske justeringer

Reduserte inntekter til lærlingeordningen

Refusjonsinntekter for lærlinger vil ikke være på samme nivå i 2019 som i 2018.

Det var innvilget ekstra tilskudd fra KS på bakgrunn av søknad i 2014 og 2015 på bakgrunn av ekstra lærlinger. Ekstraordinært tilskudd er gitt til navngitte lærlinger og utbetales når disse lærlingene har bestått sin fagprøve. Midlene skal mest sannsynlig innhentes pr august/september 2018 og er en inntekt i 2018 som ikke kan videreføres i HP 2019-2022.

KS 74/18 Rammekorreksjon lønnsmidler

Korreksjon som følge av budsjettkorreksjon etter 1. tertial 2018. Flytting av lønnsmidler fra Samfunn til Adm. 0 effekt for kommunen.

Ny tilsynsavgift og nye tilsynsutgifter - utsalgssteder tobakk

Økte utgifter som følge av ny statlig ordning for tilsyn av utsalgssteder for tobakk. Ordningen innebærer også nye inntekter i form av tilsynsavgift fra utsalgsstedene.

Vedtak forrige periode

Valg

2021 er valgår og det budsjetteres med utgifter til dette på samme nivå som 2017 og 2019.

Avslutning av trainee-kandidater som har fullført sitt løp

Eksisterende trainee-ordning blir avsluttet og erstattet av ny trainee-ordning.

Barne- og ungdomsarbeider lærling

Videreføring av tidligere års tiltak.

Innsparingstiltak

Ytterligere effektivisering 1,5%

Kommunens administrasjon skal i 2019 gjøre tiltak for å effektivisere støtten til de øvrige sektorer og innbyggere som gir innsparinger i budsjettet på 2 mill. kroner gjennom å se gjøre arbeidsprosessene så effektive og hensiktsmessige som mulig.

Effektiviseringstiltak 0,7%

Administrasjonen sin andel av effektiviseringskrav på 0,7%.

Nye tiltak

Reduserte utgifter til forsikringer

Ny avtale på kommunens forsikringer fremforhandlet fra april 2018 gir reduserte utgifter, med helårsvirkning for 2019

Trainee-ordning

Etter avtale med Ringerike næringsforening har kommunen tatt inn to nye trainee fra høsten 2018. Disse arbeider innen miljø- og arealenheten.

Styrking av intern digital kompetanse og klar språk

I tråd med vedtatt digitaliseringsstrategi skal den digitale kompetanse blant alle ansatte styrkes. I tillegg er det behov for å styrke kompetanse på klart språk i forvaltningen. Det er gitt tilskudd fra KS til dette arbeidet på kr 200.000. Det vil være behov for interne midler i tillegg.

HMS-arbeid - styrking av vernetjenestens kompetanse og tiltak til røykeavvenning

I tråd med føringer fra AMU (arbeidsmiljøutvalget) skal det være økt kompetanse innen HMS arbeid både for ledere og verneombud. Det skal gjennomføres lovpålagte arbeidsmiljøkurs, verneombudsamlinger m.m. Det er videre behov for midler til gjennomføring av tiltak i forbindelse med innføring av røykfri arbeidsplass (røykesluttkurs mm).

Økt satsning på lærlinger

Ringerike kommune ønsker å øke ambisjonen om å ta inn flere lærlinger. Det foreslås at det tas inn 6 nye lærlinger fra høsten 2019. Fortrinnsvis er det ønske om å ta inn 3 nye lærlinger innen barne- og ungdomsarbeiderfaget og 3 nye lærlinger innen helsefag.

Styrking av ressurs og kapasitet til det politiske arbeidet

Omfang av politiske saker er økende, og det gjennomføres mange politiske møter og utvalg. Det er politisk sekretariat som i dag har ansvar for den administrative tilrettelegging av saker og gjennomføring av politiske møter. Det foreslås å styrke kapasiteten til det politiske arbeidet med 50 % stilling.

Helårseffekt lønn ny informasjonssikkerhetssjef

Informasjonssikkerhetssjef vil bli tilsatt høsten 2018. I budsjettet for 2018 er det lønnsmidler til 2/3 av året. Helårseffekt av budsjett 2018 legges inn i 2019.

Kjøp tjenester - personvernombud

I løpet av 2018 har vi gjennomført prosjekt GDPR i Ringerike kommune. Vi har kartlagt våre persondata og laget handlingsplan for de områdene det er nødvendig å bli bedre ut fra en GAP-analyse. Ringerike kommune hadde før GDPR trådte i kraft, ett frivillig personvernombud. Vi ønsker å kjøpe tjenesten "personvernombud" i ett til to år for å se omfanget av arbeidet en slik rolle vil ha, se på muligheter for samarbeid med nærliggende kommuner og se om vi kan kombinere denne rollen med andre roller i kommunen.

Økte KS kontingenter

Utgifter til KS-kontingent samt kontingent til FOU og OU øker i 2019.

Økte utgifter til skjenke- og salgskontroller

Økte utgifter pr. skjenkekontroll og salgskontroll som følge av prisøkninger i nytt anbud.

Økt frikjøp av hovedverneombud

Ringerike kommune har hatt et hovedverneombud i frikjøp på tilsvarende 100 % stilling. I 2018 ble det besluttet å frikjøpe ytterligere et hovedverneombudet i 20% stilling.

Økt frikjøp av hovedtillitsvalgte

Med bakgrunn i hovedavtalen og ordninger for frikjøp av hovedtillitsvalgte, er frikjøp for Fellesorganisasjonen (FO) økt fra 15 % til 20 % og for Norsk sykepleieforbund (NSF) økt fra 40 % til 50 % fra september 2018, helårseffekt er beregnet for 2019.

Investeringsbudsjett

Handlingsprogram 2019-2022

Beløp i 1000

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp		Økonomiplan				Sum
	Ferdig år	Netto prosjekt utgift	Utgift 2019	Utgift 2020	Utgift 2021	Utgift 2022	Utgift 2019-22
Administrasjon og fellestjenester							
IKT - Investeringer	2019	6 800	3 000	0	0	0	3 000
Oppgradering av Rådhuset	2019	5 000	5 000	0	0	0	5 000
Sum Administrasjon og fellestjenester		11 800	8 000	0	0	0	8 000
Sum investeringsprosjekter		11 800	8 000	0	0	0	8 000

IKT - Investeringer

IKT-investeringer benyttes til kommunens datasenter og serverrom, IKT-sikkerhet, investering i og utvikling av IT-prosjekter som kommer hele kommunen til gode, både internt og ut mot kommunens innbyggere.

Oppgradering av Rådhuset

Tiltaket er i hovedsak oppgradering av toalettrom og bøttekott på Ringerike Rådhus slik at rommene får et nødvendig «løft» som gir et mer hygienisk og tidsmessig inntrykk.

Brannalarmsystemet er utdatert og endring av rom og utskifting av sensorer vil medføre at hele brannalarm anlegget må oppgraderes til et nytt system.

I 2018 er det planlagt å utarbeide handlingsplan for rådhuset. Det er forskuttert midler til å gjøre tiltak fra handlingsplan.

Barnehage

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Driftsutgifter						
Lønn	97 008	93 736	95 105	95 105	95 105	95 105
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	7 261	3 272	3 272	3 272	3 272	3 272
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	116 601	109 183	115 533	115 533	115 533	115 533
Overføringsutgifter	648	3 300	6 720	7 880	7 880	7 880
Sum Driftsutgifter	221 958	209 492	220 631	221 791	221 791	221 791
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-21 199	-21 825	-22 925	-22 925	-22 925	-22 825
Refusjoner	-9 786	-8 537	-8 537	-8 537	-8 537	-8 537
Overføringsinntekter	-1 973	-850	-850	-850	-850	-850
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-225	-30	-30	-30	-30	-30
Sum Driftsinntekter	-33 183	-31 242	-32 342	-32 342	-32 342	-32 242
Sum	188 776	178 249	188 288	189 448	189 448	189 548

Om sektor

Ringerike har 11 kommunale og 19 private barnehager. Barnehagene skal gi barn muligheter for lek, livsutfoldelse og meningsfulle opplevelser og aktiviteter, samtidig som det jobbes pedagogisk, helsefremmende og forebyggende.

Ringerike kommune har som mål å være en attraktiv bokommune spesielt for familier i etableringsfasen. For småbarnsfamilier er det avgjørende at barnehagetilbudet i Ringerike holder god kvalitet, og at de får barnehageplass når de trenger det – helst i nærheten av der de bor. Det jobbes særskilt for å få barn av flyktningfamilier til å benytte seg av barnehagetilbudet, dette som et forebyggende tiltak i forhold til integrering og språk.

Riktig kapasitet i forhold til befolkningsvekst og bosettingsmønstre samt kostnadseffektiv drift er ønsket utviklingsretning.

Strategi, utvikling og satsing

Barnehagens Handlingsplan vedtatt i 2015 viser strategien som skal være retningsgivende og understøtte prioriteringer i den enkelte barnehage.

Ønsket utviklingsretning er at barnehagene skal legge til rette for et godt grunnlag for videre utvikling og læring. Målet er en trygg barnehage med kvalifiserte og omsorgsfulle voksne.

Hovedfokuset er tidlig innsats i samarbeid med foresatte og andre samarbeidspartnere. De ansatte er en viktigste ressurs og god kompetanse hos de ansatte, både opplevd og definert, er prioritert. Alle barnehagene legger til rette for faglig utvikling, refleksjon over og forbedring av egen praksis. Satsningsområder for barnehagene er:

- lek
- vennskap
- psykososialt miljø
- danning
- læringsmiljø
- kommunikasjon
- matematikk

Sektoren bruker verktøy som bruker- og medarbeiderundersøkelser til å ha et kreativt og kritisk blikk på egen praksis og endrer og utvikler der sektoren har utfordringer.

Utfordringer og viktige tiltak

Utfordringer

Kapasitet

Kommunestyret har hatt en barnehagebehovsanalyse til orientering. Analysen peker på behov frem i tid. Kommunen legger opp til at utbygging av nye barnehager skal fordeles hensiktsmessig mellom kommunen selv og private aktører.

Prognosen viser at det vil være en moderat økning av antall barn i førskolealder fra år 2022. I denne handlingsplanperioden viser prognosene at det vil være en svak nedgang av antall barn i førskolealder. Det vil da være under 1500 førskolebarn i alderen 1-5 år. Prognosen forventer en stabil utvikling for antall førskolebarn de neste 6-7 årene, til tross for at det er høy boligbygging i kommunen. Dette skyldes hovedsakelig en økende aldrende befolkning i kommunen.

På mellomlang sikt vil økt tilflytting og økt boligutbygging, drevet fram av bane og vei, gi forventninger om vekst i antall førskolebarn i kommunen. Prognosen viser at antall førskolebarn i Ringerike kommune passerer 1800 barn rundt 2028.

Ringerike kommune har i dag tilbud til alle med lovmessig rett til plass, og har i tillegg gitt tilbud til flere barn som fyller ett år i løpet av året. Målet er å tilby barnehageplass på 1-årsdagen. Kirkeskolen som et alternativ til neste barnehage, er tatt ut av fjorårets handlingsprogram. Dette på bakgrunn oppdatert prognose. For å planlegge barnehagestrategi frem til 2033 vil Rådmannen ta initiativ til et trepartssamarbeid i løpet av 2019.

Barnehagekapasiteten som helhet må økes på sikt. De overordnede grep for barnehagevirksomheten er etablering av større barnehager med god utnyttelse av areal og lederressurs, et likeverdig og helhetlig barnehagetilbud, tidlig innsats og mestringsperspektiv, samt samhandling og samarbeid.

Viktige tiltak

Kompetanse

Vi har organisert kompetansetiltakene i formell kompetanse, basiskompetanse, fagdager og lærende nettverk.

For å oppnå tilfredsstillende andel av fagarbeidere i de kommunale barnehagene har Ringerike kommune i samarbeid med OPUS Ringerike gitt tilbud om fagarbeiderutdanning til assistenter. Jf. mål i handlingsplanperioden skal vi oppnå tilfredsstillende formell kompetanse fra 25% i 2015 til 30% i 2020.

Det er kontinuerlig kompetansekartlegging i alle kommunale barnehager. Kartleggingen sammen med nasjonale og politiske føringer, er utgangspunktet for valgte og prioriterte tiltak.

Alle de kommunale barnehagene i Ringerike kommune skal delta i kompetanseløftet «Være sammen» som ble startet høsten 2017. Hovedmålsettingen for deltakelse i kompetanseløftet er å heve kompetansen til alle de ansatte i barnehagene, slik at kvaliteten i det daglige arbeidet med barna styrkes. Kompetanseløftet omfavner mange viktige mål i Folkehelsemeldingen, Fra ord til handling (2015-2020) og forskrift til ny rammeplan og barnehagelov. Fokusområder vil være implementering av den varme og grensesettende voksne (autoritative), forebygge negativ atferd og fokus på danning og tidlig innsats. De private barnehagene i Ringerike kommune er invitert til å delta i dette kompetanseløftet.

Digitalisering

I Ringerike kommunes handlingsprogram 2018-2021 har et av målene vært å videreutvikle og fremme læring i barnehager og skoler ved bruk av digitale verktøy innen alle fagområdene. For å sikre at barn og ansatte i de kommunale barnehagene har tilstrekkelig digitale ferdigheter er det i samarbeid med skole utarbeidet «Temaplan for digital barnehage- og skolehverdag».

Temaplanen omfatter mål og tiltak ovenfor barn, ansatte, enhetsledere innen barnehage, skole og rådmann/skoleeier. Temaplanen følges opp gjennom kommunens rapporteringssystemer, lederdialoger og lederavtaler. «Temaplan for digital barnehage- og skolehverdag» tar utgangspunkt i målene i Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver. Den bygger også på IKTplan.no som er utarbeidet av Senter for IKT i utdanningen.

For å nå målene er det nødvendig med heving av ansattes digitale kompetanse og en forpliktende plan med mål for læringen, tiltak og krav til oppfølging og ledelse.

Kostra-analyse - Barnehage

	Ringerike 2016	Ringerike 2017	Ringsaker	Gjøvik	Jevnaker	Modum	Landet uten Oslo	Kostragruppe 13
Prioritet								
Netto driftsutgifter barnehagesektoren i prosent av kommunens totale netto driftsutgifter(B)	13,4 %	13,3 %	13,3 %	12,9 %	13,1 %	14,3 %	14,4 %	15,4 %
Dekningsgrad								
Andel barn 1-2 år med barnehageplass i forhold til innbyggere 1-2 år(B)	86,7 %	84,8 %	80,6 %	84,8 %	74,2 %	78,2 %	83,0 %	83,6 %
Andel barn i kommunale barnehager i forhold til alle barn i barnehage(B)	43,9 %	44,6 %	49,7 %	44,0 %	69,7 %	55,0 %	49,4 %	40,2 %
Andel minoritetsspråklige barn i barnehage i forhold til alle barn med barnehageplass(B)	17,1 %	18,1 %	10,5 %	16,5 %	15,3 %	14,0 %	15,6 %	17,3 %
Andel minoritetsspråklige barn i barnehage i forhold til innvandrerbarn 1-5 år(B)	77,0 %	72,1 %	69,2 %	82,3 %	80,7 %	75,0 %	81,4 %	83,0 %

Høy barnehagedekning

Ringerike kommune har en høy andel barnehagedekning sett opp mot andre sammenligningskommuner og landsgjennomsnittet (uten Oslo). En høy dekningsgrad vil også gi en dyrere drift.

Det justerte utgiftsbehovet for barnehagesektoren viser at netto driftsutgifter per innbygger er 8.501 kr i Ringerike kommune, som er en økning fra 2016 hvor netto driftsutgifter per innbygger var 8.244 kr.

Overføringer til private barnehager

Det var store overføringer til de private barnehagene, hvor det i snitt ble overført 48 kr pr korrigerede oppholdstimer i 2017. Dette er 2 kr mer enn gjennomsnittet i Kostragruppe 13. Forskjellen mellom Ringerike kommune og Kostragruppe 13 utgjør en kostnad på om lag 5 millioner kroner.

- 44,6 % barn går i kommunale barnehager
- 55,4 % barn går i private barnehager

Dyre førskolelokaler

Ringerike har dyrere lokaler enn sammenligningskommuner, som blant annet skyldes høyere antall kvadratmeter per barnehageplass, og at prisen per kvadratmeter er høyere.

Utgiften per kvadratmeter i Ringerike er 235 kr dyrere enn Kostragruppe 13.

Rimelige styrkingstiltak

Ringerike har rimeligere tiltak enn sammenligningskommunene.

Ringerike har en besparelse på om lag 2,6 millioner kroner sammenlignet med gjennomsnittet i kommunegruppe 13, til styrkingstiltak i barnehage. 20,6 % av barn i barnehage i Ringerike fikk ekstra ressurser i 2017. Det er 1,4 prosent mer enn gjennomsnittet i kommunegruppen.

Hvert tiltak koster gjennomsnittlig 44 000 kr, som er 6 000 kr mindre enn gjennomsnittet i kommunegruppen, og 33 000 kroner mindre enn Ringsaker kommune. Det var 288 barn som fikk styrket tiltak i Ringerike i 2017. Det vil si at Ringerike hadde en besparelse på 1,8 millioner kroner sammenlignet med gjennomsnittet i Kostragruppe 13.

Mål

Overordnet mål	Mål	Indikator/målemetode	Siste måling	Mål 2019	Mål 2020	Mål 2021	Mål 2022
Bruker-medvirkning	God brukermedvirkning	Brukerundersøkelse			5		5
Formell kompetanse	Oppnå tilfredsstillende andel fagarbeidere.	Andel fagarbeidere		27,0 %	30,0 %	35,0 %	40,0 %
Minoritetsspråklige barn i barnehage	Øke andelen minoritetsspråklige barn i barnehagen	Andel minoritetsspråklige barn i barnehage i forhold til innvandrerbarn 1-5 år	68,3 %	77,0 %	80,0 %	80,0 %	83,0 %

Mål

Overordnet mål	Mål	Indikator/målemetode	Siste måling	Mål 2019	Mål 2020	Mål 2021	Mål 2022
Dekningsgrad barnehageplasser	Tilstrekkelig barnehageplasser etter brukernes behov	Andel barn 1-2 år med barnehageplass i forhold til innbyggere 1-2 år	82,9 %	88,0 %	88,5 %	90,0 %	90,0 %
		Andel barn 3-5 år med barnehageplass i forhold til innbyggere 3-5 år	96,0 %	98,0 %	98,0 %	98,0 %	98,0 %

Virkemiddel for å nå mål

Virkemidlene er kvalitet, tidlig innsats, kapasitet og samarbeid innad i og på tvers av sektorene.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2019	2020	2021	2022
Vedtatt budsjett	178 249	178 249	178 249	178 249
Sum Tekniske justeringer	3 835	4 995	4 995	4 995
Konsekvensjustert budsjett	3 835	4 995	4 995	4 995
Konsekvensjustert ramme	182 084	183 244	183 244	183 244
Innsparingstiltak				
Effektiviseringskrav 0,7%	-1 466	-1 466	-1 466	-1 466
Økt foreldrebetaling - makspris	-1 200	-1 200	-1 200	-1 200
Sum Innsparingstiltak	-2 666	-2 666	-2 666	-2 666
Nye tiltak				
Tilskudd til private barnehager, økning i kommunal sats	6 350	6 350	6 350	6 350
Pedagognorm i kommunale barnehager	2 420	2 420	2 420	2 420
Redusert foreldrebetaling	100	100	100	200
Sum Nye tiltak	8 870	8 870	8 870	8 970
Nye tiltak og realendringer budsjett	6 204	6 204	6 204	6 304
Ramme 2019-2022	188 288	189 448	189 448	189 548

Tekniske justeringer

Ny bemanningsnorm i kommunale barnehager

Regjeringen innfører ny bemanningsnorm i barnehagene fra høsten 2018, med en overgangsordning i ett år fram til 1. august 2019.

Stortinget har bedt regjeringen om å legge fram en finansieringsplan for bemanningsnormen som skal dekke merkostnadene den medfører, både for offentlige og private barnehager. Dette vil først være klart når statsbudsjettet for 2019 legges fram. Det er fremdeles uklart hvordan, eller om det vil være en statlig finansiering av normen. Det er derfor ikke tatt høyde for eventuelle øremerkede tilskudd til normen i beregningen for den økonomiske konsekvensen for Ringerike kommune.

I de kommunale barnehagene i Ringerike vil det være behov for å tilsette 4,2 årsverk totalt, fra 1. august 2019.

Innsparingstiltak

Økt foreldrebetaling - makspris

Det er beregnet en økningen av foreldrebetalingssatsen for 2019 på ca 6,5 %. Den prosentvise økningen begrunnes med fjorårets økning på 6,6 %. Det er dermed tatt utgangspunkt i at økningen vil stige med tilsvarende nivå i 2019.

Hvis dette er tilfelle, vil satsen øke fra 2 910 kr til 3 100 kr pr måned. Totalt vil dette gi en økt inntekt på 1,2 millioner kroner for kommunen.

Nye tiltak

Tilskudd til private barnehager, økning i kommunal sats

Det er behov for å øke budsjettet med 3,7 mill kroner som følge av foreløpig beregnet tilskuddssatser for 2019. Driftstilskuddssatsen øker som følge av høyere kostnader pr. plass i de kommunale barnehagene i 2017 (som danner grunnlaget for beregning av tilskuddssats 2019). I tillegg til driftstilskuddet, gir kommunen tilskudd til dekning av kapitalutgifter og til pedagogtettethet i hht. statlige satser. Satsene for 2019 er ennå ikke klare og det er her gjort et deflator-justert anslag.

Videre må budsjettet økes med 2,6 mill kroner som følge av for lavt budsjett i 2018, en ramme som er videreført i 2019.

Samlet behov for styrkning er 6,3 mill kroner, med forbehold om nye føringer i statsbudsjettet.

Pedagognorm i kommunale barnehager

I januar 2018 ble det vedtatt at kravene til pedagogisk bemanning i barnehagene blir skjerpet. Normen trer i kraft fra 1. august 2018.

Regjeringen har bevilget 424 millioner kroner for å finansiere normen i 2018. Av disse er andelen til Ringerike 2 millioner kroner. Bevilgningen skal fordeles på både de kommunale og de private barnehagene. For de kommunale barnehagene i Ringerike vil dette utgjøre om lag 800 000 kr.

I de kommunale barnehagene trengs det 5 årsverk for å oppnå normen. På bakgrunn av den statlige bevilgningen og de økte kostnadene, vil det være behov for 2,420 mill. kroner til de kommunale barnehagene i 2019.

Redusert foreldrebetaling

Husholdninger med en samlet inntekt lavere enn kr. 533 500 kan søke om redusert foreldrebetaling i barnehage. Ingen husholdninger skal betale mer enn 6 prosent av sin inntekten for en barnehageplass.

Investeringsbudsjett

Investeringer som ikke er innarbeidet i handlingsprogrammet

Innkjøp av dampovner til alle kommunale barnehager - prosjekt "varm mat"

Måltidene i barnehagen er en vesentlig del av barnehagehverdagen og utgjør en betydelig del av barns totale kosthold. I Brukerundersøkelsen i de kommunale barnehagene viser resultatene at de foresatte ønsker et bedre tilrettelagt kosthold for sine barn. Rådmann legger fram en politisk sak i september som viser hvordan kvaliteten på mattilbudet kan forbedres. Kostnaden på tiltaket er beskrevet i den politiske saken. Tiltaket er en kvalitetsforbedring, og Rådmannen vurderer den økonomiske situasjonen slik at det ikke er mulig til å legge inn slike forbedringer som en investering i handlingsprogrammet.

Prosjekt "Oppgradering Hønefoss barnehage"

Hønefoss barnehage er den største kommunale barnehagen med plass til 120 barn. Politisk sak om oppgradering av Hønefoss barnehage legges fram i september. Tiltaket vil være en kvalitetsforbedring i forhold til tidens behov som imøtekommer funksjonalitet med tanke på strukturendringer og ivaretagelse av bygget, imøtekomme flerbruks- og særskilte behov samt arbeidsmiljøtiltak. Kostnadene for hele og deler av tiltaket er beskrevet i den politiske saken. En del av saken er nødvendige tiltak etter avvik, den største delen av tiltaket er kun en kvalitetsforbedring. Rådmannen vurderer den økonomiske situasjonen slik at det ikke er mulig til å legge inn slike forbedringer som en investering i handlingsprogrammet.

Beløp i 1000	Samlede prosjektbeløp		Økonomiplan				Sum
	Ferdig år	Netto prosjekt utgift	Utgift 2019	Utgift 2020	Utgift 2021	Utgift 2022	Utgift 2019-22
Investeringsprosjekter							
Barnehage							
IKT - barnehage	2020	3 100	600	500	0	0	1 100
Oppgradering barnehager	LØPENDE		1 000	1 000	0	0	2 000
Sum Barnehage		3 100	1 600	1 500	0	0	3 100
Sum investeringsprosjekter		3 100	1 600	1 500	0	0	3 100

IKT - barnehage

Det foreslås avsatt 1,1 millioner kroner i total i 2019 og 2020 for å sikre at barn og ansatte i de kommunale barnehagene har utstyr til å bedre sine digitale ferdigheter.

Oppgradering barnehager

Det avsettes 1 million kroner i 2019. Midlene skal i hovedsak benyttes til akutte bygningsmessige tiltak innen brann og HMS. Disponible midler utover dette vil fordeles på generelle tiltak for oppgradering av bygningsmassen.

Grunnskole

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Driftsutgifter						
Lønn	329 478	317 405	313 734	313 734	313 734	313 734
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	32 020	30 038	32 928	31 765	31 322	31 322
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	15 928	13 061	17 561	17 561	17 561	17 561
Overføringsutgifter	381	696	696	696	696	696
Sum Driftsutgifter	381 662	361 200	364 919	363 756	363 313	363 313
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-22 677	-21 819	-22 319	-22 319	-22 319	-22 319
Refusjoner	-35 122	-27 683	-24 983	-24 983	-24 983	-24 983
Overføringsinntekter	-25 197	-17 844	-17 844	-17 844	-17 844	-17 844
Sum Driftsinntekter	-84 493	-67 346	-65 146	-65 146	-65 146	-65 146
Sum	297 169	293 854	299 773	298 610	298 167	298 167

Om sektor

Skolene gir opplæringstilbud til 3 260 barn og unge og driftes og utvikles etter nasjonale føringer og kommunalt vedtatte planer.

Lovhjemler

Innholdet i grunnskolen er hjemlet i lov, forskrift og læreplaner. Lov om grunnskolen og den vidaregående opplæringa (opplæringsloven) gir barn og unge plikt og rett til grunnskoleopplæring. Formålet for skolen er blant annet å utvikle «i samarbeid og forståing med heimen, opne dører mot verda og framtida, og gi elevane historisk og kulturell innsikt og forankring.»

Læringscenterets virksomhet er i tillegg til opplæringsloven også hjemlet i Lov om voksenopplæring (voksenopplæringsloven) og Lov om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven).

Grunnskole

Handlingsplanen for grunnskolen 2017-2021, «Sammen skaper vi Ringeriksskolen», har konkrete utviklingsmål som beskriver ønsket praksis. Det forventes at Ringeriksskolen har fokus på elevenes læring og læringsmiljø. Samhandling med de foresatte og lokalsamfunnet understrekes.

Når det gjelder konkrete resultater, skal resultatene i Ringeriksskolen gjenspeile at man er på nasjonalt nivå eller bedre. Dette gjenspeiles i måleindikatorene og i sektorens tiltak og innsatsområder.

Skolefritidsordningen (SFO)

Skolefritidsordningen (SFO) er et frivillig tilbud som legger til rett for lek, kultur- og fritidsaktiviteter med utgangspunkt i alder og interesser hos barna. SFO er åpent alle skoledagene. Skolene samarbeider om

tilbud i skolens ferier og fra 2019 legges ferietilbudet fast til Benterud skole. Handlingsplan for SFO er utarbeidet i 2018. Planen gjelder for perioden 2018-2022.

Læringscenteret for voksne

Læringscenteret har ansvar for opplæring av voksne fra Ringerike, Hole og Jevnaker kommune. Skolen tilbyr opplæring på grunnskolen område og i norsk og samfunnskap for innvandrere. Læringscenteret har og ansvaret for bosetting og oppfølging av flyktninger i Ringerike i flyktningenes to-årige introduksjonsprogram.

Den store variasjonen i antall flyktninger gir utfordringer for Læringscenteret og de andre tjenestene som arbeider med flyktninger. Målet er å få til en god oppstart og integrering slik at flest mulig nyankomne går videre i utdanning og jobb etter to år. Skolen fortsetter med arbeidsnorsk, med større praktiske innslag, som et alternativ for deltakerne med liten skolegang fra før.

Utfordringer og viktige tiltak

I dokumentene «Sammen skaper vi Ringeriksskolen» er det utarbeidet utviklingsmål for grunnskolen i Ringerike 2017 – 2021. Disse vil tydeliggjøres i handlingsplaner og rapporter, og det er satt opp noen målindikatorer for læring og læringsmiljø.

Det faglige fokuset i 2019 er god læring og godt læringsmiljø, kvalitet og kompetanseutvikling i grunnskole og SFO. Handlingsplaner for grunnskolen og SFO samt ny sektorplan for IKT vil, sammen med ny overordnet del av Læreplan for grunnutdanningen, danne basis og gi retning for det faglige arbeidet de neste årene.

Viktige tiltak

Et hovedgrep i skolesektoren er investeringer i skolebygg. Nye Benterud skole åpner 01.01.2019. Nye Ullerål skole hadde byggestart i august 2018 og ferdigstilles 01.08.2020. Nes skole og Hov ungdomsskole skal fornyes i handlingsprogramperioden.

Samarbeid på tvers av sektorene

Kontinuitet og helhet er viktige faktorer i barn og unges utvikling. Skolene har derfor tett samhandling med barnehagene, de videregående skolene og sektor for barn og unge. Det er særlig fokus på systematisk forebyggende arbeid.

For konkrete tiltak vises til sektor for spesielle tiltak barn og unge, som i handlingsprogramperioden vil fokusere på barnefattigdom, tverrfaglige miljøteam, forebygging og tidlig innsats, spesialundervisning og tiltak mot vold og seksuelle overgrep.

Både barnehage- og skolesektoren vil i planperioden satse på å gi assistenter mulighet til å ta fagbrev som barne- og ungdomsarbeidere.

Ledelse og kompetanseutvikling

Lederne deltar i kommunal lederutvikling og i regionalt ledernetverk med fokus på sentrale elementer i skoleledelse og skoleutvikling. Nyansatte ledere har gjennomført, eller oppfordres til å gjennomføre, «rektorskolen». Fokus i 2019 vil være å lede utviklingsarbeid innen satsningsområdene, forberede læreplanreformen "Fagfornyelsen" og praktisere «vandringsledelse», ledere som er tett på og følger opp sine medarbeidere.

Den skolebaserte kompetanseutvikling innebærer at skolen, med ledelsen og alle ansatte, deltar i en utviklingsprosess på egen arbeidsplass. Det skal jobbes med satsingsområdene over tid, og gjennom refleksjonerfaring av ny praksis over tid utvikles undervisningen. Fokusområdene i 2019 er Språkløyper og IKT.

Innen kompetanseutvikling fortsetter videreutdanning av lærere. 23 lærere tar skoleåret 2018 - 2019 kompetansegivende videreutdanning etter en nasjonal strategi. Ordningen bidrar til økt kompetanse og kvalitet. Dette videreføres i 2019. Regionen har avtale med Universitetet i Sør-Øst Norge (USN) om årlige lokale videreutdanningsstudier og støtte til det skolebaserte kompetanseutviklingsarbeidet. Høsten 2018 startet 33 lærere fra regionen videreutdanning i norsk ved USN. Dette er et toårig løp som gir 30 studiepoeng. 14 deltakere er fra Ringerike kommune.

Godt læringsmiljø

Arbeidet for et godt læringsmiljø for elevene fortsetter. Trivselsplan for Ringeriksskolen ble revidert i 2018 i tråd med endringene i lovverket. Det forebyggende opplegget «Mitt Valg» benyttes på barnetrinnet ved alle skoler i kommunen.

Videreutvikling skjer ved kursing, kompetanseutvikling både i egen regi og i samarbeid med bl.a. Fylkesmannen og Mobbeombudet.

Grunnleggende ferdigheter - Språkløyper

Grunnleggende ferdigheter står i fokus for satsingen i Ringeriksskolen de neste årene. Dette gjelder lesing og skriving, og arbeid med digitale ferdigheter. Alle skolene arbeider med Språkløyper utarbeidet av Lesesenteret.

Digitalisering

For å sikre at elever og ansatte i Ringerikskolen har tilstrekkelig digitale ferdigheter, er det utarbeidet en «Temaplan for digital barnehage- og skolehverdag». Temaplanen omfatter digital kompetanseheving i skolen, oppgradering av infrastruktur og antall digitale enheter samt. valg av teknologisk plattform. Den viser hvilke resultater som skal oppnås og forplikter skoleeier, enhetsledere og ansatte. Oppfølgingen skjer gjennom kommunens rapporteringssystemer, lederdialoger og lederavtaler.

Arbeidet med kompetanseutvikling fortsetter i 2019 og følger opplæringspakkene i IKT-plan.no, som er utarbeidet av Senter for IKT i utdanningen. I løpet av 2019 vil alle elever i Ringeriksskolen ha en egen digital enhet, en Chromebook.

Kostra-analyse - Grunnskole

	Ringerike 2016	Ringerike 2017	Ringsaker	Gjøvik	Jevnaker	Modum	Landet uten Oslo	Kostragruppe 13
Prioritet								
Netto driftsutgifter til grunnskole (202), per innbygger 6-15 år *) **)	77 651,0	77 592,3	92 173,5	87 564,1	91 072,3	90 512,7	85 547,8	81 889,4
Netto driftsutgifter til skolelokaler (222), per innbygger 6-15 år *) **)	15 020,9	13 807,7	17 551,9	17 381,6	14 283,7	18 677,6	17 683,9	16 361,3
Netto driftsutgifter til skoleskyss (223), per innbygger 6-15 år *) **)	2 874,7	2 848,8	3 897,1	1 863,8	2 765,2	3 232,0	2 256,2	1 588,3
Kvalitet								
Gjennomsnittlig gruppestørrelse, 1.-10.årstrinn	14,3	14,5	11,7	12,6	12,4	13,3	13,2	14,3

Ringerike kommunes netto driftsutgifter til grunnskole totalt, har gått ned de siste 3 årene.

I 2017 er utgiftene betydelig lavere i Ringerike enn i Kostragruppe 13 og landet utenom Oslo.

Mål

Overordnet mål	Mål	Indikator/målemetode	Siste måling	Mål 2019	Mål 2020	Mål 2021	Mål 2022
Bruker-medvirkning	Elevundersøkelsen - trivsel, mestring, mobbing, elevdemokrati og medvirkning samt støtte hjemmefra.	Elevunders. 10. trinn - Andel elever som har opplevd mobbing 2-3 ganger i måneden eller oftere (prosent)	2,6	4,5	4,0	3,8	3,8
		Elevunders. 10. trinn - Elevdemokrati og medvirkning	3,3	3,5	3,5	3,5	3,5
		Elevunders. 10. trinn - Mestring	4,0	4,1	4,1	4,1	4,1
		Elevunders. 10. trinn - Støtte hjemmefra	4,0	4,1	4,1	4,1	4,2
		Elevunders. 10. trinn - Trivsel	4,2	4,5	4,5	4,5	4,5

Handlingsprogram 2019-2022

Overordnet mål	Mål	Indikator/målemetode	Siste måling	Mål 2019	Mål 2020	Mål 2021	Mål 2022
		Elevunders. 7. trinn - Andel elever som har opplevd mobbing 2-3 ganger i måneden eller oftere (prosent)	3,1	4,0	3,8	3,8	3,8
		Elevunders. 7. trinn - Elevdemokrati og medvirkning	4,0	4,1	4,2	4,2	4,2
		Elevunders. 7. trinn - Mestring	4,1	4,5	4,5	4,5	4,5
		Elevunders. 7. trinn - Støtte hjemmefra	4,4	4,5	4,5	4,5	4,5
		Elevunders. 7. trinn - Trivsel	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5
Tilstrekkelig kvalitet	Grunnskolepoeng - målet er å heve gjennomsnittlig grunnskolepoeng.	Grunnskolepoeng		41,5	41,5	41,5	41,5
	Nasjonale prøver: målet er at Ringerikselevene skal ligge over landsgjennomsnittet med henhold til mestringsnivå i lesing, regning og engelsk.	Nasjonale prøver 5. trinn: Lesing	48,0	50,0	50,0	50,0	50,0
		Nasjonale prøver 5. trinn: Regning	49,0	51,0	51,0	51,0	50,0
		Nasjonale prøver 8. trinn: Lesing	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0
		Nasjonale prøver 8. trinn: Regning	49,0	51,0	51,0	51,0	51,0
	Redusere andel elever med spesialundervisning	Andel elever i grunnskolen som får spesialundervisning	8,1 %	7,0 %	7,0 %	7,0 %	7,0 %

Mål

Overordnet mål	Mål	Indikator/målemetode	Siste måling	Mål 2019	Mål 2020	Mål 2021	Mål 2022
Omfang på tjenester tilpasset brukernes behov	Alle skolebygg i kommunen er godkjent.	Andel godkjente skolebygg	64,0 %	85,0 %	89,0 %	92,0 %	92,0 %

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2019	2020	2021	2022
Vedtatt budsjett	293 854	293 854	293 854	293 854
Sum Tekniske justeringer	6 257	6 257	6 257	6 257
Sum Vedtak forrige periode	-430	-873	-1 316	-1 316
Konsekvensjustert budsjett	5 827	5 384	4 941	4 941
Konsekvensjustert ramme	299 681	299 238	298 795	298 795
Innsparingstiltak				
Reduserte lønnskostnader, Flyktingetjenesten	-6 000	-6 000	-6 000	-6 000
Effektiviseringskrav 0,7% Grunnskole	-2 136	-2 136	-2 136	-2 136

Handlingsprogram 2019-2022

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2019	2020	2021	2022
Reduserte inntekter til grunnskoletilbud som følge av færre asylsøkere	1 500	1 500	1 500	1 500
Nedleggelse av velkomstklasse ved Hov ungdomsskole	-1 500	-1 500	-1 500	-1 500
Effektiviseringskrav 0,7 % - Læringscenteret, Norsk for fremmedspråklige og Flyktningetjenesten	-392	-392	-392	-392
Sum Innsparingstiltak	-8 528	-8 528	-8 528	-8 528
Nye tiltak				
Økte utgifter til dekning av opplæringstiltak i andre kommuner	3 300	3 300	3 300	3 300
Opprettelse av forsterket avdeling på Benterud skole	2 000	2 000	2 000	2 000
Økt spesialundervisning i private skoler	1 200	1 200	1 200	1 200
Lavere inntekter fra andre kommuner til dekning av opplæringstiltak	1 200	1 200	1 200	1 200
Reelle leiekostnader paviljonger Ullerål skole	720	0	0	0
Økte utgifter til skoleskyss	700	700	700	700
SFO, økte satser	-500	-500	-500	-500
Sum Nye tiltak	8 620	7 900	7 900	7 900
Nye tiltak og realendringer budsjett	92	-628	-628	-628
Ramme 2019-2022	299 773	298 610	298 167	298 167

Innsparingstiltak

Reduserte lønnskostnader, Flyktningetjenesten

Bemanningen reduseres med 3,8 årsverk. Færre programdeltakere vil gi en reduksjon i introduksjonsstønad for 2019.

Effektiviseringskrav 0,7% Grunnskole

Grunnskoles andel av 0,7 % effektiviseringskrav.

Reduserte inntekter til grunnskoletilbud som følge av færre asylsøkere

Færre asylsøkere gi lavere inntekter/refusjoner fra staten.

Nedleggelse av velkomstklasse ved Hov ungdomsskole

Færre asylsøkere førte til nedleggelse av skoletilbudet "velkomstklasse" ved Hov ungdomsskole i 2018.

Nye tiltak

Økte utgifter til dekning av opplæringstiltak i andre kommuner

Utgiftene til dekning av opplæringstiltak for våre barn bosatt i andre kommuner øker. Fra 2017 til 2018 er økningen på om lag 13 %. Det er behov for en styrkning på 3,3 millioner kroner i forhold til 2018, for å dekke en forventet utgift på omlag 12,7 millioner kroner.

Opprettelse av forsterket avdeling på Benterud skole

I 2019 opprettes det en ny avdeling for elever med store og sammensatte behov ved Benterud skole.

Økt spesialundervisning i private skoler

Antallet privatskoler har økt og utgifter til dekning av spesialundervisning har økt med 68% fra 2018 til 2018. Det er anslått en utgift på 3,2 millioner kroner til disse tiltakene i 2019 og derav et behov for 1,8 millioner kroner i budsjettøkning i forhold til 2018.

Lavere inntekter fra andre kommuner til dekning av opplæringstiltak

Refusjonsinntekter til dekning av opplæringstiltak for barn fra andre kommuner reduseres. Fra 2017 til 2018 er reduksjonen på omlag 23 %. Det er behov for en styrkning av budsjettet for å dekke et inntektstap på 1,2 millioner kroner.

Reelle leiekostnader paviljonger Ullerål skole

Anslått budsjett før avtaleinngåelse/anbud er for lavt i 2018 og 2019. Det er nødvendig å styrke budsjettet i 2019 med kr 720 000.

Økte utgifter til skoleskyss

Kommunens utgifter til skoleskyss øker i 2019 som følge av prisjusteringer.

SFO, økte satser

Brukerbetalingen i SFO er økt med 2,4 % i 2019, og budsjetterte inntekter økes med 0,5 million kroner. SFO driftes til selvkost og inntektene vil dekke bemanning og øvrig drift. Utover selvkost er det avsatt 1 million kroner til gratis leksehjelp.

Investeringsbudsjett

Investeringsbehovene i skolebygg fortsetter. Dette er viktig, både for å ta igjen etterslep og for å forberede for vekst. Den bygningsmessige opprustningen fortsetter i tråd med tidligere vedtatte planer og forslagene fra skolebehovsanalysen.

Hovedgrepene er ferdigstilling av nye Benterud skole 01.01.2019, ferdigstilling av Ullerål høsten 2020 og Hov ungdomsskole i 2022. Når disse tre skolene er ferdigstilte har en i hovedsak god dekning og funksjonelle, gode skoler for elevene i Ringerike kommune i flere år. I tillegg skal inventaret på Hallingby skole og Tyrstrand skole fornyes.

Det bevilges 7 millioner kroner i 2019 og 2 millioner kroner i 2020 for å gjennomføre "Temaplan for digital skolehverdag". Da når vi målet om 1:1 dekning av digitale enheter til alle elever og ansatte i Ringeriksskolen.

Beløp i 1000	Samlede prosjektbeløp		Økonomiplan				Sum
	Ferdig år	Netto prosjekt utgift	Utgift 2019	Utgift 2020	Utgift 2021	Utgift 2022	Utgift 2019-22
Investeringsprosjekter							
Grunnskole							
Benterud skole	2019	353 000	4 000	0	0	0	4 000
Hov ungdomsskole	2022	300 000	5 000	50 000	180 000	65 000	300 000
Idrettshall Hov ungdomsskole	2022	50 000	0	0	0	50 000	50 000
IKT - Skole	LØPENDE		7 000	2 000	0	0	9 000
Nes skole ny barneskolefløy	2019	11 350	5 000	6 000	0	0	11 000
Oppgradering skolebygg	LØPENDE		3 000	0	0	0	3 000
Skoler - Nytt inventar	2019	24 000	4 000	0	0	0	4 000
Ullerål skole med idrettshall	2020	350 000	158 600	90 000	0	0	248 600
Sum Grunnskole		1 088 350	186 600	148 000	180 000	115 000	629 600
Sum investeringsprosjekter		1 088 350	186 600	148 000	180 000	115 000	629 600

Benterud skole

Skolen ferdigstilles i 2018 og skal tas i bruk fra 1. januar 2019.

Hov ungdomsskole

Fra 2018 er det satt av midler til planlegging av nye Hov ungdomsskole. Både tekniske og pedagogiske vurderinger av skolebygget bygget fra Bygganalyse og Norconsult anbefaler at eksisterende bygg rives. Beliggenhet og skoletomt blir vurdert som god. Planlegging av ny skole må ta høyde for elevtallsvekst i Hønefoss Nord, og skolen må ha muligheter til å utvides på sikt. Byggestart er planlagt i 2020 med ferdigstilling i 2022. Paviljonger oppsatt under bygging av Ullerål skole vil kunne benyttes av Hov ungdomsskole etter at Ullerål er ferdigstilt. Strategivalg for utbygging av Hov ungdomsskole legges fram som egen sak.

Idrettshall Hov ungdomsskole

Det er planlagt å bygge idrettshall i forbindelse med bygging av nye Hov ungdomsskole. Byggestart er planlagt i 2020 med ferdigstilling i 2022. Strategivalg for utbygging av idrettshall ved Hov ungdomsskole legges fram som egen sak.

IKT - Skole

Det bevilges på 7,6 millioner kroner i 2018, 7 millioner kroner i 2019 og 2 millioner kroner i 2020 til å gjennomføre «Temaplan for digital skolehverdag». Det meste av midlene brukes til innkjøp av Chromebooks for å oppnå 1:1 dekning av digitale enheter til alle elever og ansatte i Ringeriksskolen. Dette innebærer en stor økning fra tidligere år de to første årene i planperioden, mens det fra år 3 vil være en betydelig reduksjon i årlig investering.

Nes skole ny barneskolefløy

Det avsettes 11 millioner kroner til om- og utbygging av Nes skole i 2019-2020. Ulike alternativer utredes, og det avklares om barnehage skal samlokaliseres med skolen.

Oppgradering skolebygg

Det gjøres en årlig avsetning til oppgradering av skolebygg. Det er satt av 3 millioner kroner i 2019. Midlene benyttes i hovedsak til akutte bygningsmessige tiltak innen brann og HMS. Disponible midler utover dette dekker mindre utbedringer av bygg, tekniske anlegg og funksjonelle behov.

Skoler - Nytt inventar

Det bevilges 4 millioner kroner i 2019 til en helhetlig innvendig fornying på enkelte skoler slik at de framstår som «nye» og oppdaterte på inventarsiden. Oppgraderingen på dette feltet skal bidra til økt trivsel og læring og kompensere for et langt etterslep på området.

De skolene som fornyes i 2019 er Hallingby skole og Tyrstrand skole.

Ullerål skole med idrettshall

Det er i perioden 2016-2020 avsatt til sammen 350 millioner kroner til prosjektering og utbygging av Ullerål skole med idrettshall. Den nye skolen vil romme 550-600 elever. Byggestart var sommeren 2018, og skolen skal etter planen ferdigstilles 1. juli 2020.

Spesielle tiltak barn og unge

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Driftsutgifter						
Lønn	146 680	144 769	136 769	127 220	127 220	127 220
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	22 973	23 559	23 559	23 559	23 559	23 559
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	16 994	16 576	16 576	16 576	16 576	16 576
Overføringsutgifter	5 560	-5 001	-5 001	-5 001	-5 001	-5 001
Sum Driftsutgifter	194 947	179 903	171 903	162 354	162 354	162 354
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-1 000	-2 202	-2 202	-2 202	-2 202	-2 202
Refusjoner	-23 431	-21 279	-21 279	-21 279	-21 279	-21 279
Overføringsinntekter	-2 870	-800	-800	-800	-800	-800
Sum Driftsinntekter	-29 385	-24 281	-24 281	-24 281	-24 281	-24 281
Sum	165 562	155 622	147 622	138 073	138 073	138 073

Om sektor

Sektor spesielle tiltak, barn og unge 0-23 år har ansvar for tjenester som gis innenfor barnevernstjenesten, forebyggende helsetjenester barn og unge, folkehelse, avlastningstiltak/barneboliger, spesialpedagogiske tjenester og botiltak for enslige mindreårige flyktninger.

Tjenester i denne sektoren bidrar til å gi barn og unge trygge oppvekst- og opplæringsvilkår sammen med barnehage og skole. Sektoren overordnede mål er å se barns læring, mestring og selvhjelpenhet i et livslangt perspektiv. Barn, unge og deres familier skal gis hjelp og bistand til rett tid, på rett sted, med riktig hjelp og så tidlig som mulig.

Avlastningstjenester til funksjonshemmede barn

Avlastning F/G er et avlastningstilbud til multifunksjonshemmede barn med stort medisinsk behov. Skolen/barnehagen er en integrert del av avlastningen. Avlastningstilbudet gis til foreldre/foresatte til barn og ungdom med stort omsorgsbehov i alderen 0-18 år. Tildelingskontoret tildeler vedtak. Det har siden 2013 vært arbeidet for at de barna med omfattende hjelpebehov som skal motta avlastning i institusjon og de med lette og moderate utfordringer får privat avlastning. Avtale med private avlastningstiltak om gruppeavlastning har vist seg kvalitetsmessig godt og mindre ressurskrevende enn institusjonsplassering.

Ringerike kommune tilstreber og følger omsorgstrappen for avlastning, altså laveste trinn først. Erfaringer tilsier at ved vedtak fra 0-18 år er det fortsatt behov for tjenester hos sektor Helse og Omsorg etter 18 år. Det er en markant økning i yngre brukere med diagnoser innenfor autismespekteret som får vedtak på avlastningsenheten/bofelleskap. Felles for disse brukerne er høy grad av uønsket adferd, selvskading og et dårlig søvnmønster.

Ringerike kommune har et høyt volum på tjenester til utviklingshemmede, deriblant avlastning til barn/ungdom sammenlignet med andre kommuner.

Forebyggende helsetjenester barn og unge

Oppgavene til enheten er overveiende forebyggende og helsefremmende tjenester til barn, unge og deres familier. Tjenesten omfatter helsestasjon 0-6 år, jordmortjeneste, skolehelsetjeneste i grunnskolen og videregående skole, egen helsestasjon for ungdom, fysioterapi og ergoterapi til barn og unge, frisklivsarbeid og folkehelse, migrasjon, smittevern og vaksinasjoner.

Folkehelse og Friskliv

I Ringerike kommune er det lavt utdannings- og inntektsnivå, høy andel unge uføre og en relativt høy grad av sykkelighet i befolkningen sammenliknet med landsgjennomsnittet. Fokus på gode levekår og utjevning av helseforskjeller anses som viktig i kommunens folkehelsearbeid, og vektlegges tungt i Folkehelsemeldingen 2012-2030.

Folkehelse handler om hvordan vi som enkeltpersoner har det og alle faktorene som påvirker dette.

Ringerike kommune vil i 2019 legge fram en plan som har som mål å gi en oversikt over hvilke utfordringer og hvilke ressurser kommunen har i arbeidet for å bedre folkehelsen og utjevne sosiale ulikheter i helse. Planen vil tydeliggjøre utfordringene, anbefale en passende respons og komme med forslag til tiltak. Planen er en overordnet plan, som ikke har mål å pålegge tiltak direkte på enkeltheter, men ansvarliggjøre på ledernivå i kommunen og skape felles mål for folkehelsearbeidet på tvers av enheter og fagfelt.

Ringerike kommune har egen frisklivskoordinator. Frisklivskoordinator har ansvaret for Frisklivssentralen og bidrar med tiltak og prosjekter rettet mot folkehelse. Frisklivssentralen har blant annet aktivitetsgrupper utendørs, kurs i depresjonsmestring og bra-mat-kurs. Flere av tiltakene gjennomføres i samarbeid med Hole og Jevnaker kommune.

Barnevern

Barneverntjenesten skal når det er særlige behov for det iverksette tiltak ved å styrke foreldreferdigheter og utvikle samspill via strukturerte tiltak som PMTO (Parent Management Training-Oregon) og TIBIR (Tidlig Innsats for Barn I Risiko) rådgivning. Tradisjonelle og kompenserende tiltak som besøkshjem, støttekontakt, hjemmekonsulent og/eller fritidsaktiviteter kan være med på å bidra til positive endringer hos barnet og/eller familien. Barneverntjenesten bistår også i forbindelse med adopsjon, institusjon og fosterhjemsplasing. Barneverntjenesten har startet med et tjenestedesignprosjekt for å forbedre og effektivisere interne strukturer.

Barnevernvakt

Barnevernvaktens hovedoppgave er å være i beredskap og yte rask bistand til og barn og unge når det oppstår akutte kriser utenom barneverntjenestens åpningstid.

Barnevernvakten driftes som et interkommunalt samarbeid hvor Hole, Jevnaker, Modum, Krødsherad og Sigdal er deltakere, og Ringerike er vertskommune.

Barnevernvakten samarbeider med politiet når barn og unge er involvert i saker av akutt karakter som politiet jobber med. Tjenesten skal være tilgjengelig for familier og samarbeidspartnere som trenger råd og veiledning til barn og unge, og deres situasjoner.

Enslige mindreårige flyktninger

Ringerike kommune bygde opp tjenester for mottak og bosetting av enslige mindreårige i 2016 og 2017, men nå er disse tjenestene bygd ned igjen på grunn av at for lite bosettingsbehov på dette området.

Enheten har ansvar for å bosette og følge opp det antall enslige mindreårige flyktninger som kommunestyret vedtar. Enheten består i 2018 av en oppfølgingsavdeling for de som er bosatt i eget botiltak. Målet for enheten er å følge opp oppvekstbetingelser for ungdommene slik at de blir rustet til å mestre en selvstendig tilværelse og skape seg et meningsfylt liv. Det miljøterapeutiske arbeidet fokuserer på god og kvalifisert omsorg, skole og kvalifisering, og selvstendigjøring. Enheten omstiller og nedbemanner også i 2019 på grunn av at flyktningssituasjonen er endret.

Spesialpedagogiske tjenester

Spesialpedagogiske tjenester består av PPT (pedagogisk-psykologisk tjeneste), Logopedtjenesten, Spesialpedagogisk- og Barne- og ungdomsarbeiderteamet. Tjenesten skal ivareta store deler av den spesialpedagogiske tiltakskjeden, inkludert henvisninger om spesialpedagogisk hjelp i barnehage og spesialundervisning i skole. PPT er den sakkyndige og utredende instans i dette arbeidet, mens teamene arbeider der det er gjort vedtak om spesialpedagogisk hjelp. Logopedtjenesten jobber med henviste saker, både direkte med språk- og talevansker, men også som veiledende instans for barnehager, skoler og foresatte. Tjenesten har som mål å dreie mer mot systemrettet arbeid, inklusive veiledning for barnehager og skoler.

Kontinuitet og helhet er viktige faktorer i barn og unges liv. Tett samhandling med både barnehage og skole er viktig for de spesielle tiltakene. I handlingsprogramperioden vil spesielle tiltak for barn og unge ha et spesielt fokus på antimobbearbeid, kompetanseheving for å forebygge negativ utvikling for enkelt barn/ungdom og grupper, tverrfaglig samhandling knyttet til stress, mestring, skjevutvikling og spesialundervisning. SPT starter et tjenestedesignprosjekt senhøst 2018. Formålet er forbedring internt og i samarbeid med andre.

Utfordringer og viktige tiltak

Utfordringer

Det er gode oppvekstvilkår for de fleste barn og unge i Ringerike kommune, men det er også mange som faller utenfor og strever i hverdagen.

Forebyggende arbeid på tvers av sektorer og enheter har som målsetting å hjelpe flest mulig barn og familier på et tidlig stadium. På den måten unngås langvarige påkjenninger. Målet er å snu ressursbruken fra sent til tidlig i barnets livsløp.

Å være tilstede på de arenaene der barn og unge er, er en forutsetning for å styrke barn og unges mestring av egne liv. Ringerike kommune velger tiltak som er utformet med bakgrunn i erfaringer og kunnskap, dette på grunn av at man med større sikkerhet kan vite om innsatsen skaper de positive endringene man er ute etter.

Ringerike kommunes tjenesteutvikling skal legge til rette for at alle barn og unge skal bli sett, stilt krav til og oppleve gleden av å lykkes med noe.

Folkehelseprofilen for Ringerike viser en høy andel av barnefattigdom og lavinntektsfamilier. Vi har kunnskap om at sosial ulikhet i barneårene forplanter seg til dårligere helse og livskvalitet senere i livet (Folkehelsepolitisk rapport 2017).

Fattigdomsbekjempelse krever samarbeid mellom sektorer og mellom det offentlige og frivilligheten.

Viktige tiltak

Forebygging og tidlig innsats

Målet er å snu ressursbruken fra sent til tidlig i barnets livsløp. Et av de valgte verktøyene er TIBIR (Tidlig Innsats for Barn I Risiko), et kunnskapsbasert program for forebygging og behandling av atferdsvansker hos barn tilpasset det kommunale tjenestenivået. Kommunen har som mål å etablere et system for opplæring og oppfølging av intervensjoner for barn og familier med atferdsproblemer rettet mot risikogrupper og de som allerede har identifiserte atferdsproblemer.

Oppfølging av Ungdata undersøkelse

Ringerike, Hole, Krødsherad og Fylkeskommunen har igangsatt et prosjekt for å utvikle samarbeidspraksis mellom grunnskole, videregående skole, foreldre og foresatte, og forebyggende tjenester.

Tiltak mot vold og seksuelle overgrep

Kommunen skal sørge for at berørte av vold får helhetlig oppfølging, gjennom samordning av tjenester. Det er etablert en prosjektgruppe fra ulike tjenester for berører barn og unge. Prosjektgruppa fikk i mandat å utarbeide en langsiktig plan for implementering av tiltak mot vold og seksuelle overgrep.

God helhet og samhandling

Det vil i 2019 arbeides videre med tverrfaglig samarbeid, tidlig innsats, kulturforståelse og brukermedvirkning. Samarbeid på tvers av sektorene blant annet med tiltak som tverrfaglig miljøteam blir viktig i 2019.

Deltagelse i Oppfølgingsprogram for lavinntektsfamilier, et program under utvikling av Arbeids- og velferdsdirektoratet, er et av tiltakene som er valgt. Tilnærmingen i prosjektet er å jobbe helhetlig, og samordne tjenestene rundt de ulike aktørene i familiene.

TIBIR, Frisklivssentral og Inntaksteam er arenaer for erfaringsutveksling og utvikling. Det vil i tillegg arbeides tverrfaglig med skolefravær og trivsel. Stort fravær i barnehage og skole fører i mange tilfeller til lav selvfølelse og dårlig selvbilde og kan føre til store faglige hull og isolering.

Spesialpedagogisk enhet og forebyggende helsetjenester spiller en viktig rolle i arbeidet med å redusere frafallet i videregående skole blant annet med å bidra til en klarere grensegang mellom spesialundervisning og tilrettelagt opplæring innenfor rammen av ordinær undervisning.

Nødvendig kompetanse

Kompetanseutviklingen skal bidra til styrket samhandling og dreining mot systemrettet arbeid og forebygging. I sektoren skal det ivaretas generell og spesifikk kompetanse. Ringerike kommune vil fortsette arbeidet med å utdanne rådgivere innenfor adferdsvansker i behandlingsmetoden Parent management training oregon (PMTO), øke kunnskap på områdene mobbing og seksuelle overgrep, flerkulturelt arbeid, relasjonsledelse og IKT.

Kvalitet

For å øke kvaliteten vil det i kommende periode være et særlig fokus på godt samarbeid med foresatte. Dette er avgjørende for å lykkes med kommunens tjenester og tiltak for barn og ungdom. Implementering av FNs barnevernkonvensjon regler om barns rett til medvirkning, er et viktig satsningsområde i alle tjenester til barn og ungdom.

Kostra-analyse - Barnevern

	Ringerike 2016	Ringerike 2017	Ringsaker	Gjøvik	Jevnaker	Modum	Landet uten Oslo	Kostragruppe 13
Dekningsgrad								
Andel barn med tiltak som er plassert (funksjon 252) ift. ant innb. 0-17 år(B)	1,9	2,1	1,7	2,6	1,5	2,5	1,7	1,6
Barn med undersøkelse ift. antall innbyggere 0-17 år(B)	4,6 %	5,2 %	5,4 %	6,0 %	6,3 %	5,3 %	4,9 %	4,7 %

Omfanget øker

Omfanget av barneverntjenestene har økt de siste årene. Blant annet ser vi at flere bekymringsmeldinger fører til undersøkelse. Antall meldinger har ikke økt fra tidligere år, men det tyder på å ha vært en endring i hvordan barneverntjenesten vurderer hver enkelt melding.

Store kostnader til tiltak

Justert utgiftsbehov for barnevernstjenesten viser at netto driftsutgifter pr. innbygger er 2 805 kr i Ringerike kommune. Dette er 730 kr mer enn Kostragruppe 13. Sammenlignet med gjennomsnittet i Kostragruppe 13 har Ringerike et innsparingspotensial på 21,5 millioner kroner totalt i sektoren.

I Ringerike er brutto driftsutgifter per barn 75 751 kr i 2017. Utgiften har nærmest doblet seg siden 2015. Vi ser også at tiltakene er dyrere enn i sammenligningskommunene (Drammen og Sandefjord).

Det er en høy andel barn som er plassert av barnevernet i Ringerike. Fra 2016 til 2017 har det vært en økning av plasseringer.

Det er verdt å merke seg at dette nøkkeltallet inkluderer alle barn som er plassert, også ettervern og bosatte mindreårige flyktninger. I 2017 var 16,13 % av alle barn med tiltak som er plassert av barnevernet, enslige mindreårige. Det har vært en nedgang på 2,43 prosent siden 2016.

Levekårutfordringer

Ringerike kommune har også noe høyere forekomst av levekårutfordringer. Flere barn i Ringerike har foresatte som er eneforsørgere, enn Drammen, Sandefjord, fylket og landet. Det er også en høy andel av befolkningen som er mottakere av uføretrygd og arbeidsavklaringspenger (18-44 år).

Levekårutfordringene i Ringerike kan tilsi at kommunen kan ha noe høyere andel barneverntiltak enn landsgjennomsnittet. Sammenlignet med Drammen, som også har levekårutfordringer, ligger Ringerike høyere. Enten kan dette skyldes sakene i seg selv, eller det kan skyldes at Ringerike har en lavere terskel for å fatte barneverntiltak enn sammenligningskommunene.

Kostra-analyse - Kommnehelse

	Ringerike 2016	Ringerike 2017	Ringsaker	Gjøvik	Jevnaker	Modum	Landet uten Oslo	Kostragruppe 13
Prioritet								
Netto driftsutg til forebygging, helsestasjons- og skolehelsetj. pr. innb 0-20 år(B)	2 486	3 054	2 464	2 244	2 156	2 217	2 440	2 258
Dekningsgrad								
Andel barn som har fullført helseundersøkelse ved 4 års alder(B)	101,7 %	81,2 %	122,0 %	104,0 %	97,1 %	85,8 %	97,8 %	99,4 %
Årsverk av leger pr. 10 000 innbyggere. Funksjon 241	6,5	7,3	8,4	9,1	6,8	8,4	8,8	8,6

Helsestasjon og skolehelsetjenesten

Det har vært en økning i netto driftsutgifter til forebyggende tiltak i helsestasjon- og skolehelsetjenesten per innbygger 0-20 år fra 2016 til 2017. Ringerike har høyere utgifter enn Kostragruppe 13 og landet uten Oslo. Blant annet skyldes dette en prioritering av ressurser til helsestasjon- og skolehelsetjenesten.

Flere legeårsverk

Det er i 2017 flere legeårsverk per 10.000 innbyggere enn i 2016. Totalt er det økt med 1,2 årsverk fra 2016 til 2017. Det er fremdeles noe lavere enn landsgjennomsnittet og Kostragruppe 13, men vi ser at veksten har vært svært lav for disse og at Ringerike stadig nærmer seg landssnittet.

Mål

Overordnet mål	Mål	Indikator/målemetode	Siste måling	Mål 2019	Mål 2020	Mål 2021	Mål 2022
Dekningsgrad barnevernstiltak ift. innebyggertall 0-17 år	Tidlig innsats	Andel barn med barnevernstiltak ift. innbyggere 0-17 år	5,3 %	5,4 %	5,4 %	5,2 %	5,1 %

Mål

Handlingsprogram 2019-2022

Overordnet mål	Mål	Indikator/målemetode	Siste måling	Mål 2019	Mål 2020	Mål 2021	Mål 2022
Bruker-medvirkning	Redusere antall barnvernstiltak	Andel undersøkelser som førte til tiltak	44,4 %	48,0 %	45,0 %	45,0 %	45,0 %

Mål

Overordnet mål	Mål	Indikator/målemetode	Siste måling	Mål 2019	Mål 2020	Mål 2021	Mål 2022
God ressursutnyttelse	Effektiv arbeidsflyt	Andel undersøkelser med behandlingstid innen 3 måneder	98,0 %	99,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Virkemiddel for å nå mål

Virkemidlene er kvalitet, tidlig innsats, kapasitet og samarbeid innad i og på tvers av sektorene.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2019	2020	2021	2022
Vedtatt budsjett	155 622	155 622	155 622	155 622
Sum Tekniske justeringer	3 912	3 912	3 912	3 912
Konsekvensjustert budsjett	3 912	3 912	3 912	3 912
Konsekvensjustert ramme	159 534	159 534	159 534	159 534
Innsparingstiltak				
Enslige mindreårige flyktninger - nedbygging av tjenesten	-17 355	-26 904	-26 904	-26 904
Effektiviseringskrav 0,7%	-1 257	-1 257	-1 257	-1 257
Sum Innsparingstiltak	-18 612	-28 161	-28 161	-28 161
Nye tiltak				
Barnebolig	4 200	4 200	4 200	4 200
Avlastning barnebolig, økte kostnader knyttet til økte fylkesmannsvedtak	2 500	2 500	2 500	2 500
Sum Nye tiltak	6 700	6 700	6 700	6 700
Nye tiltak og realendringer budsjett	-11 912	-21 461	-21 461	-21 461
Ramme 2019-2022	147 622	138 073	138 073	138 073

Tekniske justeringer

Økte lønnskostnader grunnet avlasterdom

Det er vedtatt en ny forskrift om arbeidstid for avlaster som trådte i kraft 1. juli 2017. Avlaster som tidligere var å regne som oppdragstakere, skal nå anses som arbeidstakere.

Konsekvensen vil medføre et behov for 500 000 kr i økte budsjettmidler.

Innsparingstiltak

Enslige mindreårige flyktninger - nedbygging av tjenesten

I 2015 mottok Ringerike kommune en anmodning fra Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) om bosetting av flyktninger i 2016 og 2017 på bakgrunn av flyktningkrisen og et stort antall asylsøkere i Norge.

Det ble vedtatt å bosette 100 flyktninger, hvor 25 var enslige mindreårige. Det ble etablert 3 boliger i 2016 med tilhørende bemanning for å øke kapasiteten i flyktingeteamet. I tillegg til de 3 boligene, ble det også laget en samarbeidsavtale med Ringerike Folkehøgskole for å bosette noen av ungdommene.

For at Ringerike skulle kunne møte det økte behovet for bosetting, ble det innvilget midler til etablering og bemanning av boligene. I tillegg til disse midlene har kommunen også mottatt tilskudd for å finansiere kommunens gjennomsnittlige merutgifter.

Siden behovet for bosetting av enslige mindreårige flyktninger har vært fallende siden september 2016, har enheten blitt nedbemannet. Vi har trinnvis tatt ned to bofellesskap.

Etter vedtak om å ikke bosette enslige mindreårige flyktninger f.o.m 2019, ble det våren 2018 gjennomført en ytterligere nedbemanning, samt lagt strategi for hvordan enheten trinnvis blir avviklet innen utgangen av 2020.

Pr. 01.01.19 består enheten av en oppfølgingsavdeling med 5,5 årsverk.

Effektiviseringskrav 0,7%

Spesielle tiltak effektiviseringskrav på 0,7 %.

Nye tiltak

Barnebolig

Det er etablert et nytt ansvarsområde som en konsekvens av økt behov i sektoren grunnet et nytt vedtak.

Det nye ansvaret, som har fått navnet "Helhetlig tilbud barn", vil medføre en merkostnad i sektoren.

Avlastning barnebolig, økte kostnader knyttet til økte fylkesmannsvedtak

Antall vedtak og omfanget av de har økt den siste tiden. Dette gir økonomiske konsekvenser i dagens budsjetter, og det vil derfor være behov for å justere budsjettet.

Vedtakene settes av fylkesmannen og kommunen er pliktige til å innfri disse.

Kulturtjenesten

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Driftsutgifter						
Lønn	13 713	14 547	15 664	18 503	14 918	14 918
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	9 788	9 081	9 081	9 081	9 081	9 081
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	64	75	75	75	75	75
Overføringsutgifter	7 831	10 146	8 280	8 046	7 746	7 746
Sum Driftsutgifter	32 522	33 849	33 100	35 705	31 820	31 820
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-3 247	-2 784	-2 784	-2 784	-2 784	-2 784
Refusjoner	-2 753	-1 792	-1 792	-1 792	-1 792	-1 792
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-841	-367	-367	-367	-367	-367
Sum Driftsinntekter	-7 234	-4 944	-4 944	-4 944	-4 944	-4 944
Sum	25 288	28 905	28 156	30 761	26 876	26 876

Om sektor

Aktiviteten er hjemlet i Kulturloven, Opplæringsloven og Lov om Folkebibliotek. I tillegg er det en rekke lokale, regionale og nasjonale føringer, planer og strategier for sektoren.

Ønsket utviklingsretning – hovedgrep for sektoren

Kulturplan for Ringerike kommune ble vedtatt i 2017. Denne legger føringer for det videre kulturarbeidet i kommunen. Kultur er en viktig rammefaktor for målet om vekst og utvikling i Ringeriksregionen, og planen definerer disse fokusområdene som gjelder alle deler av sektoren:

- Samhandling
- Mangfold
- Kompetanse
- Synlighet

Samhandling

Både kulturskole, bibliotek og kultur- og idrettsadministrasjon driver sin virksomhet i samarbeid med andre kommunale sektorer, frivillige organisasjoner og private aktører. Dialog og faste møtepunkter er svært viktig for å kunne utvikle riktige tilbud og gjøre riktige utviklingstiltak.

Mangfold

Ringerike har en sammensatt befolkningsgruppe med mange nasjonaliteter, ulike oppvekstvilkår for barn og unge, og et framtidig mål om sterk befolkningsvekst. I dette utviklingsperspektivet er det viktig at kultursektoren arbeider mot et mangfoldig og inkluderende kulturtilbud, både i fagtilbud på kulturskolen, ved tilskudd til lag og organisasjoner og tilgjengelighet for alle.

Kompetanse

Kultursektoren skal være oppdatert og fremoverlent, både faglig, i praksis og i utvikling. For å være relevante for innbyggerne, sikre kvalitet og utvikling, kreves det at sektoren holder seg oppdatert på metodikk, forskning og praksis. Å bidra til samarbeidende aktørers kompetanse er også et mål.

Synlighet og kommunikasjon

Kultursektorens virksomhet er i stor grad brukerrettet, være seg en som oppsøker biblioteket, en som ønsker opplæring eller elever som får besøk av kunstnere gjennom Den kulturelle skolesekken. Å nå ut til innbyggerne, med god informasjon om tilbud, tilskuddsordninger, vil bli prioritert i kommende planperiode.

Tiltak på tvers av sektorene – prioriterte områder

Kartlegging kulturminner og kulturmiljøer

Kultursektoren har ansvar for formidling av kulturarv. Miljø- og arealforvaltningen har ansvar for planarbeid omkring dette. Det er et mål med både en kartlegging av kulturminner og synliggjøre særskilte kulturmiljøer. Arbeidet med å utvikle en framtidig driftsmodell for Riddergården er i gang og vil fortsette i planperioden.

Kartlegging av kulturarenaer

Kommunene er ansvarlig for å legge til rette for et bredt spekter av kulturaktivitet (jf. kulturloven § 5). I dette er det også viktig å sikre befolkningens tilgang på egnede kulturarenaer. En kartlegging viser at innbyggerne har et stort behov for arenaer for kulturutøvelse. Fokuset nå retter seg mot å finne løsninger på arealbehovet.

Nærmere beskrivelse av områdene innenfor sektoren

Det generelle kulturarbeidet

Det generelle kulturarbeidet omfatter kommunal egenaktivitet, forvaltning og tilskuddsordninger. Innenfor disse tre områdene ligger Den Kulturelle Spaserstokken, Den Kulturelle Skolesekken, Ung Kultur Møtes og mindre arrangementer i tilknytning til for eksempel Riddergården. Forvaltningsområdene inkluderer planer og strategier innen idrett, kunstforvaltning og kultur.

Tilskuddsområdene består av idrettstilskudd, kulturmidler, tilskudd til kulturarrangementer og kunstprosjekter, allmenne kulturmidler og tros- og livssynstilskudd. I tillegg er det en del institusjoner som får faste tilskudd over kulturbudsjettet, som Buskerudmuseet og Ringerike Kultursenter.

Kulturskole

Kulturskolen gir undervisning i musikk- og kunstoffag for barn og unge, med tilbud både for talent og bredde.

Det er et mål å gjøre kulturskolen til en mer aktiv og åpen inkluderingsarena, der elever fra ulike kulturer møtes, utveksler kulturelle uttrykk og skaper nye prosjekter sammen. Eksempler på dette er de allerede igangsatte prosjektene Splash, Korps i Skolen og språkkafé.

Nasjonal Rammeplan for kulturskolene planlegges vedtatt høsten 2018, og implementeringen starter våren 2019.

Bibliotek

Ringerike bibliotek skal være et sted for informasjon, kunnskap, livslang læring og deltakelse. Det skal også være et sted for opplevelse, kreativitet, trivsel og rekreasjon og en inkluderende og uavhengig møteplass.

I perioden 2015-2020 følger biblioteket Buskerud fylkes strategi *Bedre liv med biblioteket – mer liv i biblioteket*. I handlingsplanperioden prioriteres felles tiltak for styrking av biblioteket som møteplass, bedre ressursutnyttelse samt å bidra til gode skolebibliotek i kommunen. Satsingen på variert tilbud av arrangementer og aktiviteter fortsetter.

Utfordringer og viktige tiltak

Kultursektoren har et stort utviklingspotensial, og vil fokusere på samskaping, informasjon og tverrfaglige løsninger. Kulturenheten drifter en rekke samhandlende tiltak, og i takt med at vi når ut til flere deler av befolkningen øker også behovet for lokaler. Både for oss i kommunal drift og for ildsjelene og frivilligheten ute i samfunnet.

Pågående prosjekter

Splash

Et kreativt møtested for alle. Det er et gratis tilbud til alle barn på 4.- 6. trinn ved kommunens barneskoler. Hver uke i 12 uker får elevene en aktivitet innen kunst, film og musikk/kor. Prosjektet arrangeres av Kulturskolen med bred finansiering fra Bufdir (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet) og videreføres i 2019.

Språkkafé

En ukentlig møteplass mellom innvandrere og frivillige. Her trenes det på å snakke norsk, og aktuelle, kulturelle og samfunnsmessige temaer blir diskutert. Språkkaféen arrangeres av Kulturskolen, Biblioteket, Frivilligsentralen og frivillige.

Korps i skolen (KiS)

Prosjektet startet som en pilot i 2016, og ble formalisert som satsningsområde fra 2017. I løpet av årene 2017-22 skal alle tredjeklasseelever i Ringeriksskolen få styrket musikkopplæring gjennom klassekorps. Prosjektet gjennomføres av grunnskolene og kulturskolen i fellesskap, og med aktiv støtte fra foreningen «Korps i skolen» og frivillige ildsjeler.

IKAR

Internasjonalt Kultur Arrangement i Ringerike. IKAR er en feiring av det store mangfoldet av kultur og folkeslag som finnes i Ringerike. Det er et mål å få flere møter og kulturutveksling mellom bredden av Ringerikes befolkning gjennom forestillinger og kulturelle arrangementer. IKAR arrangeres av Integreringsrådet og kulturadministrasjonen og i samarbeid med flerkulturelle organisasjoner. Fra 2019 involveres kulturskolen, Læringscenteret for voksne og Ringerike Folkehøgskole i dette arbeidet.

KulturPopUp

Åpent kulturkontor og arena for kulturelle møter. KulturPopUp startet med en målsetting om synlighet og dialog med innbyggerne, og ble løst gjennom bruk av midlertidige tomme lokaler. I løpet av 2018 har vi mottatt over 50 skriftlige innspill, og vi har hatt over 50 arrangementer i PopUp'en av ulike slag. Prosjektet blir driftet av Kulturadministrasjonen og realisert gjennom samarbeid med gårdeiere, Kultursenteret og frie kulturaktører.

Nasjonalt bokår 2019

500 år etter at første norske bok ble trykt inviterer Nasjonalbiblioteket til nasjonalt bokår. Bokåret feires med 500 arrangementer i 500 bibliotek over hele landet. Et viktig mål er å skape leselyst og ny begeistring for bøker og litteratur, og biblioteket er lokal arrangør.

«Norsk nok?»

Skal fremme debatt og samtale med utgangspunkt i nyere sakprosa og skjønnlitteratur. Prosjektet omfatter temakvelder om norske tabuer, integrering og flyktningproblematikk. Lokalt arrangeres det av Ringerike og Hole bibliotek med tilskudd fra Fritt Ord.

Kostra-analyse - Kultur og idrett

	Ringerike 2016	Ringerike 2017	Ringsaker	Gjøvik	Jevnaker	Modum	Landet uten Oslo	Kostragruppe 13
Prioritet								
Netto driftsutgifter for kultursektoren per innbygger i kroner	1 021	1 215	2 073	2 055	2 466	2 098	2 224	2 122
Netto driftsutgifter til kommunale musikk- og kulturskoler, per innbygger 6-15 år	1 607	1 591	1 997	2 372	2 459	2 744	2 439	1 841
Dekningsgrad								
Andel barn i gr.skolealder på venteliste til komm musikk- og kulturskole, av barn i alderen 6-15 år	0,3 %	0,2 %	1,6 %	6,9 %	1,6 %	0,6 %	3,2 %	3,0 %
Kvalitet								
Tilskudd til frivillige barne- og ungdomsforeninger per lag som mottar tilskudd	901 000	97 889	19 579	173 375	6 000	778	34 657	62 705

Handlingsprogram 2019-2022

Ringerike kommunes netto driftsutgifter til kultursektoren har økt i 2017. Sett i forhold til kommuner i landet uten Oslo og Kostragruppe 13, bruker kommunen lite på kultur.

Mål

Overordnet mål	Mål	Indikator/målemetode	Siste måling	Mål 2019	Mål 2020	Mål 2021	Mål 2022
Bruker-medvirkning	God brukermedvirkning i kulturskolen	Andel gjennomførte elevsamtaler	87,0 %	95,0 %	95,0 %	95,0 %	95,0 %
Tilstrekkelig kvalitet	Øke antall elever i kulturskolen, målt i prosent av antall barn i grunnskolealder.	Antall barn	6,7 %	10,0 %	12,0 %	14,0 %	15,0 %
	Øke fagtilbudet i kulturskolen	Antall fag	2	5	5	5	5

Mål

Overordnet mål	Mål	Indikator/målemetode	Siste måling	Mål 2019	Mål 2020	Mål 2021	Mål 2022
God ressursutnyttelse	Øke antall brukere med "Meråpent-avtale"	Antall brukere med "Meråpent-avtale" - ny indikator 2017	720	1200	1300	1400	1500

Virkemiddel for å nå mål

Kulturskolen driver aktivt med å rekruttere nye elever, blant annet ved å utvide fagtilbudet.

Biblioteket øker besøkstallene gjennom arrangementer og aktiviteter i nytt sceneområde og tilgjengeligheten gjennom Meråpent bibliotek.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2019	2020	2021	2022
Vedtatt budsjett	28 905	28 905	28 905	28 905
Sum Tekniske justeringer	298	298	298	298
Sum Vedtak forrige periode	-626	-805	-1 190	-1 190
Konsekvensjustert budsjett	-328	-507	-892	-892
Konsekvensjustert ramme	28 577	28 398	28 013	28 013
Innsparingstiltak				
Tilskudd idrettsformål - reduksjon av budsjett, tiltak utført	-2 400	-2 400	-2 400	-2 400
Effektiveringskrav 0,7 %	-237	-237	-237	-237
Sum Innsparingstiltak	-2 637	-2 637	-2 637	-2 637
Nye tiltak				
Videreføring av økt støtte til Ringerike Kultursenter	1 500	1 500	1 500	1 500
Videreføring opptrapping "Korps i skolen"	566	0	0	0
Turskiltprosjekt	150	0	0	0
Støtte til fotballhall	0	3 500	0	0
Sum Nye tiltak	2 216	5 000	1 500	1 500
Nye tiltak og realendringer budsjett	-421	2 363	-1 137	-1 137
Ramme 2019-2022	28 156	30 761	26 876	26 876

Sammendrag driftsbudsjett for sektoren

Støtte til lag og foreninger

Støtten til lag og foreninger videreføres på 2018-nivå.

Positiv oppvekst søker om at årlig støtte økes med kr 150 000 til kr 700 000. Dette er ikke lagt inn i Handlingsprogram 2019-2022.

Haugsbygd Arena

Dersom Haugsbygd Arena realiseres vil Ringerike kommune leie gymsaler fra 2022. Eventuell leie legges i Handlingsprogram 2020-2023.

Snøproduksjonsanlegg på Ringkollen

Rådmannen ønsker å prioritere tilskudd til snøproduksjonsanlegg på Ringkollen i 2019. På grunn av ett stramt budsjettforslag for 2019, ser ikke rådmannen muligheter til å finansiere tilskuddet på kr 3 000 000 med driftsmidler, og vil derfor komme tilbake til finansieringen i disponeringen av regnskapsresultatet for 2018.

Innsparingstiltak

Tilskudd idrettsformål - reduksjon av budsjett, tiltak utført

Tyrstrand kunstgressbane 2,4 millioner kroner - tiltaket utført i 2017 og bevilgningen skal ikke videreføres.

Effektiviseringskrav 0,7 %

Kultursektorens andel av effektiviseringskrav på 0,7 %.

Nye tiltak

Videreføring av økt støtte til Ringerike Kultursenter

FS-vedtak sak 51/18. Søknad om økt tilskudd 1,5 millioner kroner hvert år ble behandlet, det ble vedtatt 1,5 millioner kroner i 2018. Tiltaket fremmes derfor for 2019 jfr. søknad.

Videreføring opptrapping "Korps i skolen"

Det er behov for økt budsjett til dekning av lønn til flere ansatte i "Korps i skolen" jfr. vedtatt opptrappingsplan. Prosjektet utvides til to nye skoler i 2019 og evalueres for å vurdere videre satsning.

Turskiltprosjekt

Kommunal del av turskiltprosjektet som gjelder merking av turistløyper på Vikerfjell, Vassfaret og Krokskogen har en stipulert utbetaling i 2019 på 150 000 kroner, jfr. KS-sak 58/17.

Støtte til fotballhall

Det foreslås å gi støtte til fotballhall i Heradsbygda med 3,5 millioner kroner i 2020, jfr. KS-sak 77/18.

Investeringsbudsjett

Arbeidet med utbedring av Riddergården, med blant annet nytt sprinkleranlegg, fortsetter i 2019.

Beløp i 1000	Samlede prosjektbeløp		Økonomiplan				Sum
	Ferdig år	Netto prosjekt utgift	Utgift 2019	Utgift 2020	Utgift 2021	Utgift 2022	Utgift 2019-22
Investeringsprosjekter							
Kulturtjenesten							
Oppgradering og sprinkling Riddergården	2019	6 500	4 500	0	0	0	4 500
Tilskudd til Ringerike Kirkelige fellesråd - Oppgradering og utvikling kirker	LØPENDE		5 000	5 000	5 000	5 000	20 000
Sum Kulturtjenesten		6 500	9 500	5 000	5 000	5 000	24 500
Sum investeringsprosjekter		6 500	9 500	5 000	5 000	5 000	24 500

Oppgradering og sprinkling Riddergården

Det ble bevilget 6,5 millioner kroner til utbedring av Riddergården i 2018. Dette fordeler seg på 1,5 millioner kroner til sprinkling, og 5 millioner kroner til utbedring. Arbeidet ble ikke ferdigstilt og fortsetter i 2019. Innhold og omfanget av det som skal gjøres i Riddergården behandles i egen sak.

Tilskudd til Ringerike Kirkelige fellesråd - Oppgradering og utvikling kirker

Fra og med 2018 flyttes budsjettposten for tilskuddet til investering. Fellesrådet får 5 mill. kroner årlig til investeringstiltak, prioriterer og iverksetter disse selv, og rapporterer i forbindelse med årsrapporten hvilke prosjekter som er prioritert og gjennomført.

Helse og omsorg

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Driftsutgifter						
Lønn	610 842	580 623	589 944	589 444	588 944	588 944
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	130 639	132 485	134 855	134 855	135 005	135 005
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	66 118	62 417	64 217	64 217	64 217	64 217
Overføringsutgifter	60 082	53 211	58 211	58 211	58 211	58 211
Finansutgifter	14 776	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000
Sum Driftsutgifter	882 458	829 737	848 228	847 728	847 378	847 378
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-109 106	-108 804	-112 044	-118 694	-118 594	-118 594
Refusjoner	-112 826	-108 293	-111 893	-111 893	-111 893	-111 893
Overføringsinntekter	-3 136	-1 260	-1 260	-1 260	-1 260	-1 260
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-15 788	-894	-894	-894	-894	-894
Sum Driftsinntekter	-240 857	-219 251	-226 091	-232 741	-232 641	-232 641
Sum	641 601	610 485	622 136	614 986	614 736	614 736

Om sektor

Helse og omsorg i Ringerike kommune vil være en bærekraftig sektor som yter gode velferdstjenester til brukerne. I årene fremover vil andelen av befolkningen som jobber og betaler skatt bli mindre, og kostnader til pensjoner og helse- og omsorgstjenester øker. En eldre befolkning betyr også at det blir færre hender til å utføre oppgavene. Denne utviklingen krever at sektoren og våre innbyggere må være fleksible for morgendagens løsninger, være kreative og utforskende i utviklingen av tjenestene og kunne fange opp og tilpasse oss nyvinninger.

Ringerike kommune tildeler pleie- og omsorgstjenester etter vedtatte tildelingskriterier som forvaltes av tildelingskontoret. Disse tjenestene er bl.a. hjemmebaserte tjenester, tjenester til funksjonshemmede, rus- og psykiatritjenester, dagopphold, institusjonsopphold, miljøarbeidertjeneste, støttekontakt, BPA m.m. I tillegg ytes sosialtjenester ved NAV, helsetjenester ved legevakt, helsetjenestene ved fengselet og transittmottaket, tjenester for både menn og kvinner ved krisesenteret og matproduksjon og -ombringning ved Ringerikskjøkkenet.

Ønsket utvikling

Morgendagens helse- og omsorgstjenester handler om å skape forutsetninger for gode og likeverdige tjenester for et antatt høyere antall brukere og for et større mangfold av brukere. Dette innebærer at tjenestene må ha en kapasitet som står til behovene de ulike gruppene har. Årets budsjett synliggjør slik satsning.

"Leve hele livet" er den siste stortingsmeldingen som omhandler fem nasjonale innsatsområder for eldre over 65 år; Et aldersvennlig Norge, Aktivitet og fellesskap, Mat og måltider, Helsehjelp og Sammenheng i tjenestene. Stortinget melder at med disse innsatsområdene skal eldre få mulighet til å mestre eget liv der de bor - hele livet. Ringerike kommune vil utvikle tjenestene for de eldre i tråd med

føringene fra stortingsmeldingen, og rådmannen vil benytte 2019 på å kartlegge status på innsatsområdene og foreslå utviklingsområder.

Områdene innenfor sektoren

Kommuneoverlege

Kommuneoverlegen er medisinsk faglig rådgiver for rådmannen og rådmannens ledergruppe, koordinator for fastleger og fastlegeordningen samt kommunens overlege for sykehjem og helsestasjon. I tillegg er kommuneoverlegen helsemyndighet innenfor helseberedskap, folkehelse, miljørettet helsevern, smittevern og psykisk helse.

Tildelingskontoret

Ringerike kommune har organisert tjenestetildelingen i eget tildelingskontor. Her er også koordinerende enhet. Tjenester tildeles etter veileder til tildelingspraksis jf. Helse- og omsorgstjenesteloven, helsepersonell loven, pasient og brukerrettighetsloven, forvaltningsloven og verdighetsgarantien.

Hjemmebaserte tjenester

Hjemmetjenester omfatter hjemmesykepleie og praktisk bistand i hjemmet i tillegg til ansvar for trygghetsalarm og matombringing. Tjenesten er regulert i henhold til Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester og Lov om pasient og brukerrettigheter. Ambulerende tjenester ytes ved baser knyttet til Hallingby, Hønefoss, Nes, Sokna og Tyristrand. Stasjonære tjenester ytes av et stasjonært team som tilhører det bofellesskapet/omsorgsboligen den enkelte bor i.

Institusjon: kort- og langtidsplasser

Institusjonene har ansvar for langtidsbrukere med stort pleiebehov, samt brukere med behov for korttids- og avlastningsopphold. Tjenesten er regulert i Forskrift for sykehjem og boform for heldøgns omsorg og pleie.

NAV-tjenester

De kommunale tjenestene i NAV er lovregulert i lov om sosiale tjenester i NAV. I NAV Ringerike er følgende kommunale tjenester samlet: økonomisk sosialhjelp og gjeldsrådgivning. NAV- kontoret skal ivareta brukerens helhetlige behov for bistand, og tilby en individuelt tilpasset oppfølging med de tjenester, tiltak og virkemidler kontoret rår over.

Ringerikskjøkken

Målsetting er produksjon av god mat med riktig nærings sammensetning tilpasset brukernes behov. Det brukes en produksjonsmetode hvor maten i størst mulig grad beholder næringsstoffer, smak og utseende. Det skal legges vekt på tilpassinger til yngre brukergrupper og tilbud om ernæringsstett kost for de med mindre matlyst.

Dagopphold i institusjon - Dagsenter/Aktivitetssenter

Dagopphold er et tilbud til hjemmeboende eldre som har behov for en mer meningsfylt hverdag, både i forhold til fysiske og psykiske behov. Vi har sosialt samvær, trening i ulike former, gåturer, treningsrom, sittedans og fellestrim. Trening er viktig for å forebygge og opprettholde funksjoner. Brukerne som benytter dagopphold blir hentet hjemme i egen bolig og kjørt til og fra av kommunens eget transportkontor.

Aurora

Arbeid og dagsentertilbud til voksne funksjonshemmede. Kommunen ønsker å bidra til at våre brukere/arbeidstakere opplever trygghet, mestring og trivsel ved å jobbe med produksjon av ulike produkter. God drift ved Aurora vil kjennetegnes ved fornøyde brukere/arbeidstakere med tilpassede aktiviteter som kan føre til produksjon av salgbare produkter. Arbeidsoppgavene tilpasses og er oppgaver innen vedproduksjon, strikking, veving, lysproduksjon, makulering, snekring og kantine. Dagsentertilbudet er et trivselstiltak som aktiviserer deltakerne med musikk, dans, trening og enklere hverdagsaktiviteter.

Helsetjenester fengsel og transittmottak

Ringerike kommune har ansvar for helseavdelingen ved Ringerike fengsel. Tjenesten er regulert i Helse og omsorgstjenesteloven. Helseavdelingens mål er at helsevurdering (innkomstsamtale) foretatt av sykepleier skal gjennomføres innen ett døgn etter ankomst.

Ringerike kommune har ansvar for helseavdelingen ved transittmottaket. Tjenesten er regulert i Forskrift om tjenester til personer uten fast opphold. Ankomstfasen omfatter lovpålagt og nødvendig helseundersøkelse og gjennomføring av informasjonssamtale med NOAS (Norsk organisasjon for asylsøkere). Usikkerheten i flyktningetilstrømningen til Norge og hvordan UDI velger å benytte Hvalsmoen, gjør at vi til enhver tid må være omstillingsdyktige og nytenkende.

Interkommunalt samarbeid

Krisesenter og Legevakt er interkommunale tjenester som driftes med Ringerike som vertskommune. Helsesamarbeidet for Ringeriksregionen og Midt-Buskerud har en egen koordinator som skal sørge for koordinering helsesamarbeidet mellom Vestre Viken og Vestregionsamarbeidet. Denne stillingen er finansieres av samarbeidskommunene.

Utfordringer og viktige tiltak

Utfordringer

Helsetjenester av god kvalitet er tjenester som er virkningsfulle, trygge og sikre. Gode tjenester må utvikles sammen med brukerne. Disse må være godt samordnet og ha god kontinuitet, samtidig som rett tjeneste må være tilgjengelig og samsvare med behov. Videre vil gode tjenester benytte ressursene på en god måte og være rettferdig fordelt.

Helse- og omsorgstjenester betyr mye for innbyggerne våre og spesielt for de med de største behovene og deres pårørende. Her utgjør kommunen en forskjell for folks trygghet og livskvalitet. For å kunne fortsette å utgjøre en forskjell vil kommunen kontinuerlig vurdere innsatsnivå og ressursbruk opp mot

det totale behovet for tjenester i sektoren. Dette er en utfordring og vil fortsette å være det da demografien viser økt antall eldre. Konsekvenser vil være endringer i drift for å tilpasse seg den økonomiske rammen. Sektoren vil arbeide systematisk med dette i 2019 ved å gjennomføre mulige strukturelle justeringer.

Balanse mellom omsorgsplasser og institusjonsplasser

Et optimalt omsorgstilbud krever omsorgsplasser både i form av omsorgsboliger m/bemannning og institusjonsplasser for korttidstilbud, avlastning og behandling. Det er avgjørende at kommunen balanserer disse tilbudene. Kommunen prosjekterer nå nye omsorgsboliger både på Hov og i Heradsbygda. Eventuelt ytterligere utbygging, herunder institusjonsplasser som erstatning for Hønefoss sykehjem, vil bli lagt fram for politisk behandling etter at en ny behovsanalyse blir presentert i 2020. Dette arbeidet vil starte i 2019.

Sosialhjelp, utvikling og tiltak jf. Holtenutvalget

Utgiftene til økonomisk sosialhjelp har vært høye og til dels økende over flere år. Kommunen og NAV har satt inn flere tiltak, men har ikke fått ønskede resultater. Hovedårsaken til økning av økonomisk sosialhjelp i 2018 er bl.a. nytt regelverk om redusert rett til arbeidsavklaringspenger, innstramning fra fylket på tiltaksmidler og dermed reduserte tiltaksplasser for mottakere av sosialhjelp og flyktninger som går over til NAV fra introduksjonsprogrammet. I tillegg er det noen mekanismer i kommunen som bidrar til å drive opp sosialhjelpen, ved at NAV direkte eller indirekte blir gjort ansvarlig for beslutninger fra andre instanser.

Holtenutvalget leverte sin rapport i 2017 hvor det ble foreslått tiltak som skulle bidra til å få flere innbyggere i arbeid og færre til å bli avhengig av økonomisk sosialhjelp. Kommunen fastholder strategien om å benytte startlån som virkemiddel for at flere skal eie egen bolig. Utover dette prioriterer rådmannen å styrke gjeldsrådgivningstjenesten til yngre sosialhjelpsmottakere fra 2019.

Holtenutvalget var spesielt bekymret for ungdom som faller ut av videregående skole, og at flere blir avhengig av hjelp fra NAV. Sosialhjelpsbudsjettet er styrket i 2019, og det er spesielt tre tiltak som vil utredes og prøves ut i kommende programperiode:

1) Arbeidsrettet tiltak til unge mottakere av økonomisk sosialhjelp

Kommunalt pilotprosjekt hvor NAV, i samarbeid med en lokal arbeidsmarkedsbedrift, oppretter et arbeidsrettet tiltak (aktivitet). Formålet er at fortrinnsvis unge mottakere av økonomisk sosialhjelp skal delta i en arbeidsrettet aktivitet som styrker deres muligheter for overgang til arbeid og selvforsørgelse. Tiltaket vil evalueres etter seks måneder.

2) Oppstart av "Ungdomshus"

Målet med Ungdomshuset er å øke livskvaliteten til ungdom ved å lette inngangen til de ulike enhetene i kommunen på en mer helhetlig måte. Det legges til rette for at veiledere i Ungdomshuset kan handle raskt og identifisere innsatsområder på et så tidlig tidspunkt som mulig, slik at ungdommens utfordringer forebygges og en reduserer fremtidig behov for tjenester og økonomisk bistand. Tilbudet organiseres foreløpig under sektoren Barn/Unge og Oppvekst.

3) Helhetlig oppfølging av lavinntektsfamilier

Dette er et prosjekt som startet opp i 2015 og som ble avsluttet i desember 2018. Prosjektet har oppnådd gode resultater både i Ringerike og i de 14 andre kommunene som har deltatt. Metodikken vil derfor utvikles videre og vil fortsatt benyttes i familier som er avhengig av, eller står i fare for å bli avhengig av, økonomisk sosialhjelp. I tillegg vil metodikken benyttes ved oppfølging av enslige, spesielt yngre, mottakere av sosialhjelp.

Styrke sentrumsnær hjemmetjeneste (Hønefoss)

Hjemmetjenesten i Ringerike kommune har en nøkkelrolle i tjenestetilbudet innen helse og omsorg. Kommunen har en strategi på at flest mulig skal få tjenester i eget hjem så lenge som mulig. Den sentrumsnære hjemmetjenesten har de siste årene vært i prosjekt (Morgendagens omsorg) for å tilpasse seg morgendagens krav og behov. I den forbindelse ble enheten også pilot for heltidskulturprosjektet "Nytt Blikk Ringerike kommune".

Prosjektet førte til ny turnus med bl.a. økt andel heltidsstillinger, økt gjennomsnittlig stillingsstørrelse, økt kompetanse på alle vakter (også helg), planlegging for variasjoner i drift, teamoppbygging av turnus og økt frigjort tid til ledelse. Turnus er rammeverket og forutsetningen for at det faglige arbeidet kan gjennomføres, forbedres og utvikles, og kartleggingsfasen førte til mer realistiske forutsetninger for å lykkes i det arbeidet.

Det faglige arbeidet i ny turnus innebærer en omstilling fra hvordan man historisk sett har løst arbeidsoppgavene, til en ny måte å løse arbeidet på. I dette omstillingsarbeidet har prosjektet Morgendagens omsorg og Helhetlig pasientforløp hatt stor påvirkning på hverandre. Utfallet er styrking med demenskoordinator, palliasjonskoordinator og HPH-team for å sikre overganger for pasientene mellom sykehus-kommune og korttidsplass-hjemmetjeneste. Sistnevnte team er også med på å redusere kostnader i forbindelse med overliggere på sykehus, ved å legge til rette for at pasientene kan komme raskere hjem.

Hovedtiltak i tjenestene

Tjenestene

Pårørende med særlig tyngende omsorgsoppgaver
Ledelsen i helse- og omsorgstjenestene i kommuner og helseforetak har ansvar for at myndighetskravene i veilederen om pårørende følges opp. Tiltak for å endre praksis skal iverksettes. Implementering av anbefalingene krever opplæring av ansatte, utvikling av interne prosedyrer, rutiner og verktøy, endret organisering, for bedret samarbeid og utvikling av nye tilbud til pårørende. Dette arbeidet vil gjennomføres i 2019.

Dagrehabilitering ved dagaktivitetssenteret

For å sikre optimal bruk av institusjons- og korttidsplasser vil rådmannen i løpet av 2019 utrede muligheten for å gi tilbud om dagrehabilitering ved dagaktivitetssenteret ved Austjord. Utredningen ses i sammenheng med eksisterende tilbud.

Rus og psykiatri

Det jobbes med ny Rusplan. Denne vil legge føringer for videre satsning på feltet og er basert på nasjonale føringer og lokale behov. Planen prioriterer hovedgrep og tiltak innenfor fire fokusgrupper;

Gravide og spedbarn, Barn og unge, Voksne og Pårørende. Rådmannen foreslår i 2019 å styrke fritidstilbudet for denne gruppen og satsningen er i samsvar med rusreformen.

Boligsosialt arbeid

Boligtjenesten har, i samarbeid med Husbanken og NAV Ringerike, utviklet idéen "Eie først". Denne strategien innebærer bedre utnyttelse av Husbankens virkemidler slik at vanskeligstilte barnefamilier skal eie egnet bolig. Ambisjonen er at dette skal bidra til at flere barn vokser opp i stabile hjem i gode bomiljøer samtidig som kommunens utgifter til sosialhjelp reduseres. Satsingen ses i sammenheng med bl.a. Helhetlig oppfølging av lavinntektsfamilier.

Kompetanse

Årlig utarbeider sektoren en kompetanseplan med prioriterte satsingsområder og disse videreføres til neste planperiode: Dokumentasjon i Gericca, Nettverksorganisering av fagområder, ABC-opplæring, videreutdanninger og stipendordninger for sykepleiere og vernepleiere.

Følgende områder er nye for neste planperiode:

Etisk refleksjon

Organisering av etisk refleksjon i grupper er en viktig metode og verktøy som benyttes for bevisstgjøring av helsepersonells verdier og holdninger. Refleksjon som metode kan benyttes i nettverksgruppens arbeid, i personalmøter eller andre arenaer der det foreligger planer for styrt kompetanseutvikling.

Vurderingskompetansekurs

Firedagers kurs for helsefagarbeidere og assistenter i regi av USHT (utviklingscenteret for sykehjem og hjemmetjenester). Gir innføring i eller repetisjon av basiskompetanse.

Digital basiskompetanse

Kommunen har inngått samarbeid med Hapro for å kunne tilby grunnleggende IT-opplæring for våre ansatte. Opplæringen foregår lokalt på arbeidssstedet. Hensikten er å øke digitale ferdigheter til den enkelte ansatte for å kunne ta i bruk velferdsteknologi og følge den generelle digitale utvikling.

Målinger - indikatorer

Utvikling og bruk av gode indikatorer blir et strategisk kompetanseområde for både ledere og medarbeidere.

Pasientsikkerhetsprogrammet "I trygge hender"

I regi av det nasjonale pasientsikkerhetsprogrammet er det utarbeidet flere tiltakspakker som er relevante for vår kommune; Herunder forebygge trykksår og fall, riktig legemiddelbruk, samstemming av legemiddellister, forebygging av underernæring og tidlig oppdagelse av forverret tilstand. USHT vil bidra inn i arbeidet med læringsnettverk i sektoren.

Etterlevelse av prosedyrer, retningslinjer og regelverk

I 2019 vil sektoren starte et arbeid for å sikre at rutiner, prosedyrer, retningslinjer o.l. blir etterlevd i egen organisasjon. Det vil bli etablert internrevisjon som metode for å kvalitetssikre tjenestene og egen praksis.

Organisasjon og ledelse - Nytt Blikk Helse og omsorg

Ringerike kommune har besluttet å forplikte seg til arbeid for økt heltidsarbeid og for en utvikling til økt heltidskultur. I den forbindelse har Helse og omsorg etablert et eget delprosjekt for å sikre deltakelse inn i det overordnede arbeidet, samt for å starte arbeidet for å redusere utvikling av krav om økte stillinger. Årsaken er at sektoren ønsker å styre rekrutteringen av ny kompetanse for å sikre kvaliteten på tjenesten. Sektoren ser også på dette arbeidet som et bidrag til å styrke mulighet for ledelse ved at lederteamene går i dypdykk på egne fakta for økt forståelse innen dette arbeidet.

Brukerundersøkelser

Sektoren har brukerundersøkelser hvert år, og hver undersøkelse har intervall på annethvert år. Det er ønskelig å redusere hyppigheten slik at sektoren får mer tid til å følge opp resultatene og implementere valgte tiltak. Det er en nødvendighet for å lykkes i forbedringsarbeidet.

Samarbeid på tvers - Tverrfaglig miljøteam

Ringerike, har i likhet med andre kommuner, et stadig økende antall barn og unge som faller ut av skole. Tverrfaglig miljøteam vil gi denne gruppen tett og tilrettelagt oppfølging i form av motivasjonsarbeid og veiledning. Teamet vil være tilgjengelig på deres ulike arenaer som skole, hjem og fritid. Det samarbeides tett med skole for å sikre helhet og tilrettelegging. Teamet jobber på enkeltbarn og deres familier. I 2019 vil det etableres felles kompetanseløft for forebygging, tidlig innsats og foreldrenettverk.

Trygg hjemme

Dette er et forebyggende brannverntiltak til kjente risikoutsatte grupper. Det er inngått en avtale mellom enheter i Ringerike kommune om felles brannverntiltak for hjemmeboende som er utsatt. Samarbeidet er initiert av Brann og Redning.

Velferdsteknologi

Utviklingen innenfor velferdsteknologi krever at de ansatte forholder seg til ny digital hverdag med bruk av nytt verktøy og utstyr. Samhandling med Hole og Jevnaker fortsetter i prosjektform der digitale konsultasjoner, kompetanse om velferdsteknologi og bruk av sensorteknologi er sentrale områder.

I forbindelse med investeringene gjøres det arbeid knyttet til velferdsteknologiske løsninger og styring av byggene.

Helsetjenester til flyktninger

I 2019 vil det gjennomføres et arbeid for å se på mulighetene for å effektivisere helsetjenestene ved Smittevernkontoret og Hvalsmoen helseavdeling. Dette på grunn av mindre mottak av flyktninger.

Kostra-analyse - Pleie og omsorg

	Ringerike 2016	Ringerike 2017	Ringsaker	Gjøvik	Jevnaker	Modum	Landet uten Oslo	Kostragruppe 13
Prioritet								
Institusjoner (f253+261) - andel av netto driftsutgifter til plo(B)	40,6 %	41,7 %	56,1 %	36,6 %	64,0 %	36,8 %	44,1 %	42,9 %
Netto dr.utg. pr. innb. 261 Institusjonslokaler (B) * **) **)	1 165	1 142	1 385	646	921	351	933	907
Netto driftsutgifter pleie og omsorg i prosent av kommunens totale netto driftsutgifter(B)	35,7 %	35,2 %	32,4 %	32,2 %	29,0 %	33,6 %	31,1 %	30,8 %
Tjenester til hjemmeboende (f254) - andel av netto driftsutgifter til plo(B)	55,1 %	54,5 %	42,2 %	57,8 %	33,6 %	59,4 %	50,2 %	51,1 %
Produktivitet								
Utgifter per beboerdøgn i institusjon	3 993	4 241	3 626	4 536	4 607	3 654	3 439	3 483
Dekningsgrad								
Andel hjemmetj.mottakere med omfattende bistandsbehov, 80 år og over(B)	16,8 %	17,1 %	9,7 %	20,8 %	9,9 %	15,1 %	14,7 %	13,9 %
Andel innbyggere 80 år og over som er beboere på institusjon	9,1 %	8,9 %	14,3 %	6,6 %	9,0 %	10,0 %	12,6 %	11,7 %

Netto driftsutgifter pleie og omsorg i prosent av kommunens totale netto driftsutgifter viser en mindre nedgang. Ringerike bruker fortsatt en større andel til denne tjenestegruppen enn sammenligningskommunene/gruppene, men nærmer seg gradvis. I forhold til utgiftsbehovet er ressursbruken under landsgjennomsnittet, men lavere inntektsgrunnlag (95 %) enn landsgjennomsnittet gjør at andelen kun får en mindre reduksjon.

For Ringerike har de fleste indikatorene holdt seg stabilt i perioden. Sammenlignes de med utvalgte kommuner/grupper er det noen forskjeller. Samlet sett brukes en større andel av pleie og omsorg sin ramme på hjemmetjenester enn på institusjonstjenester. Det gjelder også kommunene Gjøvik og Modum. Flere indikatorer viser at disse tre kommunene satser på hjemmebaserte tjenester til eldre, men Ringerike har den laveste andelen av de tre. Men alle er godt over landet og Kostragruppe 13. Tilsvarende er Ringerike høyest av de tre kommunene i andel til institusjonstjenester. Som en del av institusjonstjenesten regnes utgifter til drift av institusjonsbygningene. Der ligger Ringerike høyt, bl.a. grunnet husleie for noen av institusjonene. Institusjonstjenester inkluderer barneboliger og kjøp av eksterne plasser som overliggere på sykehus. Dette er også forholdsvis dyre institusjonsplasser, og det er plasser som ikke gir inntekter. Dette vises også igjen i en forholdsvis høy pris per beboerdøgn i institusjon selv om det nå er to av sammenligningskommunene som ligger høyere.

Kommunen har en høy andel hjemmeboende med omfattende bistandsbehov og forholdsvis lav andel over 80 år på institusjon. Dette er naturlige følger av satsning på hjemmebaserte tjenester.

Kostra-analyse - Sosiale tjenester

	Ringerike 2016	Ringerike 2017	Ringsaker	Gjøvik	Jevnaker	Modum	Landet uten Oslo	Kostragruppe 13
Produktivitet								
Brutto driftsutgifter til økonomisk sosialhjelp pr. mottaker(B)	48 587	52 863	48 291	57 282	42 590	39 078	45 381	51 462
Dekningsgrad								
Andel mottakere med sosialhjelp som hovedinntektskilde(B)	58,4 %	44,5 %	45,8 %	41,3 %	45,8 %	27,3 %	40,5 %	43,7 %
Andelen sosialhjelpsmottakere i alderen 20-66 år, av innbyggerne 20-66 år(B) (**)	4,0 %	4,0 %	4,4 %	4,4 %	3,1 %	3,5 %	3,5 %	3,2 %

Andel mottakere med sosialhjelp som hovedinntektskilde er redusert. Kommunen er fortsatt høyere enn Gjøvik og Modum, men er nå bare så vidt over Kostragruppe 13. Og det er antall mottakere med sosialhjelp som hovedinntektskilde som er redusert, siden totalt antall mottakere av sosialhjelp har vært nokså stabilt disse årene.

Driftsutgifter til økonomisk sosialhjelp har økt med 4 mill.kr fra 2016 til 2017. Med nesten uendret antall mottakere er det utgift per mottaker som har økt. Og det er i gruppen under 30 år at utbetalingen har økt mest. Kjennetegn på denne gruppen er utfordringer med rus og/eller psykisk helse, mange har ikke fullført videregående skole, mange forsørger barn og flere kommer fra introduksjonsordningen eller enslige mindreårige flyktninger for videre oppfølging i NAV. Det er også kjent at mottakerne av sosialhjelp mottar stønad i lengre tid enn i de fleste andre sammenlignbare kommuner.

De unge er en prioritert målgruppe i NAV. Det finnes mange statlige tiltak for gruppen, men de har oftest et arbeidsrettet innhold, noe som ikke alltid passer for ungdommenes livssituasjon. NAV tilbyr videre for eksempel gruppetiltak for de arbeidssøkende, de jobber tverrsektorielt for å se på nye måter å følge opp barn og unge for å unngå at de må søke NAV i 18-20 års alderen og de arbeider med å få i stand et Ungdommens Hus.

Kostra-analyse - Kommunale boliger

	Ringerike 2016	Ringerike 2017	Ringsaker	Gjøvik	Jevnaker	Modum	Landet uten Oslo	Kostragruppe 13
Prioritet								
Brutto investeringsutgifter til boligformål per innbygger i kroner	259	47	2 378	689	30	1 702	1 426	1 527
Kommunale boliger Korr. bto. dr.utg. Beløp pr innb (kr)	1 895	1 991	800	352	623	1 089	1 324	1 301
Framsikt								
Kommunalt disponerte boliger per 1000 innbyggere(B)	22	21	20	32	17	27	21	19

Lave investeringsutgifter og høye brutto driftsutgifter til boligformål kan tilskrives kommunens organisering av sine boliger med Ringerike boligstiftelse som eier og kommunen som leier. Kommunen er stabile på indikatorene over tid, men avviker fra de andre sammenligningskommunene.

Handlingsprogram 2019-2022

Mål

Overordnet mål	Mål	Indikator/målemetode	Siste måling	Mål 2019	Mål 2020	Mål 2021	Mål 2022
Ledelse	Lederne er mestringsorienterte og tydelige premissleverandører	Samlet score på medarbeiderundersøkelse		>4,3	>4,3	>4,3	>4,3
Medarbeiderskap	Organisasjonen preges av selvstendige, fleksible og kompetente medarbeidere	Samlet score på medarbeiderundersøkelsen		>4,3	>4,3	>4,3	>4,3
	Redusere medarbeideres sykefravær	Redusert fravær	11,3 %	10,0 %	10,0 %	10,0 %	10,0 %

Mål

Overordnet mål	Mål	Indikator/målemetode	Siste måling	Mål 2019	Mål 2020	Mål 2021	Mål 2022
Tilstrekkelig kvalitet	Pasientsikkerhet	Andel digitale trygghetsalarmer	50,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %
		Antall Evondos (medisinsk medisindosett)	31	60	60	60	60
	Styrke demensomsorgen	Antall personer som har mottatt pårørendeopplæring	34	100	160	160	160
		Antall tilgjengelige aktivitetsgrupper for hjemmeboende demente	0	7	7	7	7
	Økt selvhjelpenhet	Andel unge under 30 år som har krav om aktivitetsplikt		90,0 %	90,0 %	90,0 %	90,0 %
		Antall gruppearangement for hjemmeboende eldre i forebyggende øyemed pr. år.	0	10	15	15	15
		Antall personer som har gjennomført hverdagsrehabilitering	30	74	134	134	134

Mål

Overordnet mål	Mål	Indikator/målemetode	Siste måling	Mål 2019	Mål 2020	Mål 2021	Mål 2022
God ressursutnyttelse	Effektiv tjenesteproduksjon	Andel korttidsplasser belagt med korttidsplasser	86,0 %	90,0 %	90,0 %	90,0 %	90,0 %
		Gjennomsnittlig liggetid på sykehuset etter at pasienten er definert som utskrivningsklar	1,7 døgn	0-3 døgn	0-3 døgn	0-3 døgn	0-3 døgn

Handlingsprogram 2019-2022

Overordnet mål	Mål	Indikator/målemetode	Siste måling	Mål 2019	Mål 2020	Mål 2021	Mål 2022
Omfang på tjenester tilpasset brukernes behov	Det nyetablerte boligkontoret sikrer en helhetlig og godt koordinert tjeneste	Antall hustander som har gått fra leie til eie	0	20	20	20	20
	Færre innbyggere er avhengig av sosialhjelp	Antall brukere med sosialhjelp	485	360	360	360	360
		Antall mellom 18-24 år på økonomisk sosialhjelp	83	50	50	50	50
		Gjennomsnitt antall måneder på sosialhjelp	5,85	5,00	5,00	5,00	5,00
Riktig dimensjonering av tjenestene		Antall produserte timer innen ambulerende og stasjonær hjemmetjeneste	38 700	31 000	31 000	31 000	31 000
		Antall søknader på tjenester	1 565	2 400	2 400	2 400	2 400
		Gjennomsnittlig antall på venteliste i omsorgsbolig pr.mnd	16	10	5	5	5
		Gjennomsnittlig antall på venteliste institusjon pr.mnd	10	5	5	5	5

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2019	2020	2021	2022
Vedtatt budsjett	610 485	610 485	610 485	610 485
Sum Tekniske justeringer	7 599	7 449	7 449	7 449
Sum Vedtak forrige periode	-500	-7 150	-7 050	-7 050
Konsekvensjustert budsjett	7 099	299	399	399
Konsekvensjustert ramme	617 584	610 784	610 884	610 884
Innsparingstiltak				
Effektiviseringskrav 0,7%	-5 818	-5 818	-5 818	-5 818
Refusjon ressurskrevende tjenester	-4 000	-4 000	-4 000	-4 000
Husleieinntekter	-1 440	-1 440	-1 440	-1 440
Brukerbetaling institusjon	-900	-900	-900	-900
Salg Servicesentrene	-150	-150	-150	-150
Sum Innsparingstiltak	-12 308	-12 308	-12 308	-12 308
Nye tiltak				
Styrke hjemmetjenesten i Hønefoss	5 000	5 000	5 000	5 000
Styrking av sosialhjelp	5 000	5 000	5 000	5 000
Husleie til Boligstiftelsen	2 000	2 000	2 000	2 000
Basistilskudd leger	1 100	1 100	1 100	1 100
Drift leasingbiler	1 000	1 000	1 000	1 000
Forebyggende tiltak NAV	1 000	500	0	0
Driftstilskudd fysioterapeuter	500	500	500	500
Tilskudd Ringerike interkommunale legevakt	420	420	420	420
Manglende fastlønnstilskudd fysioterapi	400	400	400	400
Dagberedskap	240	240	240	240
Styrking av tjenester til psykiatri og rus	200	200	200	200
Økt husleie ny legevakt	0	150	300	300
Sum Nye tiltak	16 860	16 510	16 160	16 160
Nye tiltak og realendringer budsjett	4 552	4 202	3 852	3 852
Ramme 2019-2022	622 136	614 986	614 736	614 736

Sammendrag driftsbudsjett for sektoren

Sektoren leverer tjenester 24 timer i døgnet hver dag hele året. Et tilfredsstillende antall kompetente, dedikerte medarbeidere er avgjørende for at sektoren skal kunne levere riktige tjenester til rett tid og med avtalt kvalitet. Hovedtyngden av utgiftene i sektoren er derfor knyttet opp mot lønn (85-90%).

Kommunen har de siste årene prioritert kompetanseutvikling for å være i stand til å håndtere sektorens oppgaver og samfunnets endrede tjenestebehov og brukergruppesammensetning. Satsingen skal gjøre kommunen i stand til å gi tjenester til det beste for brukeren på en effektiv måte.

Vedtatt budsjett for 2019 medfører en økt satsing i NAV for å stagnere og forebygge kostnader knyttet til økonomisk sosialhjelp. Dette gjøres ved å styrke gjeldsrådgivning, fortsette fokus og tiltak med metodikk fra lavinntektsfamilie-prosjektet til andre grupper. Etablere Ungdomshus med veiledning og bistand for unge i sårbare faser samt et pilotprosjekt for å etablere aktivitetstiltak for å stimulere til skole og arbeid.

I 2019 velger rådmannen å styrke den sentrumsnære hjemmetjenesten, og dette innebærer etablering av ny turnus som følge av kommunens prosjekt om heltidskultur. Satsningen fører også til en styrking av arbeidet innenfor demens og lindrende pleie samt arbeidet med å sikre gode tjenesteoverganger.

Effektiviseringskravet for 2019 medfører at sektoren vil måtte jobbe kontinuerlig med å finne kostnadsbesparende tiltak samtidig med at en bevarer satsingsområdene.

Tekniske justeringer

Lønnsvekst

Lønnsvekst fra 2018 med helårseffekt inn i 2019.

Luftmålinger i Hønefoss sentrum

Luftmålinger i Hønefoss sentrum skal gjennomføres i 2018/2019. Det er avsatt midler til hele prosjektet i 2018. Prosjektet går fra juni 2018 til og med mai 2019. Det gjøres en avsetning 31.12.18 av ubrukte midler til prosjektet som utfra betalingsplan er kr 580 000 uten merverdiavgift. Målingene er utvidet med ytterligere sensorer som medfører økt utgift kr 150 000. Midler til dette er hensyntatt i budsjett 2019.

Økt timesats til støttekontakter

Timesatsen til støttekontakter er økt fra kr 123 kr til tarifflønn assistenter laveste sats. Et tiltak for lettere å rekruttere støttekontakter. Et viktig tiltak langt ned i omsorgstrappen.

Budsjettkorrigering vedtatt i KS vedtak 74/18 for 2018. Må videreføres i 2019.

Vedtatt forrige periode

Implementering av velferdsteknologiske tiltak i pilot velferdsteknologi.

Sikre god implementering av velferdsteknologiske tiltak som startet opp i pilot velferdsteknologi. Tiltak som kun gjaldt 2018, og korrigeres i 2019-2022.

Økte leieinntekter omsorgsboliger

Heradsbygda omsorgssenter planlegges nå for 64 bemannede boligenheter med tilhørende fasiliteter. Her vil beboerne betale for husleie, mat og øvrige tjenester. For kommuneregnskapet blir det en reduksjon i beboerbetaling(vederlag) og en økning i husleieinntekter, eventuelt økt salg av mat fra Ringerikskjøkken og økte inntekter for praktisk bistand. Mye usikkerhet, og det gjøres ingen endring i anslag økte inntekter i år.

Økte leieinntekter Heradsbygda omsorgsboliger

Heradsbygda omsorgsleiligheter. Økt antall leiligheter fra 54 til 64. Fører til økte leieinntekter på kr 1 000 000 fra 2020.

For høyt budsjett 2017 på vederlag opphold institusjon og hjemmetjenester

Gjelder reduksjon i beboerinntekter(vederlag) ved åpning av Heradsbygda omsorgssenter. Beboerne her betaler for husleie og øvrige tjenester. Beregninger gjøres neste år.

Innsparingstiltak

Effektiviseringskrav 0,7%

Effektiviseringskrav 0,7% utgjør kr 5 818 000.

Refusjon ressurskrevende tjenester

Økt refusjon som følge av nye brukere og endring i tjenestebehov. Dette gjelder 2018, og som blir utgangspunktet for budsjett 2019.

For 2017 var refusjonen 80% av lønnsutgiften utover innslagspunkt på kr 1 235 000.

Husleieinntekter

Beregner kun 2% vekst i husleien, siden den ikke justeres med KPI 01.01, men når beboer har bodd i hus/leilighet i ett år, jfr. Husleieloven §4 - 2. Oppjusteres til gjengs leie ved innflytting av nye beboere. Husleieinntektene økes med kr 800 000.

De nye leilighetene som skal bygges kan gi tilsammen kr 640 000 i husleieinntekter for kommunen. Tilsammen en økning på kr 1 440 000.

Brukerbetaling institusjon

Anslag på 3% økning i brukerbetaling for opphold i institusjon. Beregnes av årets prognose og utgjør kr 900 000.

Salg Servicesentrene

Lagt til 3% økning i salgsinntekt (3259*3%). i tillegg salg til andre fra Hovedkjøkkenet (1400*3%). Tilsammen kr 150 000.

Nye tiltak

Styrking av sosialhjelp

Styrking av sosialhjelpsbudsjettet skal i hovedsak benyttes til forebyggende tiltak som gjeldsrådgivning spesielt til yngre sosialhjelpsmottakere, og opprette arbeidsrettet tiltak til unge mottakere av økonomisk sosialhjelp. For øvrig har det vist seg at utbetaling av økonomisk sosialhjelp har økt fra år til år selv om tiltak har blitt satt inn. Her er også en del til delvis justering av budsjettet for økonomisk sosialhjelp.

Styrke hjemmetjenesten i Hønefoss

Enheten er pilot for heltidskulturprosjekt som har ført til omlegging av turnus med blant annet økt kompetanse, lavere uketimer, teamoppbygging av turnus, større stillinger og som totalt sett har ført til økt bemanning. I tillegg skal bemanningen økes med demenskoordinator, palliasjonskoordinator og HPH-team.

Husleie til Boligstiftelsen

I henhold til brev fra Boligstiftelsen økes husleien for 2019 med kr 2 829 000. Dette inkluderer KPI med 2,5%. Boligstiftelsen anmodes om kun 1% KPI, noe som vil redusere utgiftsøkningen med ca 900 000, avrundet til en økning på 2 mill.kr. Det er ønskelig at også Boligstiftelsen kan bidra i effektiviseringsprosessen som kommunen er inne i.

Basistilskudd leger

Satsen for basistilskudd (per capita tilskudd) for fastlegeordningen i kommunene reguleres 1.juli hvert år. Antall pasienter på listene danner grunnlaget for kommunens utbetaling til legene. Fra 1.juli 2018 er satsen kr 486 per pasient per år. Dette er en økning på 7,76% som er mer enn en dobling av økningen i forhold til de siste årene.

Forebyggende tiltak NAV

Dette er en oppfølging av vedtak i FS 13/18 - 3 Prosjekt oppfølging av lavinntektsfamilier.

Prosjektet «helhetlig oppfølging av lavinntektsfamilier» har vist gode resultater. 2018 er siste år NAV mottar midler, kr 1 300.00 av Arbeids- og velferdsdirektoratet til å dekke to stillinger. Formannskapet ber Rådmannen følge opp prosjektet for å sørge for at prosjektet kan videreføres i 2019.

Prosjektet prøver ut en ny rolle i kommunen, plassert på Nav kontoret, en familiekoordinator som gir tett oppfølging etter behov. Familiekoordinatoren jobber med hele familien under ett og med fire målområder, arbeid – bolig - økonomi og barnas situasjon, og har et utstrakt samarbeid med andre aktuelle/involverte tjenester i kommunene.

Drift leasingbiler

I utgangspunktet er det et behov for 2 millioner kroner i økt ramme med bakgrunn i 2018-regnskapet. Med ny leverandør, mindre innbytte av biler og mindre skader (pålagt kjørekurs) reduseres tiltaket til 1 million kroner.

Beregning fra leder viser en besparelse på 0,6 Mill kr ved overgang til ny leverandør. I 2018 er planen å bytte 33 biler mot 20 biler i 2019, noe som forventes å gi innsparing, da det viser seg at det ofte er skader som må repareres ved innbytte. Det er planlagt pålagt HMS-kurs for alle sjåførene av

leasingbilene som forhåpentligvis vil redusere skader og vedlikeholdskostnader. Øvrig tiltak er å bruke bilene på tvers av enhetene for å unngå bruk utover maks kilometer.

Driftstilskudd fysioterapeuter

I henhold til ASA 4303 Avtale om driftstilskudd og takster for fysioterapeuter med avtale om privat praksis med kommunene, er driftstilskuddet for avtaleåret 2018-2019 fastsatt til kr 444 600. Det er en økning på kr 23 580 per årsverk. Med 21,4 årsverk vil det bli en økning på kr 500 000.

Tilskudd Ringerike interkommunale legevakt

Økt tilskudd til Ringerike interkommunale legevakt grunnet lønns- og prisvekst. Økt med 2,8 % av kommunens tilskudd for 2018 som er på 14,2 mill.kr. Er fordelt på ordinær legevakt og øyeblikkelig hjelp tilbudet ved legevakta. Tilsammen kr 420 000.

Manglende fastlønnstilskudd fysioterapi

Folketrygden yter tilskudd til kommunene for fastlønnstillinger for fysioterapeuter i henhold til Forskrift om fastlønnstilskudd til delvis dekning av kommunens utgifter til fysioterapitjenesten. Tilskuddet gis nå til kurativ virksomhet utenfor institusjon. Det betyr at fysioterapeuter i institusjonstjenesten ikke gis tilskudd. Over tid har kommunen mistet to tilskudd som følge av endring i regelverk og endring i kommunens organisering. Dette utgjør kr 400 000.

Dagberedskap

Dagberedskapstilbudet samles ved ett legekantor i Hønefoss

Ved behandling i Hovedkomiteen, vedtak: Sak 27/18 ble saken tatt til etterretning. Økonomisk konsekvens er en økt utgift kr 240 000.

Styrking av tjenester til psykiatri og rus

Styrking av dagtilbud til unge brukere med psykisk helse og rusrelaterte lidelser. Ser i 2018 en økning av behov. Henger sammen med ny rusreform hvor ettervern og oppfølging bolig og fritid er viktige kommunale ansvarsområder. Enhet for rus og psykiatri ser at deres brukere blant annet profiterer sterkt på å delta i tilbudet, "Inn på tunet", og at flere kan nyttiggjøre seg den aktiviteten.

Økt husleie ny legevakt

Økt husleie ny legevakt gjelder FDV kostnader og bygslingsavgift. Ringerikes andel er 46,8% og utgjør kr 300 000 per år. Forventet åpning er juni 2020, og det regnes økt husleie for ett halvt år i 2020.

Investeringsbudsjett

Beløp i 1000	Samlede prosjektbeløp		Økonomiplan				Sum
	Ferdig år	Netto prosjekt utgift	Utgift 2019	Utgift 2020	Utgift 2021	Utgift 2022	Utgift 2019-22
Investeringsprosjekter							
Helse og omsorg							
Helse - Inventar/medisinsk utstyr	LØPENDE		2 000	2 500	0	0	4 500
Heradsbygda omsorgssenter	2020	504 200	198 800	273 200	1 500	0	473 500
Hov vest omsorgsboliger	2020	28 500	27 500	0	0	0	27 500
Hov øst omsorgsboliger	2020	109 400	50 000	54 000	0	0	104 000
Ny legevakt	2020	99 000	50 000	43 500	0	0	93 500
Oppgradering helse- og omsorgsbygg	LØPENDE		1 500	0	0	0	1 500
Parkering Austjord	2019	3 180	3 180	0	0	0	3 180
Ringerikskjøkken ny produksjonsmåte	2019	8 500	7 500	0	0	0	7 500
Sum Helse og omsorg		752 780	340 480	373 200	1 500	0	715 180
Sum investeringsprosjekter		752 780	340 480	373 200	1 500	0	715 180

Helse - Inventar/medisinsk utstyr

Det er startet et oppgraderingsarbeid knyttet til institusjoner og omsorgsboliger med døgnbemanning. Oppgraderingen vil bestå i å skifte ut og modernisere nødvendig inventar, utstyr og møbler. Fellesarealer, kjøkken og ansattfasiliteter blir prioritert.

Kommunene er tillagt en rekke nye oppgaver i forbindelse med samhandlingsreformen. Disse oppgavene er resurskrevende, både når det gjelder personell, kompetanse og medisinskteknisk utstyr. For å kunne gi et faglig tilfredsstillende tilbud, er det ved enkelte institusjoner nødvendig og supplere og oppgradere dette utstyret.

Heradsbygda omsorgssenter

Heradsbygda omsorgssenter planlegges for 64 bemannede boligheter med tilhørende fasiliteter, samt nytt dagaktivitetssenter med kapasitet til 20 brukere. Det etableres ny sentral base for hjemmebaserte tjenester. Planlegges ferdigstilt høst / vinter2020 - 2021.

Kommunen mottar momskompensasjon og investeringstilskudd fra husbanken. Beboerne betaler husleie i.h.t- kommunalt vedtak.

Hov vest omsorgsboliger

Utbyggingen gjelder et boligfelleskap (borettslag) på Hov for sju unge psykisk utviklingshemmede med relativt stort omsorgsbehov. Prosjektet ble startet etter forslag fra en foreldregruppering med sju psykisk utviklingshemmede barn for å bl.a. ivareta de relasjoner som var etablert mellom barna og de pårørende gjennom en 16-20 års periode, fram til barna nå skal flytte hjemmefra til egen bolig.

På grunn av husbankens regler, er prosjektet avhengig av et nært, godt og utvidet samarbeid med kommunen for å kunne realiseres. Ringerike kommune er byggherre, og realiserer bygningsmassen med sju leiligheter, fellesarealer og personalfasiliteter. Kommunen mottar momsrefusjon og husbankens investeringstilskudd, seksjonerer bygningen og etablerer et borettslag. Resterende kostnader dekkes inn av salgssum for den enkelte bolig samt fellesgjeld i borettslaget. Prosjektet skal gjennomføres innenfor

en brutto kostnadsramme på 25 millioner, som må mellomfinansieres og legges ut som en kommunal investering.

Planlagt oppstart er mai 2019 med ferdigstillelse sommer/høst 2020.

Hov øst omsorgsboliger

Hov omsorgsboliger planlegges for 21 omsorgsleiligheter (for eldre uavhengig av diagnoser) med tilhørende fasiliteter.

Planlagt byggestart er mai 2019 med ferdigstillelse høst 2020.

Kommunen mottar momsrefusjon og husbankens investeringstilskudd. Beboerne betaler husleie i.h.t. kommunalt vedtak.

Ny legevakt

Ringerike interkommunale legevakt er primærhelsetjenestens akutte legetilbud utenfor fastlegenes alminnelige åpningstid i kommunene Ringerike, Hole, Jevnaker, Krødsherad, Modum, Sigdal og Flå (fra april 2015). Det er ca. 63 000 innbyggere (fastboende) til sammen i de sju kommunene.

Dagens leieforhold ved Ringerike sykehus utløper i 2020, og nye lokaliteter må være på plass innen den tid. Kommunen skal i den anledning også bygge ny ambulansesentral i forhold til prehospitale tjenester ved Vestre Viken HF, som gjennom leieavtale dekker kapitalkostnadene over 30 år for denne del av bygningen. Resten av kapitalkostnadene fordeles på deltagende kommuner gjennom andel av husleie.

Byggestart er planlagt april 2019 med ferdigstillelse sommer 2020.

Oppgradering helse- og omsorgsbygg

Denne investeringen vil prioriteres og harmoniseres til de lokasjoner som prioriteres i forhold til investeringer knyttet til oppgraderingsarbeid i institusjoner og omsorgsboliger med døgnbemanning.

Investeringen vil i hovedsak nyttes til akutte behov som følge av avvik på brann og HMS. Hvis det er midler tilgjengelig vil andre tiltak som generell oppgradering av innvendige flater og belysning.

Parkering Austjord

I forbindelse med rivning av tidligere "Rødstua" på Austjord, ønskes en ferdigstillelse av uteanlegget, bl.a. med etablering av ny parkeringsplass med bakgrunn i behov knyttet til det nyåpnede dagtilbudet samme sted.

Samtidig er det behov for et overbygg/carport for institusjonens samlede kjøretøyportefølje, som for tiden utgjør fire minibusser, en ni-seter personbil, to varebil og fem personbiler. På parkeringsplassen skal det også etableres tre ladepunkter for el-biler samt sykkelparkering.

Kostnader til rivning er tatt med i investeringsbeløpet. Arbeidet gjøres i 2019 grunnet kapasitetsutfordringer.

Ringerikskjøkken ny produksjonsmåte

Planlagt utskifting av kjele for ekstern dampproduksjon utgår, og avsatte midler omdisponeres til oppgradering av utstyr ved Ringerikskjøkken. Kjøkkenet har vært i drift i 15 år og en rekke komponenter innen utstyr og inventar har overlevd sin "levetid". Utvikling av utstyr til stor-/sentralkjøkkendrift går som alt annet teknisk utstyr fort, og det viser seg at moderne koke-/stekeutstyr ikke trenger ekstern dampproduksjon. Tidligere avsetning i HP 2018-2021 økes fra 7 mill. kroner til 8,5 mill. kroner for å sikre nødvendig oppgradering.

Samfunn

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Driftsutgifter						
Lønn	162 444	149 667	145 413	145 163	145 163	145 163
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	153 226	138 791	150 701	151 290	141 108	140 408
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	6 637	4 896	6 137	5 737	5 737	5 737
Overføringsutgifter	8 014	860	860	860	860	860
Finansutgifter	9 764	130	4 850	6 641	5 328	23 140
Sum Driftsutgifter	340 086	294 345	307 962	309 691	298 196	315 308
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-198 564	-181 599	-187 579	-212 174	-215 966	-215 966
Refusjoner	-11 994	-9 830	-9 830	-9 830	-9 830	-9 830
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-1 994	-13 574	-19 157	-17 160	-14 400	-14 400
Sum Driftsinntekter	-212 980	-205 003	-216 565	-239 163	-240 195	-240 195
Sum	127 106	89 342	91 396	70 528	58 001	75 113

Om sektor

Sektor Samfunn har ansvar for forvaltning, drift og utvikling av Ringerike kommunes eiendomsmasse og infrastruktur, forvaltning av lovverk samt å ivareta beredskap og sikre liv og helse når uønskede hendelser oppstår.

Tidligere hadde også sektoren fokus på kommunens rolle som samfunnsutvikler. Fra 01.08.18 har ny Strategi og utviklingsavdeling ansvaret for samfunnsutvikling og planarbeid. Sektor samfunn skal bidra til å legge til rette for et godt samarbeid med ny avdeling, og vi skal fortsette å legge til rette for og fokusere på utvikling og vekst innenfor vårt ansvarsområde.

Målsetning

Enhetene i sektoren skal utvikles slik at sektoren kan møte vekst og utviklingsmulighetene på en effektiv, løsningsorientert og fremtidsrettet måte. Sektoren skal ha høy grad av profesjonalitet både internt og eksternt. Det skal legges til rette for et godt samarbeidsklima i sektoren, med andre deler av Ringerike kommune og med innbyggere og andre eksterne aktører.

Enhetene

Miljø- og arealforvaltning

Enheten består av følgende avdelinger:

- byggesak (byggesaksbehandling, tilsyn, utslipp)
- oppmåling (oppmålingsforretninger, karttjenester, matrikkelføring, eiendomsskatt)
- landbruk (jord, skog og vilt, felles landbrukskontor med Hole kommune)

Enheten vil at kommunens innbyggere og de profesjonelle aktørene skal kunne finne informasjon, få veiledning og finne frem til skjemaer også utenom ordinær arbeidstid. Det finnes mye informasjon på kommunens nettsider.

Teknisk forvaltning og Teknisk drift

Enhetene er organisert etter "bestiller - utfører modellen". Det vil si at Teknisk forvaltning kjøper tjenester av teknisk drift, samarbeidspartnere eller eksterne aktører. Teknisk forvaltning har ansvar for forvaltning, drift og utvikling av kommunens infrastruktur. Teknisk drift skal levere drifts- og vedlikeholdstjenester. Fagområdene som dekkes er:

- vei
- park og idrett
- vann, avløp og rens
- eiendom
- kommunens skoger

Utbygging

Enheten har ansvaret for å gjennomføre alle store investeringer som fastsettes i handlingsprogrammet innenfor kommunal infrastruktur og offentlige formålsbygg.

Videre ivaretar enheten kommunens interesser mot private innbyggere, og er høringsinstans på området kommunal infrastruktur.

Brann- og redningstjenesten

Brann- og redningstjenesten har følgende i tillegg til administrasjon, beredskapsavdeling og forebyggende avdeling og feiervesenet. De ivaretar også brannberedskapen i Hole kommune.

Enheten er døgnbemannet og kjernevirksomheten er brannforebyggende arbeid og brann- og redningsarbeid. Brann- og redningstjenesten besøker ca. 10.000 husstander (feiing, tilsyn, aksjon boligbrann) og 300 bedrifter hvert år.

Selvkost

Samfunnssektor har flere selvkostområder. Selvkostområdene i dag er vann, avløp, slam, feiing, private reguleringsplaner, byggesak, utslipp/tilsyn, oppmåling og eierseksjonering. Feiing av fritidsboliger er iverksatt fra 2018 og sorterer under ordinær feiing pr nå.

Fra og med 2018 er selvkost et eget budsjettområde. Det vil gi en bedre oversikt over selvkostområdene, samt gi et mer korrekt bilde av sektorens økonomi.

Det foretas en gjennomgående analyse og beregning på selvkostområdene to ganger årlig. Første gang er primo februar og hovedfokus da er etterberegning for foregående år i forbindelse med årsavslutningen. I august/september gjennomføres den andre gjennomgangen, da med hovedfokus på prognose inneværende år samt budsjett for neste år samt budsjett for kommende HP.

Alle kommunens selvkostområder med unntak av oppmåling har ved inngangen til 2018 solide selvkostfond som blant annet kan fungere som stabilisator med hensyn til gebyrnivå, uforutsette utgifter eller svikt i inntekter.

Utfordringer og viktige tiltak

Utfordringer

Det er et sammensatt bilde av utfordringer som vi ser fremover. Vi vil bli stilt overfor endrede krav og problemstillinger, som vil medføre andre måter å jobbe på.

Vi er allerede blitt utfordret på et mer ekstremt vær. En lang og snørik vinter, varme og ekstrem tørke i sommer og kraftig nedbør i høst. Dette krever mer ressurser til snørydding. Energiforbruket øker til varme om vinteren og kjøling om sommeren. Vi har hatt en ekstrem skogbrannfare og flom, og ekstrem nedbør stiller krav til nye type flomveier og overvannshåndtering.

Ny teknologi gir oss nye muligheter, men vi må samtidig sørge for at vi har den nødvendige kompetanse.

Rammebetingelsene endrer seg og vi må tilpasse oss slik at vi klarer å møte fremtidens behov innenfor våre tjenester på en mer effektiv måte. Det betyr ikke at vi skal løpe fortere, men vi skal jobbe smartere.

Viktige tiltak

Tjenstedesign prosjekt

I løpet av høsten 2018 vil det bli startet opp et tjenstedesignprosjekt i de tekniske tjenestene. Formålet er å organisere disse tjenestene på en fremtidsrettet måte, som er tilpasset nye rammer og behov. Vi ønsker å se på hva vi gjør i dag, hva skal vi fortsette å gjøre, hva kan vi gjøre annerledes og hva skal vi ikke gjøre i tiden som kommer.

Kommunikasjon

For å bedre kommunens møte med innbyggere og tiltakshavere, vil sektoren fortsette sin fokus på informasjon og dialog. Vi har som målsetning at all dialog skal fremstå som profesjonell og løsningsorientert. Vi ønsker bedre kommunikasjonen både internt og eksternt. I løpet av 2018 har vi hatt fokus på opplæring i Klart Språk. Dette er et kontinuerlig arbeid og vi vil fortsette å jobbe med dette i hele sektoren i 2019 og årene fremover.

Det vil bli utarbeidet rutiner og maler for tilbakemelding på henvendelser, for å oppnå bedre forutsigbarhet og tydelighet, samt sørge for likebehandling.

Kostra-analyse - Plan, kulturminner, natur og nærmiljø

	Ringerike 2016	Ringerike 2017	Ringsaker	Gjøvik	Jevnaker	Modum	Landet uten Oslo	Kostragruppe 13
Produktivitet								
Gj.snittlig saksbehandlingstid for byggesaker med 3 ukers frist. Kalenderdager	9	13	15	30	14	6	17	19

Det er satt i gang et større prosjekt, som vil gi resultater på kvaliteten på de tjenestene som kommunen leverer. Arbeidet startet opp januar 2018, og vil gå frem til våren 2019.

Miljø- og arealforvaltningen er i gang med et utviklingsprosjekt for å se på arbeidsflyt, tjenestedesign og brukeropplevelse. Dette er arbeid som gir økt innsikt og bevisstgjøring, hvor det iverksettes konkrete tiltak som vil bidra til å bl.a. redusere saksbehandlingstid og gi en mer effektiv bruk av ressursene.

Kostra-analyse - Vann, avløp og renovasjon

	Ringerike 2016	Ringerike 2017	Ringsaker	Gjøvik	Jevnaker	Modum	Landet uten Oslo	Kostragruppe 13
Prioritet								
Vann - Finansiell dekningsgrad	116,0 %	106,0 %	94,0 %	107,0 %	93,0 %	88,0 %	97,0 %	0,0 %
Produktivitet								
Avløp - Tilknytningsgebyr avløp - én sats (gjelder rapporteringsåret+1)	9 000	9 000			17 000	12 840	9 708	6 434
Avløp - Årsgebyr for avløpstjenesten (gjelder rapporteringsåret+1)			5 701	2 520	4 075	5 389	3 818	3 486
Dekningsgrad								
Avløp - Andel av befolkningen som er tilknyttet kommunal avløpstjeneste	79,6 %	79,0 %	71,5 %	82,5 %	84,2 %	68,8 %	82,8 %	
Vann - Andel av befolkningen som er tilknyttet kommunal vannforsyning	90,1 %	91,4 %	70,1 %	80,6 %	89,1 %	69,5 %	82,8 %	
Kvalitet								
Renovasjon - Husholdningsavfall per innbygger (kommune)	539	524	533	516	522	516		

Ringerike kommune har innenfor vann, avløp og renovasjon gode tall/utvikling i perioden 2015 – 2017, målt mot kommuner det er naturlig å sammenligne seg med.

Kommunen har god kostnadsmessig inndekning på vann (106 i 2017) og avløp (110 i 2017) fra innbyggerne. Indeks over 100 (selvkost) tilsier en positiv inndekning i kommunen.

Ringerike kommune har som flere andre, en utfordring med vannledningsnett og betydelige lekkasjer. Dette er dårlig utnyttelse av ressursene, og må være et prioritert område i tiden som kommer.

Kostra-analyse - Brann og ulykkesvern

	Ringerike 2016	Ringerike 2017	Ringsaker	Gjøvik	Jevnaker	Modum	Landet uten Oslo	Kostragruppe 13
Prioritet								
Antall boligbranner pr. 1000 innbyggere	0,50	0,36	0,29	0,55	0,15	0,58	0,35	0,33
Netto dr.utg. pr. innb. 338 Forebygging av branner og andre ulykker (B)	55	79	56	105	30	-37	57	49
Netto dr.utg. pr. innb. 339 Beredskap mot branner og andre ulykker (B)	782	834	638	730	770	577	765	697
Dekningsgrad								
Andel piper feiet	37,3 %	50,0 %	35,7 %	42,5 %	38,5 %	46,8 %	32,3 %	33,4 %
Kvalitet								
Årsgebyr for feiing og tilsyn - ekskl. mva. (gjelder rapporteringsåret +1)	405	350	656	450	402	622	439	384

Ringerike Kommune sitt brannvesen, har sammenlignet med andre, en mer kompleks risiko og har flere brannstasjoner enn andre pga dette. I tillegg krever dette at kommunen må bruke mer ressurser på å kalle inn mannskaper når f.eks. brannstasjonen i Hønefoss er på utrykning. Andre og sammenlignbare brannvesen kan benytte seg av brannstasjoner i nærheten og slipper da egen kostnad på innkalling.

Kostra-analyse - Eiendomsforvaltning

	Ringerike 2016	Ringerike 2017	Ringsaker	Gjøvik	Jevnaker	Modum	Landet uten Oslo	Kostragruppe 13
Produktivitet								
Korrigerte brutto driftsutgifter til førskolelokaler per kvadratmeter(B) *)	1 560	1 755	1 558	1 542	258	1 626	1 513	1 467
Korrigerte brutto driftsutgifter til institusjonslokaler per kvadratmeter(B) *)	1 426	1 502	1 253	732	774	198	963	1 106
Korrigerte brutto driftsutgifter til skolelokaler per kvadratmeter(B) *)	819	693	1 094	1 019	4 658	1 205	994	959

Ringerike kommune har hatt en reduksjon i kostratallene på de totale driftsutgifter innenfor eiendomsforvaltning i perioden 2014 til 2017. Vi forventer at driftsutgiftene vil reduseres ytterligere i årene som kommer som følge av betydelig økning av kvadratmeter nybygg samt at driftsbudsjettene reduseres kraftig.

Kommunens tall varierer noe innen de ulike måltallene i forhold til Kostragruppe 13 og landet forøvrig.

Kostra-analyse - Samferdsel

Handlingsprogram 2019-2022

	Ringerike 2016	Ringerike 2017	Ringsaker	Gjøvik	Jevnaker	Modum	Landet uten Oslo	Kostragruppe 13
Produktivitet								
Bto. dr.utgifter i kr pr. km kommunal vei og gate(B)	93 784	109 476	129 817	160 052	131 213	152 600	149 207	206 167
Dekningsgrad								
Andel km tilrettelagt for syklende som kommunen har ansvaret for i % av alle kommunale veier og gater	11,9 %	11,9 %	16,1 %	22,5 %	24,0 %	15,0 %	14,8 %	20,7 %

Ringerike kommune har i sine tall for 2017 og tidligere år, generelt dårligere tall enn sine nabokommuner, og andre det sammenlignes med.

Ringerike kommune har lavest driftsutgifter på kommunal vei, Det kan tyde på at Ringerike bruker en god del mindre penger til vei/vedlikehold enn normalt i kommunene, med de utfordringene dette kan gi på standard og kostnadsutvikling innenfor denne sektoren fremover

Samferdsel og vei er et viktig område med betydelige utfordringer i tiden fremover, og vil kreve økte ressurser.

Kostra-analyse - Klima og energi

	Ringerike 2016	Ringerike 2017	Ringsaker	Gjøvik	Jevnaker	Modum	Landet uten Oslo	Kostragruppe 13
Andre nøkkeltall								
Samlet energibruk i adm.lokaler, egne bygg, per m2, konsern	178	123	195	99	721	55	166	183
Samlet energibruk i komm. førskolelokaler, egne bygg, per m2, konsern	189	180	189	167	18	202	0	0
Samlet energibruk i komm. skolelokaler, egne bygg, per m2, konsern	150	132	165	136	687	195	132	117

Energikostnadene totalt i Ringerike kommune fordelt på antall innbyggere, er vesentlig bedre enn våre sammenligningskommuner i Kostragruppe 13. Det varierer noe innenfor de ulike energiområdene.

Denne kostnaden har vært relativt stabil de siste årene fra 2015 og frem til 2018.

Mål

Handlingsprogram 2019-2022

Overordnet mål	Mål	Indikator/målemetode	Siste måling	Mål 2019	Mål 2020	Mål 2021	Mål 2022
Tilstrekkelig kvalitet	Alle investeringsprosjekt skal leveres i henhold til oppdragsbestilling	Mål for investeringer		90,0 %	90,0 %	90,0 %	90,0 %
	Forvaltning og Drift skal levere i henhold til Tjenesteleveranseavtalene	Mål levering i hht. avtale		100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %
	Gjennomsnittlig behandlingstid for byggesak med 3 ukers frist	Mål i dager fra komplett søknad		11	11	11	11
	Gjennomsnittlig behandlingstid for saker etter jord- / konsesjonslov	Mål i dager fra komplett søknad		15	15	15	15
	Kontroller innenfor jord skal utføres etter lovkrav	Mål kontroller ikke utført etter lovkrav		0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
	Kontroller innenfor skog skal utføres etter lovkrav	Mål kontroller ikke utført etter lovkrav		0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
	Oppmålingssaker skal utføres innen fristen (16 uker)	Mål andel som går over fristen		4,0 %	4,0 %	0,0 %	0,0 %
	Salg av eiendomsinformasjon skal utføres innen fristen (7 dager)	Mål andel som går over fristen		0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
	Skanning og digitalisering av byggesaksarkiv	Mål andel fullført		100,0 %			
	Tjenesten skal ha høyt servicenivå målt på antall klager på saksbehandling, hendelser, feiing og tilsyn.	Mål servicenivå og antall klager		10	10	10	10

Mål

Overordnet mål	Mål	Indikator/målemetode	Siste måling	Mål 2019	Mål 2020	Mål 2021	Mål 2022
God ressursutnyttelse	Effektivisering av energibruk	Mål innsparing energi		5,0 %	5,0 %	5,0 %	5,0 %
	Reduksjon av vanntap på nettet.	Mål reduksjon vanntap på nettet		40,0 %	38,0 %	36,0 %	34,0 %
	Tjenesten skal bistå personell eller dyr i nød innenfor frister gitt i forskrift.	Mål ressursutnyttelse		Tilfredss.	Tilfredss.	Tilfredss.	Tilfredss.

Virkemiddel for å nå mål

Skanning og digitalisering av arkiver – byggesaksarkivet er først ut

Per august 2018 er mer enn 60 % av byggesaksarkivet skannet. Når dokumentene blir søkbare via skjerm gir det en mer effektiv saksbehandling. Etterhvert skal også kommunens innbyggere få innsyn i det som finnes i byggemappen på sin eiendom.

Saksbehandlingstid, frister og kontroller

Innbyggere som henvender seg til kommunen, ønsker forutsigbarhet og vil gjerne vite når de kan få svar på sin sak. De ønsker å vite hvor lang tid det tar fra en søknad kommer inn, til vedtak er fattet, og om kommunen overholder lovbestemte frister. Det er derfor viktig at kommunen har gode rutiner og systemer bl.a. for å registrere medgått saksbehandlingstid. Dette er også tall som brukes når Ringerike skal sammenlignes med andre kommuner (Kostra), og som sier noe om ressursbruken innenfor ulike områder. Når kommunen har satt mål om gjennomsnittlig saksbehandlingstid, så vil det være saker som det brukes både kortere og lengre tid på. Målsettingen sier noe om hvilket nivå kommunen skal være på. Det finnes en rekke ordninger innenfor jord- og skogbruket, og kommunen skal kontrollere (dokumentasjon- og stedlige kontroller), at ulike vilkår for ordningene oppfylles av søkerne.

Energieffektivisering

Arbeidet med energieffektivisering vil fortsette i 2019. Det vil bli utarbeidet en plan for energieffektivisering for alle kommunale bygg og anlegg. Planen vil inneholde tiltak og målsetninger.

Vanntap på nett skal reduseres

Vi har i dag et stort vanntap i forbindelse med eldre ledningsnett. Det skal utarbeides en hovedplan VAR i 2019, som vil gi status på tilstand og nødvendig rehabilitering. Målsettingen er å få til et redusert vanntap.

Innbyggerdialog

Vi har som målsetning at all dialog med innbyggere skal fremstå som profesjonell og løsningsorientert. Vi ønsker bedre kommunikasjonen både internt og eksternt. Gjennom 2018 har vi hatt fokus og opplæring i Klart Språk. Dette er et kontinuerlig arbeid som vil fortsette i hele sektoren i 2019 og årene fremover.

Tjenesteleveranseavtaler

01.01.18 var alle tjenesteleveranseavtaler mellom Teknisk forvaltning og alle sektor/enheter på plass. Målet er å ha en leveringskvalitet på 100%.

Utbyggingsprosjekter

Oppdragsbestillingen for utbyggingsprosjektene omhandler både fremdrift og økonomiske rammer. God styring av utbyggingsprosjekter både på fremdrift og økonomi bidrar til forutsigbarhet og kontroll.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2019	2020	2021	2022
Vedtatt budsjett	89 342	89 342	89 342	89 342
Sum Tekniske justeringer	1 951	1 951	1 951	1 951
Sum Vedtak forrige periode	7 548	-33 959	-33 868	-33 868
Konsekvensjustert budsjett	9 499	-32 008	-31 917	-31 917
Konsekvensjustert ramme	98 841	57 334	57 425	57 425
Driftskonsekvens				
Andre tiltak	3 960	3 960	3 960	3 960
Sum Driftskonsekvens	3 960	3 960	3 960	3 960
Innsparingstiltak				
Ytterligere effektiviseringskrav 1,5%	-4 401	-4 401	-4 401	-4 401
Eikli skole - Innsparing ved nedleggelse	-2 630	-2 630	-2 630	-2 630
Effektiviseringskrav 0,7%	-2 054	-2 054	-2 054	-2 054
Kirkeskolen - Innsparing ved nedleggelse	-1 330	-1 330	-1 330	-1 330
Sum Innsparingstiltak	-10 415	-10 415	-10 415	-10 415
Nye tiltak				
Rundkjøring høyskolen	-10 000	10 000	0	0
Selvkostjustering HP 2019-2022	4 719	6 508	5 190	23 002
Energi	2 500	2 000	700	0
Kostnadsøkning for 110 - Sentralen	841	841	841	841
Kostnader forurensning Tyrimyra	400	0	0	0
Servicekontrakter Nes og Sokna bibrennstasjoner	300	300	300	300
Økt øvelsesaktivitet brann og redning	250	0	0	0
Sum Nye tiltak	-990	19 649	7 031	24 143
Nye tiltak og realendringer budsjett	-7 445	13 194	576	17 688
Ramme 2019-2022	91 396	70 528	58 001	75 113

Vedtatt forrige periode

Selvkost vann

EnviDan Momentum AS justerer årlig gebyrsatsene etter avskrivninger og driftsutgifter. Oppstart av nytt vannbehandlingsanlegg på Kilemoen og Nes i Ådal resulterer i økte driftskostnader da bla teknisk utstyr med vedlikeholdsbehov og økt bruk av energi for renseprosess fører til en høyere produksjonskostnad på vannet i forhold til tidligere.

Det gjenstår fortsatt i 2019 en betydelig jobb med å rengjøre ledningsnett for manganslam. Ser nå at klager på misfarget vann er betydelig redusert da de verst rammede områdene er rengjort.

Selvkost avløp

EnviDan Momentum AS justerer årlig gebyrsatsene etter avskrivninger og driftsutgifter. Monserud renseanlegg skal etter planen startes og testes i løpet av våren 2019. Anlegget vil medføre økte driftskostnader for energi og teknisk utstyr.

Innsparingstiltak

Eikli skole - Innsparing ved nedleggelse

Det er forventet at alle kostnader med drift av bygget vil opphøre ved nedleggelse. Opphør av alle kostnadene vi kun være realistisk ved rivning av bygningsmassen eller utleie til eksterne med full kostnadsdekning.

Totalt kostnad reduksjon ved nedleggelse kr 2 631 199.

Effektiviseringskrav 0,7%

Samfunn sin andel av effektiviseringskrav på 0,7%.

Kirkeskolen - Innsparing ved nedleggelse

Det er forventet at alle kostnader med drift av bygget vil opphøre ved nedleggelse. Opphør av alle kostnadene vi kun være realistisk ved rivning av bygningsmassen eller utleie til eksterne med full kostnadsdekning.

Totalt kostnadsreduksjon ved nedleggelse kr 1 327 257.

Nye tiltak

Selvkostjustering HP 2019-2022

Selvkostjustering er gjort etter analyse og beregninger fra EnviDan Momentum AS, 3. september til Økonomiplan for 2019-2022.

Energi

Det er et behov for å styrke budsjettet til energi i perioden fremover. Selv om det arbeides aktivt med energireducerende tiltak, så er det forventet økte energiutgifter.

Årsaker til økte energiutgifter:

- Energi prisendringer (spot og kWh).
- Mer energibruk p.g.a. kjøling i kommunale bygninger senere årene.
- Økt arealbruk.
- Ventilere bygg i sommeren (skoler og evt. andre bygg) p.g.a. hoved rengjøring.
- Endringer i byggets bruk.
- Slitasje i varme- og ventilasjonsanlegg generelt.
- Manglende oppfølging av alarmer o.l. medfører økt forbruk.
- Andre.

Strømprisene har vært økende og det er stor grad av usikkerhet knyttet til fremtidige priser. Vi har sett både prisstigning og prisnedgang i de siste årene, men siden 2015 har det kun vært prisøkning.

For fjernvarme er det både fastpriser og spot. Disse ligger under Nor pool sine priser og har tilsvarende svingninger som strømprisene. Byggene bruker i hovedsak fjernvarme til fyring og det medfører at kostnaden er høyest i vinterperiodene.

For bioenergi er faste avtaler som blir indeksregulert hvert år basert på konsumprisindeks.

Kostnadsøkning for 110 - Sentralen

Forslag til ny selskapsavtale for nytt 110-distrikt vil gi økonomiske konsekvenser for Ringerike Kommune, det vil bli økte kostnader. I dag er innbyggertilskuddet 27,80 kr. I nytt IKS er det foreløpig estimert til kr. 56,00. Dette tilsvarer en dobling av dagens kostnader, noe som vil bety en kostnadsøkning fra kr 840.952 i 2018 til kr 1.681.900 for 2019.

De økte kostnadene kommer primært av økt husleie for 110-sentralen i Tønsberg. Sentralen flyttet inn i nye lokaler sammen med politiet i mai 2018. I dag er det BRR som har kostnaden på eget budsjett. Positivt i denne sammenheng er at 110 jobber med endret fordeling av inntekter for automatiske brannalarmer som kan medføre økte inntekter (fra kr 800.000 i 2018 til kr 1.600.000 i 2019). Dette er imidlertid ikke vedtatt.

Kostnader forurensning Tyrimyra

Det er avdekket forurensning i grunnen på kommunal eiendom ved Tyrimyra. Estimerte kostnader for 2019 til risikovurdering, nødvendige tiltak med etablering av overvåkingsbrønner og justering av analyseprogram anslås til kr 400 000. Oppryddingen er et krav som følge av pålegg fra Fylkesmann.

Servicekontrakter Nes og Sokna bibrannstasjoner

Det er oppført brannstasjoner på Nes og på Sokna i 2018 og til disse er det knyttet servicekontrakter med tanke på garanti, renhold og vaktmester.

Økt øvelsesaktivitet brann og redning

SKOGBRANN

Brann og redning hadde i 2018 to større skogbranner som har krevd store mannskapsressurser. Forskrift om organisering og dimensjonering av brannvesen, krever at alle kommuner har skogbrannopplæring /-utdanning. Ved brann og redning er det totalt 100 mannskaper som må ha denne type opplæring. Dette tilsvarer kostnader inkl. lønn, instruktører og utstyr mm på ca kr 200 000,-. Skogbrannfaren i 2018 har vært svært høy og det er ikke noe som tilsier at dette vil endre seg i årene fremover. Dette er en årlig kostnad, da det kreves regelmessige øvelser men innarbeides nå i HP kun i 2019.

PLIVO

Direktoratet for samfunnsikkerhet og beredskap (DSB) har kommet med en presisering i forhold til årlige øvelser, og nød etatenes samvirke ved Pågående Livstruende VOId (PLIVO). DSB mener i rundskriv datert 04.10.17 at det er et krav at alle brann- og redningsvesen deltar i årlige øvelser på dette. Øvelsene må legges opp når ansatte har frivakt, noe som medfører betydelig overtidsbruk for å oppfylle krav. Dette utgjør en ekstra kostnad på kr 50 000 pr. år.

Investeringsbudsjett

Beløp i 1000	Samlede prosjektbeløp			Økonomiplan			Sum
	Ferdig år	Netto prosjekt utgift	Utgift 2019	Utgift 2020	Utgift 2021	Utgift 2022	Utgift 2019-22
Investeringsprosjekter							
Samfunn							
Digitale vannmålere	2022	15 500	4 500	4 000	4 000	3 000	15 500
Energi, inneklima, overvåkning, sikring	LØPENDE		2 000	0	0	0	2 000
Kjøp av Hensmoveien 19	2019	30 000	30 000	0	0	0	30 000
Monserud renseanlegg	2019	318 000	36 600	0	0	0	36 600
Overføringsledninger Åsa - Monserud	2019	68 000	14 000	0	0	0	14 000
Overvannskulvert Storjordet - St.Hanshaugen	2020	20 000	9 000	10 000	0	0	19 000
Sanering Nes i Ådal etappe 2	2019	13 000	3 500	0	0	0	3 500
Styresystem Nes RA og Monserud RA	2020	15 000	7 500	7 500	0	0	15 000

Beløp i 1000

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp		Økonomiplan				Sum
	Ferdig år	Netto prosjekt utgift	Utgift 2019	Utgift 2020	Utgift 2021	Utgift 2022	Utgift 2019-22
Teknisk drift - Maskinpark	LØPENDE		2 100	0	0	0	2 100
VAR forvaltning - Utskifting avløpsledninger	LØPENDE		9 000	9 000	9 000	9 000	36 000
VAR forvaltning - Utskifting vannledninger	LØPENDE		9 000	9 000	9 000	9 000	36 000
VPI - Kommunale veier	LØPENDE		12 000	12 000	15 000	15 000	54 000
VPI - Sykkelbysatsing	LØPENDE		1 000	1 000	0	0	2 000
Sum Samfunn		479 500	140 200	52 500	37 000	36 000	265 700
Sum investeringsprosjekter		479 500	140 200	52 500	37 000	36 000	265 700

Digitale vannmålere

Digitale vannmålere innføres for å øke servicegraden ovenfor forbrukeren og for å unngå dyre private lekkasjer over lengre tid. Målsetning er å fakturere vann og avløp månedlig

Digitale vannmålere innføres for å rasjonalisere avlesningen av vann som grunnlag for fakturering av vann- og avløpsavgifter. Dette gir muligheter for å lese av forbruk i sanntid og vil forbedre lekkasjekontroll på offentlig nett.

Energi, inneklime, overvåkning, sikring

Det er satt i gang en rekke ENØK-tiltak for å redusere energiforbruket i Ringerike kommune. I 2018 vil det bli utarbeidet en handlingsplan for energieffektivisering av kommunale bygg.

Sanering av oljekjeler innen 2020

Kommunen har i dag 5 oljekjeler som er i bruk, Helgerud skole, Veien skole, Trygstad, Ringerikskjøkken og Krematoriet. I tillegg har kommunen 11 oljekjeler som ikke er i bruk. Vi vil i løpet av 2019 gjennomføre sanering ev få dispensasjon.

Kjøp av Hensmoveien 19

I kommunestyret 05.04.18 ble det vedtatt kjøp av Hensmoveien 19. Eiendommen skal benyttes til å samlokalisere Teknisk forvaltning og teknisk drift. Enhetene er i dag lokalisert i leide lokaler på Follum og eid lokaler i Asbjørnsensgate 14.

Eiendommen overtas i løpet av 2019 og rådmannen vil fremme egne saker knyttet til kostnader med tilpasninger av bygningsmasse, herunder flyttekostnader.

Monserud renseanlegg

Monserud renseanlegg nærmer seg kapasitetsbegrensningen og detaljprosjektering er gjennomført. Prosjektet gjennomføres med byggherrestyrte entrepriser. Pr. september 2018 er alle 11 entrepriser kontrahert. Byggestart var oktober 2016 med ferdigstilling sommeren 2019.

Anlegget vil ha en kapasitet på 48 000 PE.

Overføringsledninger Åsa - Monserud

Det er vedtatt at avløp fra avløpsanleggene i Åsa skal overføres til Monserud renseanlegg. Detaljprosjektering av anlegget er gjennomført. Anlegget er delt inn i 5 entrepriser, pumpestasjoner, 3 minirenseanlegg, sjøledningsentreprise og to ledningsentrepriser Åsa vest og Åsa øst.

Åsa Vest er under utførelse og Åsa Øst med pumpestasjoner skal gjennomføres i 2019.

Overvannskulvert Storjordet - St.Hanshaugen

Prosjektet vil separere ut overvannet fra Storjordet / Haldenjordet som er en av to store bekkelukninger og føre det til elv i stedet for å sende det til Monserud renseanlegg. Dette vil bidra til økt kapasitet på ledningsnettet samt at man får fjernet overvannet fra renseanlegget.

Sanering Nes i Ådal etappe 2

I 2016 ble nytt renseanlegg for Nes i Ådal ferdigstilt. Første del av avløpssanering på Nes i Ådal ble gjennomført i 2015-2017. Del to starter med undersøkelser og prosjektering høst 2018 med gjennomføring av anleggsarbeider i 2019.

Styresystem Nes RA og Monserud RA

Ved etablering av nytt renseanlegg ved Monserud må eksisterende styresystem på gammelt renseanlegg byttes til samme plattform som det nye renseanlegget.

Omhandler også kommunikasjon mot andre uteanlegg. utføres i 2019 og 2020

Teknisk drift - Maskinpark

Bilpark og maskinpark består i dag av en del eldre eide biler og maskiner. Det vil bli igangsatt et prosjekt som vil se på hvilke typer behov vi har fremover, hvilke alternativer som finnes med tanke på eie, leie, serviceavtaler, flåtestyring og så videre. I prosjektet vil vi også vurdere ny teknologi og miljøprofil. Ny klima- og miljøsjef vil være en naturlig bidragsyter inn i dette prosjektet.

VAR forvaltning - Utskifting avløpsledninger

Det er avsatt 9 millioner kroner i hvert av årene i handlingsprogramperioden, til sammen 36 millioner kroner. Hovedplan avløp og vannmiljø 2017-2027 ble vedtatt i kommunestyresak 12/18 i mars 2018.

VAR forvaltning - Utskifting vannledninger

Norsk Vann BA som bransjeorganisasjon anbefaler en utskiftingstakt på 1 prosent årlig, det vil si en levetid på 100 år for distribusjonsnett i vann, avløp og overvann. Med dagens budsjett ligger Ringerike kommune i gjennomsnitt noe over 0,5 prosent inklusive fellesprosjektene som Hønefoss fjernvarme AS initierer gjennom sin utbygging.

Det foreslås 9 millioner kroner i hvert av årene i perioden 2019-2022, til sammen 36 millioner kroner. Hovedplan avløp og vannmiljø 2017-2027 ble vedtatt i kommunestyresak 12/18 i mars 2018.

VPI - Kommunale veier

Store deler av det kommunale veinettet er gammelt og har høyt oppgraderingsbehov. Dette gjelder bærelag, eventuelt fast dekke, veigrøfter, rydding av vegetasjon og trafikksikkerhetsaspekter.

Det foreslås en årlig bevilgning på 12 millioner kroner til utbedring av kommunale veier de to første årene i handlingsprogramperioden. Avsetningen foreslås økt til 15 millioner kroner hvert av de to siste årene i perioden.

Hovedplan vei er vedtatt av kommunestyret i 2017, og sak om veiprioriteringer blir lagt frem for politisk behandling i løpet av høsten 2018.

VPI - Sykkelbysatsing

Ringerike kommune har inngått sykkelbyavtale med Statens vegvesen og Buskerud fylkeskommune. Det foreslås 1 million kroner i hvert av årene 2019 og 2020 til sykkelbysatsing.

Avsetninger, overføringer

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Driftsutgifter						
Lønn	-16 830	47 259	59 051	59 051	59 051	59 051
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	7 509	3 907	3 527	3 527	3 527	3 527
Overføringsutgifter	24 925	51 286	47 314	47 314	47 314	47 314
Finansutgifter	87 418	103 000	118 000	128 000	128 000	128 000
Sum Driftsutgifter	105 639	205 452	227 892	237 892	237 892	237 892
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-9 115	-8 630	-11 630	-11 630	-11 630	-11 630
Refusjoner	-2 910	-300	-300	-300	-300	-300
Overføringsinntekter	-94 419	-87 000	-78 600	-78 600	-78 600	-78 600
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-88 242	-103 000	-118 000	-128 000	-128 000	-128 000
Sum Driftsinntekter	-194 685	-198 930	-208 530	-218 530	-218 530	-218 530
Sum	-89 045	6 522	19 362	19 362	19 362	19 362

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2019	2020	2021	2022
Vedtatt budsjett	6 522	6 522	6 522	6 522
Sum Tekniske justeringer	-789	-789	-789	-789
Sum Vedtak forrige periode	-4 000	-4 000	-4 000	-4 000
Konsekvensjustert budsjett	-4 789	-4 789	-4 789	-4 789
Konsekvensjustert ramme	1 733	1 733	1 733	1 733
Innsparingstiltak				
Redusert flyktningetilskudd	8 400	8 400	8 400	8 400
Effektiviseringskrav 0,7%	-210	-210	-210	-210
Sum Innsparingstiltak	8 190	8 190	8 190	8 190
Nye tiltak				
Endring i pensjon - KLP	12 000	12 000	12 000	12 000
Økt avsetning til lønnsoppgjør	3 355	3 355	3 355	3 355
Redusert bevilgning til FS disposisjonskonto	-2 800	-2 800	-2 800	-2 800
Konsesjonskraftsinntekter	-2 000	-2 000	-2 000	-2 000
Økte parkeringsinntekter	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Nedleggelse av Vestregionen	-380	-380	-380	-380
Tilskudd til Ringerike kirkelige fellesråd - justering for lønnsvekst	209	209	209	209
Stiftelsen "Bjerkely". FS-sak 54/18	55	55	55	55
Sum Nye tiltak	9 439	9 439	9 439	9 439
Nye tiltak og realendringer budsjett	17 629	17 629	17 629	17 629
Ramme 2019-2022	19 362	19 362	19 362	19 362

Tekniske justeringer

KS 74/18 budsjettkorrigering etter 1. tertial 2018

Timesatsen til støttekontakter er økt. Kostnad på kr 791 000,- dekkes på ansvar 711003 og godskrives 450403. Rammekorreksjon uten effekt for kommunen totalt.

Innsparingstiltak

Redusert flyktningetilskudd

Reduserte tilskudd til flyktninger i 2019.

Nye tiltak

Endring i pensjon - KLP

Total økning i pensjonskostnader fra 2018 til 2019 er på 12 mill. kroner. Av dette utgjør 5 mill. kroner økning i premieavvik, noe som blir ført som inntekt. Økt reguleringspremie utgjør halvparten av kostnadsøkningen, ca. 9 mill. kroner, resterende økning skyldes i hovedsak økt pensjonspremie med grunnlag i økt pensjonsgrunnlag.

Økt avsetning til lønnsoppgjør

I forbindelse med saldering av 2018-budsjettet ble avsetning til lønnsoppgjør redusert med 3,4 millioner kroner. Erfaringer fra 2018 viser at avsetninger til lønnsoppgjør bør være 22 millioner kroner.

Redusert bevilgning til FS disposisjonskonto

FS disposisjonskonto reduseres til 4 millioner kroner årlig.

Konsesjonskraftsinntekter

Beregnet inntekt fra konsesjonskraft er økt med 2 millioner kroner med bakgrunn i økte priser for kraft og høyere produksjonsvolum i forhold til 2017 og 2018.

Økte parkeringsinntekter

På bakgrunn av tidligere års inntekter og prognose 2018 settes forventede parkeringsinntekter for HP 2019-2022 til 7 millioner kroner, en økning på 1 million kroner.

Nedleggelse av Vestregionen

Som en følge av regionreformen ble det vedtatt å legge ned Vestregionen.

Stiftelsen "Bjerkely". FS-sak 54/18

Vedtak pkt. 2 FS ber om at stiftelsen sikres et tilsvarende økonomisk driftsgrunnlag ved et årlig fast tilskudd til drift.

Skatt og rammetilskudd

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Driftsutgifter						
Overføringsutgifter	48 123	48 000	48 000	48 000	48 000	48 000
Sum Driftsutgifter	48 123	48 000	48 000	48 000	48 000	48 000
Driftsinntekter						
Refusjoner	-48 123	-48 000	-48 000	-48 000	-48 000	-48 000
Overføringsinntekter	-1 596 257	-1 633 012	-1 699 150	-1 700 516	-1 700 676	-1 700 411
Sum Driftsinntekter	-1 646 429	-1 681 012	-1 747 150	-1 748 516	-1 748 676	-1 748 411
Sum	-1 598 306	-1 633 012	-1 699 150	-1 700 516	-1 700 676	-1 700 411

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2019	2020	2021	2022
Vedtatt budsjett	0	0	0	0
Konsekvensjustert ramme	0	0	0	0
Nye tiltak				
Reduksjon i tilskudd til vertskommuner etter HVPU-reformen	900	1 100	1 300	1 565
Sum Nye tiltak	900	1 100	1 300	1 565
Nye tiltak og realendringer budsjett	900	1 100	1 300	1 565
Ramme 2019-2022	900	1 100	1 300	1 565

Nye tiltak

Reduksjon i tilskudd til vertskommuner etter HVPU-reformen

Frafall av en beboer i 2017. Inntektsbortfallet fordeles over flere år for å sikre vertskommunene et brått inntektsbortfall.

Finans

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Driftsutgifter						
Finansutgifter	182 110	172 420	203 764	236 803	253 382	237 175
Sum Driftsutgifter	182 026	172 420	203 764	236 803	253 382	237 175
Driftsinntekter						
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-91 386	-31 757	-38 450	-33 650	-33 650	-33 650
Sum Driftsinntekter	-91 386	-31 757	-38 450	-33 650	-33 650	-33 650
Sum	90 640	140 662	165 314	203 153	219 732	203 525

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000	Økonomiplan			
	2019	2020	2021	2022
Konsekvensjustert ramme	0	0	0	0
Innsparingstiltak				
Ny legevakt - kapitaldel av husleie fra andre kommuner	0	-594	-1 189	-1 189
Sum Innsparingstiltak	0	-594	-1 189	-1 189
Nye tiltak				
Kapitaldel av husleie prehospitale tjenester - ny legevakt - avtale med Vestre Viken	0	-800	-1 600	-1 600
Sum Nye tiltak	0	-800	-1 600	-1 600
Nye tiltak og realendringer budsjett	0	-1 394	-2 789	-2 789
Ramme 2019-2022	0	-1 394	-2 789	-2 789

Innsparingstiltak

Ny legevakt - kapitaldel av husleie fra andre kommuner

Ny legevakt - kapitalkostnader inkludert i husleia som andre kommuner betaler

Vedlegg

Tilskudd per tjenesteområde 2019-2022

Tilskudd pr tjenesteområde 2019-2022

Formål:	Tilskudd 2019	Kommentar:
Administrasjon og fellesutgifter		
Støtte til politiske partier	80 000	
Oppvekst og kultur		
Ringerike Museum/ veien kulturminnepark	500 000	Driftstilskudd
Ringerike kultursenter	3 000 000	Driftstilskudd
Skiforeningen	350 000	Driftstilskudd til skiløyper på Ringkollen
Skiløyper	300 000	Støtte til løypekjøring ellers i kommunen etter søknad
Diverse idrettsformål	50 000	Fordeles etter søknader fra lag og foreninger
Positiv oppvekst	550 000	Driftstilskudd
Røde kors	350 000	Driftstilskudd
Kistefos-museet	60 000	Driftstilskudd
Sokna fritidsklubb	60 000	Driftstilskudd
Tyrstrand fritidsklubb	60 000	Driftstilskudd
Kulturaktiviteter	150 000	Fordeles etter søknader fra lag og foreninger
Kulturmidler HOK	240 000	Fordeles etter søknader fra lag og foreninger
Helse og omsorg		
BlåKors	330 000	Driftstilskudd
BlåKors boliger	300 000	Driftstilskudd
BlåKors bosenter (husleiedekning)	70 000	Utbetales etter regning.
Fontenehuset	1 000 000	Driftstilskudd
Frivilligsentralen	1 383 000	Partnerskapsavtale til 31.12.2019. Tilskudd 1 285 000 og i tillegg 98 000 avsatt til kjøregodtgjørelse etter regning.
Incest-senteret Buskerud	76 000	Samarbeidsavtale
Voldtekstmottaket Drammen	341 000	Samarbeidsavtale
Samfunn		
Røsshalmstranda (driftstilskudd)	70 000	Driftstilskudd. Avtale inngått med Røde kors.
Annet – etter søknad		
Til fordeling 2019 etter søknad	377 000	

Prioritering av anlegg

www.ringir.net

post@ringir.net

Ringerike kommune

v/ Kommunalsjef Magnar Ågotnes

sendt: magnar.agotnes@ringerike.kommune.no

Prioritering av anlegg - Kortsiktig

Ringerike Idrettsråd har satt opp anlegg som idrettslagene ønsker å sette i gang de nærmeste årene.

PRI	RINGERIKE IDRETTSRÅD - PRIORITERING AV ANLEGG 2018			
	Sted	Type anlegg	År	Utbygger
1	Ringkollen	Kunstsneøanlegg	2019	Skiforeningen
2	Heradsbygda	Fotballhall med 7-bane	2019	Heradsbygda IL
3	Haugsbygd	Flerbrukshall	2019	Haugsbygd IF
4	Schjongslunden	Kunstgressbane 9'er	2019	Hønefoss Arena AS
5	Hensmoen	Bane for RC-klubben	2019-20	RC-klubben
6	Schjongslunden	Kunstgress på gammel 11'er bane	2019	Ringerike kommune
7	Tolpinrud	3 Kunstgress fotballbaner	2019-20	Hønefoss Sportsklubb
8	Hovsmarka	1 ny grusbane	2019-20	Hønefoss Tennisklubb
9	Ådal	Bytte lys for Lysløyper	2019-20	Ådal IL
10	Hovsmarka	Utvikle område til idrettsanlegg	2021	Ringerike kommune
11	Hensmoen	Nytt Utendørs Skytteranlegg	2023	Ringerike Skytterlag
12	Hensmoen	Nytt Innendørs Skytteranlegg	2024	Ringerike Skytterlag

Prioriteringen er ment å kunne fravikes da idrettsrådet ikke kjenner alle anleggene like godt og hvor langt klubbene er kommet i planleggingen.

Listen bør kunne rulleres hvert annet år.

Vi har ikke tatt med idrettsanleggene ved de nye barneskolene

Hønefoss 08.09.2018

Bjørn Marseth

Leder

Sign

Trude Ødegaard

Nestleder

Sign

Ønskede og slettede tiltak som ikke er med i Handlingsprogrammet

Ønskede tiltak	2019	2020	2021	2022
KS 59/18 Schjonghallen driftsutgifter	500 000	500 000	500 000	500 000
Helårseffekt lønn til ny digitaliseringssjef	320 000	320 000	320 000	320 000
Støtte til snøproduksjon	3 000 000	0	0	0
KS 74/17 Bevilling hovedplan vei - 16 år	3 000 000	3 000 000	3 000 000	3 000 000
Gratis trening for barn under 13 år og gradvis gratis trening for ungdom 14-19 år (redusert halleie)	116 000	116 000	116 000	116 000
Gratis trening for barn under 13 år og gradvis gratis trening for ungdom 14-19 år (redusert halleie)	56 000	56 000	56 000	57 000
Gratis trening for barn under 13 år og gradvis gratis trening for ungdom 14-19 år (redusert halleie)	465 000	465 000	465 000	465 000
Gratis trening for barn under 13 år og gradvis gratis trening for ungdom 14-19 år (redusert halleie)	225 000	225 000	225 000	225 000
Gratis trening for barn og unge under 19 år i kommunale idrettshaller (redusert halleie)	929 000	929 000	929 000	929 000
Gratis trening for barn og unge under 19 år i kommunale idrettshaller (redusert halleie)	450 000	450 000	450 000	450 000
Velkomstkasse Velenmarka u.skole - økte utgifter til undervisning av flyktninger / fremmedspråklige	400 000	0	0	0
Styrking av kapasitet og ressurser til det politisk arbeidet	320 000	320 000	320 000	320 000
Velkomstkasse Hønefoss skole - økte kostnader til undervisning av flyktninger/fremmedspråklige elever	500 000	0	0	0
Kontingent "Ungt Entreprenørskap"	100 000	100 000	100 000	100 000
Slettede tiltak	2019	2020	2021	2022
110201 Sykkelby Omdisponering av investeringsmidler til drift	500 000	500 000	500 000	500 000
2-årig prosjektstilling i spesialpedagogisk tjeneste	670 000	670 000	0	0
Arenautvikling på hovedbibliotek Hønefoss, ny barneavdeling	500 000	500 000	500 000	500 000
Arenautvikling på hovedbibliotek i Hønefoss - fornyelse av lokaler, møteplass for økt tilgjengelighet	300 000	300 000	300 000	300 000
Austjord hjelpemiddellager drift, servicekontrakter m.m.	430 000	430 000	430 000	430 000
Biblioteket - redusert husleie og fellesutgifter	-100 000	-100 000	-100 000	-100 000
Drifts- og utredningsmidler forprosjektering før utbyggingsprosjekter igangsettes	500 000	500 000	500 000	500 000
Fornyelse av inventar på arbeidsplasser og personalrom Ringerike bibliotek	100 000	100 000	100 000	100 000
Fornyelse av inventar på arbeidsplasser og personalrom Ringerike kulturskole	100 000	100 000	100 000	100 000
HMS-arbeid - Reduserte NAV-refusjoner	30 000	30 000	30 000	30 000
Innkjøp av medier for kompetanseutvikling og fremme integrering av voksne	100 000	100 000	100 000	100 000
Kartlegging / kartverk og ajourhold	350 000	350 000	350 000	350 000
Kjøp av plass	4 300 000	4 300 000	4 300 000	4 300 000
Koordinator for kulturenhetens integreringsarbeid, 50 % st.	325 000	325 000	325 000	325 000
Kulturpopup, husleie	270 000	270 000	270 000	270 000
Lederutviklingstiltak i intern regi	500 000	500 000	500 000	500 000
Midler til arrangementer på Ringerike bibliotek	100 000	100 000	100 000	100 000
Midler til delvis drift av Riddergården fra sommeren 2019	150 000	150 000	150 000	150 000
Ny stilling som miljøarbeider ved alle skoler	9 200 000	9 200 000	9 200 000	9 200 000
Økt innkjøp av medier for å stimulere barns leselyst, lesekompetanse og fremme integrering	100 000	100 000	100 000	100 000
Økt tilskudd til Positiv Oppvekst	150 000	150 000	150 000	150 000
Økte driftsutgifter Sjongshallen	750 000	750 000	750 000	750 000
Økte utgifter nødnett	50 000	50 000	50 000	50 000
Omlagging av drift Trygghetsalarmer	400 000	400 000	400 000	400 000
Prosjekt for kartlegging av fiber- og nettdekning mtp digitaliseringen i Ringerike kommune	300 000	0	0	0
Ringerike kulturskole - gratis sommerskole	400 000	400 000	400 000	400 000
Selvkost Byggesak digitalisering av historisk arkiv	1 535 000	0	0	0
Selvkost Sanering avløpsanlegg Nes	300 000	300 000	300 000	300 000
Skolebibliotekkoordinator 100 % st.	650 000	650 000	650 000	650 000
Statlig finansiering av pedagognorm i barnehager	0	0	0	0
Tilskudd Krisesenteret i Hønefoss	80 000	80 000	80 000	80 000
Utredning av tiltak på brannstasjonen	150 000	0	0	0
Velkomstkasse Hønefoss skole - økte kostnader til undervisning av flyktninger/fremmedspråklige elever	500 000	0	0	0
Kontingent "Ungt Entreprenørskap"	100 000	100 000	100 000	100 000

Budsjettinnspill fra Kirkelige fellesråd

Vedlegg 1

1:4

Budsjett 2019
Forslag pr juni 2018

UTGIFTER Art	Kirkelig adm. 041		Kirker 042		Kirkegårder 043		A. Kirk. Virksomhet 044		Budsjett 2019	Budsjett 2018
	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018		
10100 Lønn i faste still	1 936 000	1 945 500	4 141 400	4 008 900	2 311 800	2 093 900	1 381 000	899 000	9 770 200	8 947 300
10102 Arbeidstøy			0	0	0	0	0	0	0	0
10104 Søn-heiged.-natttillegg			175 000	175 900			9 300	9 300	184 300	185 200
10105 Tidsbestemt ferieg.			61 500	61 800	61 500	61 800	0	0	123 000	123 600
10109 Opplyente feriep	232 400	233 500	525 400	509 600	284 800	258 700	166 900	109 000	1 209 500	1 110 800
10200 Sykevikarlønn	14 800	16 300	33 400	35 500	18 200	18 000	10 700	7 600	77 100	77 400
10201 Vikarlønn prestetj.									0	0
10300 Ekstrahjelp	47 900	48 100	170 000	170 000	230 000	230 000		0	447 900	448 100
10400 Overtid	12 000	12 100	12 000	12 100	12 000	12 100		0	36 000	36 300
10500 Variabelt tillegg	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000		0	6 000	6 000
10600 Honorarer (tr.pl.)									0	0
10800 Møtegodtgjørelse	117 900	118 500						0	117 900	118 500
10801 Tap arbeidsfort	20 500	20 600							20 500	20 600
10900 Pensjon	238 268	339 700	599 900	585 400	473 900	449 500	256 800	202 500	1 568 868	1 577 100
10901 Påløpt lønn										
10950 Trekkpl forsikring									0	0
10990 Arbeidsgiveravg	334 000	336 000	701 000	681 000	385 000	350 000	220 000	144 000	1 640 000	1 511 000
10991 Påløpt aga	33 000	33 000	74 000	72 000	40 000	36 000	24 000	15 000	171 000	156 000
Sum lønn/sos.	2 988 768	3 105 300	6 495 600	6 314 200	3 819 200	3 512 000	2 068 700	1 386 400	15 372 268	14 317 900
11208 Kjøp av plantekasser					30 000	30 000			30 000	30 000
12000 Inventar og utst	100 000	100 000							100 000	100 000
12001 Verktøy og materiell					45 000	45 000			45 000	45 000
12002 Telefonutstyr										
12003 EDB-utstyr	40 000	40 000	10 000	10 000					50 000	50 000
12005 Utstyr valg										
12009 Noter			20 000	20 000					20 000	20 000
Sum inventar,	140 000	140 000	30 000	30 000	75 000	75 000			245 000	245 000
12004 Maskiner					350 000	350 000			350 000	350 000
Sum maskiner	0	0	0	0	350 000	350 000	0	0	350 000	350 000
12300 Vedlikehold bygninger			1 000 000	1 000 000				0	1 000 000	1 000 000
12304 Vedlikehold uteanlegg					120 000	120 000			120 000	120 000
12309 Rep/stemming orgler			70 000	70 000					70 000	70 000
Sum vedlikeho	0	0	1 070 000	1 070 000	120 000	120 000	0	0	1 190 000	1 190 000

Budsjett og Handlingsplan 2019

2:4

Budsjett 2019
Forslag pr juni 2018

Art	UTGIFTER Kontotekst	Kirkelig adm. 041		Kirker 042		Kirkegårder 043		A. Kirk. Virksomhet 044		Budsjett 2019	Budsjett 2018
		2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018		
11000	Kontorutgifter	120 000	100 000	20 000	20 000					140 000	120 000
11001	Abonnement	10 000	18 000							10 000	18 000
11100	Konfirmantmaterieell			110 000	110 000					110 000	110 000
11101	Kirkemusikk, kor, noter			3 000	3 000					3 000	3 000
11103	Seremonimaterieell			42 000	45 000					42 000	45 000
11107	Bøker/matr.kjøp			1 000	1 000					1 000	1 000
11109	Valgmaterieell									0	0
11200	Renholdsm., rekvisita			45 000	85 000					45 000	85 000
11201	Møter/Arr. Utgift	60 000	50 000	30 000	16 000					90 000	66 000
11202	Pers. verneutst/arb.kl.					50 000	50 000			50 000	50 000
11203	Velferdsmidler			98 000	95 000					98 000	95 000
11204	Driftsutgifter	25 000	25 000							25 000	25 000
11205	Stell av graver					70 000	120 000			70 000	120 000
11206	Gaver og blomst	10 000	52 000							10 000	52 000
11300	Telefonutgifter	87 000	87 000	51 000	51 000	11 000	11 000	11 000	11 000	160 000	160 000
11301	Portoutgifter	12 000	11 000							12 000	11 000
11400	Annonse, reklær	70 000	60 000	110 000	87 000					180 000	147 000
1103	Annonse valg	15 000								15 000	
11500	Kursavgift	90 000	80 000	30 000	20 000	30 000	20 000	30 000	20 000	180 000	140 000
11600	Skyss- og kostig	77 000	65 000	55 000	40 000	118 000	98 000	35 000	20 000	285 000	223 000
11601	Kost og opphold									0	0
11604	Utstyr									0	0
11700	Drivstoff					60 000	60 000			60 000	60 000
11701	Andre transport	32 000	31 000	16 000	15 000			6 000	5 000	54 000	51 000
11702	Forsikringer	13 000	13 000	345 000	345 000	50 000	50 000			408 000	408 000
11800	Strøm			1 020 000	800 000	60 000	60 000	60 000	60 000	1 140 000	920 000
11900	Husleie Holmestua			30 000	35 000					30 000	35 000
11901	Husleie			180 000	180 000					180 000	180 000
11950	Avgifter			100 000	110 000					100 000	110 000
11951	Medlemsavgift	120 000	110 000							120 000	110 000
11952	Avgifter bisped.									0	0
11953	Dataprogram/lis	270 000	250 000			80 000	70 000			350 000	320 000
12301	Snørydding			0	0					0	0
12303	Rep./vedl.h. Maskiner					110 000	110 000			110 000	110 000
	Sum	1 011 000	952 000	2 286 000	2 058 000	639 000	649 000	142 000	116 000	4 078 000	3 775 000

Budsjett og Handlingsplan 2019

Budsjett 2019
Forslag pr juni 2018

Art	Kirkelig adm. 041		Kirker 042		Kirkegårder 043		A. Kirk. Virksomhet 044		Budsjett 2018		Budsjett 2019	
	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018
12400	Service-/driftsavt./rep.		26 000	26 000	26 000	26 000					52 000	52 000
12401	Rep. Mindre utst./matr.		2 000	2 000	90 000	90 000					92 000	92 000
12650	Alarmutgifter		90 000	90 000							90 000	90 000
12701	Kons. (ikke arb.g.pl.)	0			0	0					0	0
	Sum	0	118 000	118 000	116 000	116 000	0	0	0	0	234 000	234 000
	Sum kjøp vare	1 151 000	1 092 000	3 504 000	3 276 000	1 300 000	1 310 000	142 000	116 000	116 000	6 097 000	5 794 000
13900	Kalkulatoriske u	881 300	881 300	363 500	363 500	695 200	695 200	0	0	0	1 940 000	1 940 000
13901	Fri gruppeaktivit	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Sum Refusjon	881 300	881 300	363 500	363 500	695 200	695 200	0	0	0	1 940 000	1 940 000
14290	M.v.a.-kompens	200 000	200 000	330 000	330 000	190 000	190 000	10 000	10 000	10 000	730 000	730 000
14500	Tilsk. Menigh. at	0	0	270 000	270 000						270 000	270 000
14509	Tilsk.m.r. valg										0	0
14700	Tilskudd/gaver f	0	0								0	0
14702	Tilsk. Ringkollk	0	0	12 000	12 000						12 000	12 000
14704	Tilsk. Klokkertj	0	0	170 000	170 000						170 000	170 000
14706	Tap på fordringer					10 000	10 000				10 000	10 000
	Sum tilsk. og g	200 000	200 000	782 000	782 000	200 000	200 000	10 000	10 000	10 000	1 192 000	1 192 000
	Sum driftsutgit	5 221 068	5 278 600	11 145 100	10 735 700	6 014 400	5 717 200	2 220 700	1 512 400	24 601 268	23 243 900	23 243 900
	INTEKTER											
16001	Bet. kirkemusiker			-290 000	-290 000						-290 000	-290 000
16002	Bet. kirkegjerner			0	0						0	0
16003	Diverse inntekter										0	0
16005	Adm. gebyr			-36 000	-36 000						-36 000	-36 000
16100	Adm. dekning T	-60 919	-60 919								-60 919	-60 919
16300	Festeavgifter					-805 605	-805 605				-805 605	-805 605
16301	Leieinntekt, utleie lok.			-240 000	-240 000			0	0	0	-240 000	-240 000
16500	Gravstell, avt. Legater					-530 000	-530 000				-530 000	-530 000
16501	Nedsetting urne/kiste					-34 000	-34 000				-34 000	-34 000
16502	Fjerning av gravminne					-2 500	-2 500				-2 500	-2 500
16504	Salg av plantekasser					-16 500	-16 500				-16 500	-16 500
	Sum salgsinnt	-60 919	-60 919	-566 000	-566 000	-1 388 605	-1 388 605	0	0	0	-2 015 524	-2 015 524
17000	Refusjon bispedømme											
17001	Refusjon nav. ik			-40 000	-40 000						-40 000	-40 000
17100	Sykelønsrefusj			-20 000	-20 000	-180 000	-180 000	0	0	0	-320 000	-320 000

Budsjett og Handlingsplan 2019

3:4

4:4

Budsjett 2019
Forslag pr juni 2018

Art	INNETEKTER	Kirkelig adm. 041		Kirker 042		Kirkegårder 043		A. Kirk. Virksomhet 044		Budsjett 2019	Budsjett 2018
		2019	2018	2019	2018	2019	2018	2019	2018		
17290	M.v.a. kompens	-200 000	-200 000	-330 000	-330 000	-190 000	-190 000	-10 000	-10 000	-730 000	-730 000
7701	Refusjon fra andre										
17708	Ref. Adal diakoni										
17900	Kalkulatorisk inn	-881 300	-881 300	-363 500	-363 500	-695 200	-695 200	0	0	-1 940 000	-1 940 000
	Sum refusjoner	-1 141 300	-1 141 300	-813 500	-813 500	-1 065 200	-1 065 200	-35 000	-35 000	-3 015 000	-3 015 000
18000	Tilskudd fra stat	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
18003	Tilskudd kontorhold			0	0						
18004	Tilskudd soknediakon										
18005	Tilskudd vedr valg										
18300	Tilskudd fra kor	-3 076 138	-2 839 075	-10 489 654	-9 681 270	-3 786 704	-3 494 881	-839 467	-774 773	-18 191 962	-16 790 000
18700	Tilskudd Stilling	-412 000	-400 000							-412 000	-400 000
18301	KLP tilsk fra kor	-100 000	-100 000	-100 000	-100 000	-200 000	-200 000	-100 000	-100 000	-500 000	-500 000
	Sum tilskudd/gaver	-3 588 138	-3 339 075	-10 589 654	-9 781 270	-3 986 704	-3 694 881	-1 284 467	-1 199 773	-19 428 962	-18 015 000
	Sum driftsinntekter	-4 790 357	-4 541 294	-11 969 154	-11 160 770	-6 440 509	-6 148 686	-1 299 467	-1 234 773	-24 459 486	-23 045 524
	Brutto driftsresultat	430 711	737 306	-824 054	-425 070	-426 109	-431 486	921 233	277 627	101 782	158 377
	Finanstransaksjonsutgift										
15000	Renter på lån	0	0							0	0
15100	Avdrag på lån	0	0							0	0
15400	Avsetn. ubundne fond									0	0
15500	Avsetn. bundne fond									0	0
15700	Overf. inv. regnskapet			0	0					0	0
15800	Regnsk.m. Overskudd										
15900	Avskrivninger			630 000	630 000	40 000	40 000	0	0	670 000	670 000
	Sum finansutg	0	0	630 000	630 000	40 000	40 000	0	0	670 000	670 000
	Finanstransaksjonsinntekt										
19000	Renteinntekter	-99 782	-129 245							-99 782	-129 245
19001	Renteinntekter kunder										
19005	Purregebyr	-2 000	-2 000							-2 000	-2 000
19300	Bruk tidl. års overskudd										
19500	Bruk av bundet fond										
19401	Bruk av ubundet fond	0	-27 130							0	0
19900	Motp. avskrivninger										
	Sum finansinnt	-101 782	-158 375	-630 000	-630 000	0	0	-40 000	-40 000	-670 000	-670 000
	Finansresultat	-101 782	-158 375	0	0	40 000	40 000	-40 000	-40 000	-101 782	-158 375
	Netto driftsre	328 929	578 931	-824 054	-425 070	-386 109	-351 486	881 233	197 627	0	0

Budsjett og Handlingsplan 2019

Vedlegg 2

**Ringerike kirkelige fellesråd.
Forslag til investeringsbudsjett for 2019-2023.**

AU 180531 sak 51/2018. FR 180513 sak 56/2018

Konto		Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023
010-299	Investeringer i anleggsmidler	16 676 000	9 574 000	7 144 000	914 000	250 000
500	Renteutgifter, låneomkostn.					
510	Avdrag på lån (ekstraord)					
520-529	Utlån, kjøp aksjer, andeler					
540-560	Avsetninger					
	Årets finansieringsbehov	16 676 000	9 574 000	7 144 000	914 000	250 000
	Finansiert slik:					
910	Bruk av lånemidler					
660-670	Innt salg driftsm/fast eiend					
700-779	Refusjoner					
800-879	Tilskudd til investeringer	0	0	0	0	0
	Tilskudd fra menighetsråd	0	0	0	0	0
	Tilskudd fra Opplysningsfondet	0				
920	Mottatte avdrag på utlån (ekstra)					
	Sum ekstern finansiering	0	0	0	0	0
970	Overført fra driftsbudsjettet					
940-960	Bruk av avsetninger					
	Sum finansiering	0	0	0	0	0
	Udekket/udisponert = 0	16 676 000	9 574 000	7 144 000	914 000	250 000

(Som bes dekket av Ringerike kommune)

Tiltaksnr Rkif 1/2019

Oppgradere varmekilde.

Viser til brannen i Hønefoss kirke som skyldes feil i elektrisk anlegg. Anbefalt å endre oppvarmingskilde.

Arbeidet er i gang, og må fortsette

2019	Norderhov	1 900 000
2020	Nes, Haug, Veme	2 400 000
2021	Ullerål, Ask, Strømsodbygd	800 000

	År:	2019	2020	2021	2022	2023
Investering		1 900 000	2 400 000	800 000	0	0
Egenkapital		0	0	0	0	0
Finansieringsbehov		1 900 000	2 400 000	800 000	0	0

Tiltaksnr Rkif 2/2019

Stasjonært slukkeanlegg

Kirkebrannene på Karmøy og Porsgrunn viser at det ikke er lett å reddet gamle kirkebygg fra totalskade.

Stasjonært slukkeanlegg ser ut til å være til stor hjelp med å slokke/ redusere brannens omfang.

2019	Nes, Haug, Vikar	6 450 000
2020	Norderhov, Veme	4 300 000
2021	Hval	2 150 000

	År:	2019	2020	2021	2022	2023
Investering		6 450 000	4 300 000	2 150 000	0	0
Egenkapital/støtte		0	0	0	0	0
Finansieringsbehov		6 450 000	4 300 000	2 150 000	0	0

Tiltaksnr Rkif 3/2019

Orgel.

Viser til statusrapport av juli 2015 fra orgelsakkyndig Hans Jacob Tronshaug i Preambulum musikkjenester. Investeringene har blitt skyvd på.

År:	2019	2020	2021	2022	2023
Investering	5 400 000	2 000 000	3 500 000	0	0
Egenkapital/støtte	0	0	0	0	0
Finansieringsbehov	5 400 000	2 000 000	3 500 000	0	0

Tiltaksnr Rkif 4/2019

Veme kirke. Redskapshus

2019	Veme	375 000
2019		
2020		

År:	2019	2020	2021	2022	2023
Investering	375 000	0	0	0	0
Egenkapital/støtte	0	0	0	0	0
Finansieringsbehov	375 000	0	0	0	0

Tiltaksnr Rkif 5/2019

Flere kirker. Etterisolering

År:	2019	2020	2021	2022	2023
Investering	250 000	250 000	250 000	250 000	250 000
Egenkapital/støtte	0	0	0	0	0
Finansieringsbehov	250 000	250 000	250 000	250 000	250 000

Tiltaksnr Rkif 6/2019

Universiell utforming kirker

2019	Nes, Tyrstrand, Veme	934 000
2020	Lunder	310 000
2021	Haug	310 000
2022	Strømsodbyda, Ask	350 000

År:	2019	2020	2021	2022	2023
Investering	934 000	310 000	310 000	350 000	
Egenkapital/støtte	0	0	0	0	0
Finansieringsbehov	934 000	310 000	310 000	350 000	0

Tiltaksnr Rkif 7/2019

Hønefoss kirke. Befukting. Solavskjerming

År:	2019	2020	2021	2022	2023
Investering	540 000	0	0	0	0
Egenkapital/støtte	0	0	0	0	0
Finansieringsbehov	540 000	0	0	0	0

Tiltaksnr Rkif 8/2019

Kirkegårder. Hjullaster og sitteklipper

År:	2019	2020	2021	2022	2023
Investering	425 000	180 000	0	180 000	0
Egenkapital/støtte	0	0	0	0	0
Finansieringsbehov	425 000	180 000	0	180 000	0

Tiltaksnr Rkif 9/2019

Lydanlegg i kirker.

2019	Nes, Haug, Norderhov	402 000
2020	Veme	134 000
2021	Tyristrand	134 000
2022	Lunder	134 000

År:	2019	2020	2021	2022	2023
Investering	402 000	134 000	134 000	134 000	
Egenkapital/støtte	0	0	0	0	0
Finansieringsbehov	402 000	134 000	134 000	134 000	0

Vedlegg 4

Budsjettforslag 2019
Krematoriet

Kontotekst	Budsjett 2 019	Budsjett 2 018
Annet avgiftsfritt salg	-75 000	-100 000
Kremasjonsinntekt andre	0	0
Diverse leieinntekter	0	0
Refusjon sykelønn	0	0
Sum inntekter	-75 000	-100 000
Fastlønn	440 000	420 000
Søn- helgedags- nattillegg	6 000	6 000
Opptjente feriepenger	52 800	50 400
Sykevikarlønn	0	0
Overtid	10 000	8 000
Pensjonsutgifter	39 904	38 112
Arbeidsgiveravgift	77 367	73 674
Sum lønnsutgifter	626 071	596 186
Kontormateriell	6 000	6 000
Renholdsmidler, rekvisita r	20 000	26 000
Verneutstyr	2 000	2 000
Seremonimateriell	25 000	24 000
Diverse driftsutgifter		
Telefonutgifter	9 000	6 000
Annonser		
Kompetanseutvikling	20 000	20 000
Kommunale avgifter	3 000	3 000
Inventar og utstyr	20 000	20 000
Datautstyr	25 000	22 000
Serviceavtaler	5 000	5 000
Vask og rens	5 000	5 000
Konsulenttjenester		
Sum driftsutgifter	140 000	139 000
M.v.a. Utgift	25 000	25 000
M.v.a. Utgiftsrefusjon	25 000	25 000
Netto utgifter	741 071	685 186

INVESTERINGER 2019

Nytt orgel	2 100 000
Leskur ute	15 000
Nye traller (HMS)	17 000
Katafaik	200 000
Sum investeringer	2 332 000

Hønefoss, 31. mai 2017

Kjetil Gjærde
Kirkeverge